KURTULUŞ

sosyalist dergi

FAŞİST SALDIRILARI
ANCAK
SOSYALİSTLER
ENGELLEYEBİLİRLER



KÜRDİSTAN TARİHİ
ve
KÜRT ULUSAL HAREKETLERİ
UZERİNE
BİR YAKLAŞIM



PROGRAM, STRATEJİ
ve
ÖNÜMÜZDEKİ
DEVRİMCİ ADIM

EYLÜL
1978

27

KURTULUŞ

sosyalist dergi

AYLIK DERGİ
EYLÜL 1978
YIL: 3 — CİLT: 5 — SAYI: 27

Sahibi: İsmail AYÇİÇEK/Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Mustafa EKER/Yönetim adresi: İbrahim Müteferrika Sok. Fazilet Han, Kat: 4, No. 409 ULUS-ANKARA/Yazışma Adresi: Posta Kutusu: 308 Kızılay-ANKARA/Abone Bedeli: Yıllık 150 TL'dir. Yurt dışı abone bedeli iki katıdır./Her türlü ödeme için: İsmail Ayçiçek, Posta Çeki No: 100994

İÇİNDEKİLER

Dizgi - Baskı : **UFUK Matbaası**

Faşist Saldırıları Ancak Sosyalistler Engelleyebilirler

Büyük kitleler için sosyal demokrasi 1973'den bu yana olan bütün seçimlerde en büyük seçenekti. MC'nin baskı ve zulmünden yılan işçi ve emekçi kitleleri son çare olarak oylarını CHP'de toplamışlardı. Özellikle büyük şehirlerin işçileri bütün güçleriyle CHP'nin saflarında yer almışlardı.

Kitleler CHP'den yana çıkarlarken başlıca talepleri «can güvenliği» idi. Bir başka deyişle faşist yuvaların dağıtılması idi. Faşist katillerden hesap sorulması idi. İkinci olarak ise işçi ve emekçiler CHP hükümetinden özgürlük istiyorlardı. Örgütlenme özgürlüğü, düşünce özgürlüğü. 141-142'nin kalkması isteniyordu. Üçüncü olarak ise halktan yana bir ekonomik tutum.

İşçi ve emekçilerin bu taleplerine karşılık CHP hükümeti ne yaptı? Daha kuruluşundan itibaren seçimler sırasındaki vaadlerinden bir kısmını yerine getiremeyeceğini peşin belirtti. «Meclis aritmetiği 141-142 sorununun çözülmesine yetmiyordu.» Faşist yuvaların dağıtılmasına gelince; daha önce MHP ile görüşmeye bile gitmeyen Ecevit, hükümetin kuruluşu sırasında MHP'ye hükümetin çalışmaları hakkında düzenli raporlar verme teminatını veriyordu.

9 aya yaklaşan iktidar döneminde ise CHP hükümeti ne can güvenliğini sağlama yolunda ciddi, elle tutulur bir adım attı, ne de halktan yana ekonomik ted-

birler aldı. Faşist cinayetleri, toplu katliamları «terör olayları» olarak niteledi. Böylelikle cinayetlerin, toplu katliamların başlıca sorumlusu olan MHP'yi göz ardı etti. CHP'nin bu tutumu MHP'nin barış demagojisi ile de birleşince ortaya çıkan durum belirsizleşti. «Terör»ün kaynağı, muhtemelen de «anarşistler» ve «solcular»dı. Hükümet öte yandan da sağa bir tokat, sola bir yumruk politikasını en açık bir biçimde yürüttü, yürütüyor.

Alınan ekonomik tedbirler «halktan yana» olmak bir yana, tas tamam emperyalizme bağımlılığı perçinleyen tutumlardı. IMF'nin Türkiye için önerdiği her türlü tedbir derhal ve ivedilikle ele alındı ve yerine getirildi. Yüzde altmışı geçen devalüasyon, taban fiatların son derece düşük tutulması, ücretlerin dondurulması doğrultusundaki adımlar, KİT mamullerine yapılan zamlar. Bütün bu ekonomik tedbirlerin bir ürünü ise giderek hayatı yaşanmaz hale getiren hayat pahalılığı oldu. İşçi ve emekçiler, Türkiye tarihinde bugüne kadar hiç bu kadar büyük zam furyaları karşısında kalmamışlardı.

Kürdistan'daki sömürgeci baskı ve zulüm ise görülmemiş boyutlara ulaştı. Ülkemiz oligarşisinin komşu egemen sınıfları ile yaptığı anlaşma sonucu Türkiye Kürdistan'ında yüzlerce Irak Kürtü katledildi. Yüzlercesi gerici Kürtlerin elinde esir bulunmakta ve özgürlükçü demokrasinin şampiyonu Ecevit hükümeti ülkesinin toprakları üzerinde olan bu olaylarda gerici Kürtlere yardım etmekte.

Dün işçi ve emekçiler için bir «umut» belki de son umut olarak ortaya çıkan Ecevit ve CHP bugün yavaş yavaş işçi ve emekçilerin gözündeki yerini kaybetmeye başladı. İşçi ve emekçiler giderek umutlarını yitiriyorlar. İşte bu durum Türkiye solu açısından büyük bir öneme sahiptir.

Türkiye solunun durumu malum: dağınıklık, örgütsüzlük, teorik keşmekeş; Tek kelime ile: *proletaryanın devrimci partisi* yok. Sosyalist hareketin bu durumu onun işçi ve emekçi kitleler gözünde bir seçenek, sosyal demokrasiye ve diğer gerici siyasi akımlara kar-

şı bir alternatif olmasını engellemekte. Burjuvazinin de şiddetli teşhiri ile kitleler sosyalist harekete bakarak «birbirini vuran bunlar mı bizi kurtaracak» demektedirler. Bu anlayış kitlelerin içinde bulunduğu bir başka durumu da göstermektedir. Kitleler kendileri için bir kurtarıcı beklemektedirler. Kendi kurtuluşlarının kendi ellerinde olduğunu anlayamamışlardır. Bu anlayışın izahını da gene ülkemizde proletaryanın devrimci partisinin olmayışı ile açıklamak mümkündür.

Sosyalist hareketin alternatif olamadığı, sosyal demokrasinin her geçen gün itibar kaybettiği bugünkü ortamda faşistler ne yapıyorlar? Onların taktiği her zamanki taktikleri. Önce sokağa egemen olmak. Büyük bir terör hareketi içindeler. Terörlerinin ulaştığı yeni boyut: kitle katliamları, şehirler çapında büyük kargaşalar çıkarmak.

Faşist terörün bugünkü bellibaşlı amaçlarını şöyle sıralamak mümkün: CHP'nin anarşiyi önleyemediğinin ispatlanması, kitleleri yıldırmak ve pasifize etmek ve bu ortamdan yararlanarak büyük bir demagoji ile CHP'yi egemen sınıfların çıkarlarını yürütmekle suçlamak ve işçi, emekçi yığınların desteğini kendi arkalarına almak. Faşistlerin amaçlarını en kısaca böyle izah etmek mümkün. Ve açık ki faşistlerin bu çabalarının karşısına çıkacak olan en büyük engel sosyalistlerdir. Ancak sosyalistler faşistlerin sokak egemenliklerini kırabilirler. Ancak sosyalistler faşist yuvaların gelişmesini engelleyebilirler, zaman zaman dağıtabilirler. Ancak sosyalistler faşist demagojiyi teşhir edebilirler. Onların da oligarşinin çıkarları için çalışan bir siyaset olduklarını geniş işçi ve emekçi yığınlara anlatabilirler. Kısacası faşist oyunu bozabilirler.

Bu durumda sosyalistlere, özellikle de proletarya sosyalistlerine düşen görev nedir? Her şeyden önce faşist saldırganlığa karşı mücadelede, faşist demagojiyi teşhirde sosyalistler arası birlik gerekir. Anti-faşist eylem birliği bugünkü acil görevlerden biridir. Faşist ve sosyal-demokrat alternatifler karşısında sosyalizmin alternatif haline gelmesinin ilk adımıdır bu. Ancak sos-

yalistler arası anti-faşist eylem birliği kitlelerin aktif mücadeleye katılması temelinde yürümelidir. En geniş kitleler anti-faşist mücadeleye sokulmalıdır. Aktif kitle mücadelesi faşist saldırganlığa gem vuracak olan güçtür. Ve, aktif anti-faşist mücadele içinde pişen kitleler, kurtuluşlarının kendi güçlü kollarında olduğunu da göreceklerdir.

Proletarya sosyalistleri vakit geçirmeksizin kitleleri fazişme karşı aktif mücadele içine çekmelidirler. Faşist demagoji en yaygın bir biçimde kitleler içinde teşhir edilmelidir. Ve, kurtuluşun işçilerin, emekçilerin kendi güçlü kollarında olduğu kitlelere kavratılmalıdır. Bütün bu görevlerin bağlandığı temel görev ise günümüzde hiç şüphesiz proletaryanın devrimci partisinin oluşturulmasına bağlıdır.

KURTULUŞ

Kürdistan Tarihi ve Kürt Ulusal Hareketleri Üzerine Bir Yaklaşım

4) *GENEL OLARAK KÜRT ULUSAL HAREKETLERİ ÜZERİNE*

Değişik dönemlerdeki Kürt hareketleri üzerinde dururken, genel hatlarıyla da olsa, bu hareketleri nasıl değerlendirdiğimizi de açıklamaya çalıştık. Sorunu tekrar ve daha derli toplu bir biçimde anlatmaya ve bu hareketlerden çıkarılması gereken deneylere değinmek istiyoruz.

Yazımızda, Kürdistan'ın nasıl sömürgeleştirildiği üzerinde ileride duracağız. Ama başından beri sık sık vurguladığımız bir gerçek var: O da yüzyıllar boyunca Kürdistan'da baskı ve kitle katliamı uygulamalarının sık sık rastlanan olaylar olduğu ve bu ülkenin yabancı güçlerin işgali altında iliklerine kadar sömürüldüğüdür. Ayrıca ülkenin parçalanmışlığı ve bu durumun uzun bir dönem sürmesi, Kürt halkının birliğini büyük ölçüde engellemiş, bu parçalar, içinde yer aldıkları ülkenin en geri ve en çok sömürülen bölgesi halini muhafaza etmiştir. Kürdistan'ı parçalayan ülkelerin hakim sınıfları, bu bölgelerde, farklı politikalar izlemişler, Kürt halkının varlığının ortadan kaldırılması ve bu sorunun tamamen küllenmesi doğrultusunda çaba sarfetmişlerdir.

En önemlilerini anlatmaya çalıştığımız Kürt Ulusal hareketlerinin ortaya çıkmasında temel etkenin bu baskı, zulüm ve sömürü politikası olduğu, alabildiğine sömürülen kitlelerin buna tahammülünün belirli bir sınırının olacağı açık bir gerçektir. Bu baskı ve sömürünün ayrıca hem yabancı ülkelerin hakim güçleri tarafından, hem de Kürt egemen sınıfları tarafından sürdürülmüş olması, Kürt halkının içinde yaşadığı koşulların ne kadar zor olduğunun kanıtlarıdır.

Kürt ulusal hareketleri hiç bir dönem, içinde oluştukları koşullarla sınırlanmadı. Yani bu hareketler, başta sömürgeci ülkeler olmak üzere, diğer birçok ülkenin ilgisini üzerine çekti. Ve Kürt hareketlerine zaman zaman bu güçler müdahale etmeye, bu hareketlerden çıkarları doğrultusunda yararlanmaya çalıştılar.

19. yüzyıldaki Kürt direnmelerinin başını feodal beylerin, aşiret veya dini liderlerin çektiği görülmektedir. Ama bu tesbit, Kürt hareketlerinin 19. yüzyılda ulusal yanlarının olmadığına gerekçe olarak öne sürülmez. Bir hareketin ulusal yanlarının olmasının koşulu, bu harekete gerici sınıfların öncülük edip etmemesiyle ölçülemez. Feodal güçlerin önderlik ettiği hareketler de, somut niteliğinden dolayı (talepleri, programları, yarattığı sonuçları, kitleler üzerindeki etkileri vb. birçok nedenlerden) bir ulusal hareket özelliğini taşıyabilir.

Bir kere 19. yüzyılda Osmanlı hakim sınıflarının giriştiği birtakım "reform" girişimleri, Kürt feodallerinin çıkarlarını zedelemeye yönelmemişti. Tam tersine, devleti güçlendirmek, özellikle de ordunun yapısını modernleştirmek ve batı ile ilişkileri düzenlemek için başvurulmuş tedbirlerdi bunlar. Kürt feodallerinin etkinliğini kıracak ve Kürt emekçi kitlelerini onların sömürüsünden kurtaracak bir girişim söz konusu değildi. Osmanlı yöneticileri, bir yandan bu reformları uygulamaya çalışırken, diğer yandan da Kürt feodallariyle ilişkilerini sıklaştırmış ve onlardan düşmanlarına karşı mücadele etmek için sonuna kadar yararlanmıştır.

19. yüzyıl boyunca, Kürdistan'da kitlelerin üzerindeki zulüm ve sömürü araştırıldığında, Kürt hareketlerinin ortaya çıkmasının nedenleri de, kendiliğinden anlaşılır, demiştik. Emekçi yığınlardan zorla alınan ağır vergiler, uzun dönemli zorunlu askerlik, savaş, vb. gerekçelerle uygulanan zorla çalıştırma girişimleri ve devlet güçlerinin burdaki zorba ve keyfi yönetimine, ayrıca Kürt beylerinin, aşiret liderlerinin dini istismar eden nüfuzlu kişilerin de sömürüsü eklenince, Kürt hareketlerinin meydana geliş nedenleri de anlaşılmış olur.

O dönemdeki Osmanlı ve İran sömürgecilerinin politikasının bazı Kürt beylerinin aşiret liderlerinin çıkarlarıyla çelişmesi, onların da Kürdistan'daki yoğun baskıdan nasiplenmeleri, kendilerini bu hareketlere katılmaya ve genellikle bu hareketlerin başında savaşmaya zorlamıştır. Ayrıca bu hareketlere, halka karşı yönelen zulüm ve sömürü uygulamalarından rahatsız olan aşiret liderleri (kendi aşiretinin üyelerinin bu uygulamalara hedef olması sözkonusudur.), feodal beyler, dini liderler de yurtsever niteliklerinden dolayı katılmış olabilirler. Ve zaten ilk anti - emperyalist ulusal hareket olarak adlandırılan burjuva devrimleri de burjuvanın kendi pazarını, kendisinin sömürmek istemesi temel motifinden hareket etmiştir. Bu nedenle de bu hareketlerin ulusal olmadığı söylenmemiştir. Feodal beyler de kendi çıkarları için mücadeleye girerler. Ama kendi çıkarlarını savunurken, halkın bazı taleplerini de dile getirirler.

19. yüzyıldaki Kürt ulusal hareketlerinin oluşmasında salt bu etkenler rol oynamamıştır. Yine, önce de belirttiğimiz gibi, 18. ve 19. yüzyıllarda dünyadaki gelişmeler ve özellikle de kapitalizmin yükselme çağı olan bu dönemde, birçok ulusal hareketlerin gündeme gelmesi, Kürt ulusal hareketlerini büyük ölçülerde etkilemiştir.

Emperyalizm döneminde, özellikle de Türkiye'de 1925 - 38'ler arasında meydana gelen Kürt ulusal hareketlerini anlatırken ve yine İran ile Irak'taki Kürt direnmelerine değinirken, bu hareketleri nasıl değer-

lendirdiğimizi genel hatlarıyla açıklamaya çalışmıştık. Sorunu birkaç yönden tekrar ele alarak, bu hareketlerin niteliği ve bunlardan çıkarılması gereken sonuçlar üzerinde duracağız.

Birincisi, Kürt Ulusal Hareketlerinin bugüne kadar ortak bir özelliği, bu hareketlere Kürt feodallerinin, aşiret ve dini liderlerinin önderlik etmiş olduğudur.

Emperyalizm döneminde, işçi sınıfı dışında diğer güçlerin başını çektiği ulusal hareketlerin desteklenmesi koşullara bağlıdır. *Koşullardan biri,* bu hareketlerin emperyalizme karşı olmasıdır. *Diğer bir koşul da,* bu hareketlerin, sosyalistlerin çalışmalarına, proletaryayı örgütlemelerine karşı çıkmamalarıdır. (Takındıkları tavırdır.)

Kürt ulusal hareketlerini feodal ve burjuva güçler yönlendirmiş, bu hareketler genellikle onların damgasını taşımıştır, dedik. Kürt direnmelerinin ulusal yanları olmadığına ilişkin getirilen görüşlerin temelinde bu gerçek yatmaktadır. Oysa, sorunun değerlendirilmesinde bu olgu ancak tali önemdedir. Yani Kürt hareketlerinin gericiliğinin kıstası, bu önderliğe göre tayin edilemez. Çünkü *aynı* önderliğin değişik tavırları olabilir. Bu nedenle önderliğin, hareketin içinde yer alan diğer unsurların somut tavrının ne olduğunun incelenmesi gerekir. Bilindiği gibi, İngiliz emperyalizmine karşı Afgan emirinin başını çektiği hareket, emirin feodal karakterine rağmen, Lenin ve Stalin tarafından ilerici ve desteklenmesi gereken bir hareket olarak nitelendirilmiştir. Yine Lenin'in 1919 - 23 Mustafa Kemal Hareketini (Bu hareketin başını da proletarya değil, milli ticaret burjuvazisi çekiyor ve hareket içerisinde feodaller de yer alıyordu. Hatta bir çoğu hilafeti kurtaracağız tezi etrafında birleşiyordu.) değerlendirmesi de böyledir. Çünkü bu hareketlerin başında sosyalistler olmamasına rağmen, objektif olarak emperyalizme karşıydılar, emperyalizmi gerileten ve zayıflatan özellikler taşıyorlardı.

Kürt Ulusal Hareketlerinin başını bu güçlerin çekmiş olması, Kürt toplumunun yapısının, tarihi - somut

koşullarının da bir yansımasıdır. Çünkü güçlü feodal ve aşiretçi yapı, feodallerin, aşiret liderlerinin Kürt direnmelerindeki rollerini daha da artıracak ölçülerde yaygındı.

Kürt sosyalistlerinin, mücadele içindeki yerleri, Kürt emekçilerini, kendi bağımsız politikaları doğrultusunda örgütlemeye çalışmaları, yok denecek kadar sınırlı ve etkisizdi. Sosyalist olduklarını söyleyenler, bu feodal ve burjuva güçlerle ortak çalışmışlar, ortak örgütlenmişlerdir. Proletaryanın bağımsız örgütlenmesini yaratmak için propaganda faaliyetlerini yürütmek, mücadele içinde kendi sınıfsal görevlerini bir an bile unutmadan yerine getirmek için, bir varlık olacak kadar seslerini duyuramamışlardır.

Feodal ve burjuva önderlikli bu hareketlerin sosyalistlerin çalışmalarına olanak yarattıkları da söylenemez. Aslında bu olanakları oluşturmayı, bu güçlerden beklemek de hayalden öteye geçemez. Eğer sosyalistler, kendini kabul ettirebilecek bir örgütlenmeyi başarmışsa, bu tür hareketleri daha tutarlı olma yönünde etkileyebilir, hareket içindeki sınıf mücadelesini ileriye daha çok götürebilirler.

Eğer biz, ulusal hareketleri desteklemenin koşulu olarak feodal ve burjuva önderliğinin, proletaryanın örgütlenmesine karşı aldığı tavırdan bahsediyorsak, bunu salt onlardan beklenecek bir davranış olduğu için değil, tam tersine sosyalistlerin esas olarak çok yönlü çalışmalarıyla, onları böyle bir tavır almaya zorlamaları gerektiğini belirtiyoruz. Mustafa Kemal Hareketi, Mustafa Suphi ve arkadaşlarını öldürtmüş, sosyalistlerin örgütlenmelerini dağıtmış ve işçi sınıfının çıkarlarını savunmaya yönelik her türlü faaliyetlerin üzerine ambargo koymuştur, ama Lenin'in başında bulunduğu Sovyetler Birliği, bu hareketten desteğini çekmemiştir. Çünkü bu hareket, bu gerici yanına rağmen, diğer yanıyla (emperyalizmin fiili işgaline karşı aldığı tavır) desteklenecek ölçülerde emperyalizme karşıydı.

Demek ki, üzerinde durduğumuz bu iki koşuldan belirleyici olan, emperyalizme karşı alınan tavır-

dır. Ve günümüze kadar, kendi içinde sosyalistlerin işçi sınıfını ve diğer emekçi kitlelerini rahatça örgütlemeye müsaade eden feodal ve burjuva önderlikli kurtuluş hareketlerine genel olarak, pek şahit olunmamıştır.

İkincisi, Kürt ulusal hareketleri dolaysız olarak emperyalizme değil de, daha çok Kürdistan'ı sömüren ülkelerin hakim sınıflarına, onların sömürgeci ve ulusal baskılarına, zulüm ve sömürülerine karşı verilmiştir.

19. yüzyıldaki Kürt ulusal hareketleri, Osmanlı ve İran hakim sınıflarıyla, Kürt egemen güçleri arasındaki bir mücadele görünümünde olmasına ve bu hareketlerin ulusal yanlarının *ağırlıkla* ön plana çıkamamasına karşılık, emperyalizm döneminde, belirli program ve talepleriyle, oluşturduğu örgütlenmeler ve kitleler üzerindeki etkileriyle, bu hareketler *daha çok* ulusal nitelikte olmuşlardır.

Feodal ve burjuva önderlikli hareketlerin mücadeleyi sonuna kadar götürmeleri ve ulusal kurtuluşu, sınıfsal kurtuluşla tamamlamaları söz konusu değildir. Böyle bir iş, ancak sosyalist önderlikli hareketlerin harcı olabilir. Feodal ve burjuva önderlikli hareketler, ulusal ve ilerici bir nitelikte iken, gelişen duruma bağlı olarak gerici bir niteliğe de dönüşebilir. Yani bu tür hareketler, hem ilerici, hem de gerici yanları birlikte taşımaktadır. Ve ancak ilerici yanlarıyla, sosyalistlerden destek görebilirler.

Feodal ve burjuva önderlikli ulusal hareketlerin, demokratik devrimi sonuna kadar götürmeleri (toprak devrimini yapmaları, demokratik hakları sağlamaları, proletaryanın örgütlenmesi için elverişli koşullar yaratmaları, ülkeyi bağımsızlığa götürmeleri) genellikle yarıda kalır ve bu işleri başarmak görevi sosyalist önderliğin sırtına biner.

Üçüncüsü, Kürt ulusal hareketleri karşısında, ezen ulus devrimcilerinin tutarlı bir tavır aldıkları söylenemez. Ezen ulus devrimcileri, genellikle bu hareketlerin karşısında yer almışlar ve bu hareketleri gericilikle, feodallerin hareketleri olarak suçlamışlar, kendi hakim sı-

nıflarının bu hareketleri bastırırken düzenledikleri kitle katliamlarına karşı da pek ses çıkarmamışlardır.

Türk, Arap ve İran devrimcileri (İran devrimcilerinin tavrı konusunda elimizde somut bir belge olmamasına rağmen), *ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı* leninist ilkesini kararlı bir biçimde savunamamış, propaganda ve ajitasyon çalışmalarında, kendi hakim ulus şovenizmlerine karşı tutarlı bir mücadele verememişlerdir.

Bu konuda birçok örnek verebiliriz. Kaldı ki, bugün bile ezen ulus devrimcilerinin birçoğunun bu sorunda ne kadar ciddi (!) oldukları ortadadır. Biz sadece bir - iki örnekle bu tavrı somutlaştırmaya çalışacağız.

Şeyh Sait isyanını tartışırken, Üçüncü Enternasyonal'in tavrı üzerinde durmuş ve ezen ulus devrimcilerinin, Üçüncü Enternasyonal'e yanlış bilgi vererek, sorunu çarpıttıklarını belirtmiştik. Her ne kadar, elimizdeki belgelerde yer alan görüşlerin Üçüncü Enternasyonal'i bağlayıp bağlamadığını kestiremiyorsak da, bağladığı varsayımından hareketle böyle bir tesbitte bulunmuştuk.

R. Davos imzalı bir yazıda ise (bu yazı Komintern'in Rundschau adlı dergisinin 1937 yılındaki 32. sayısında çıkmıştır), Dersim ayaklanması ile ilgili şu görüşler ileri sürülmektedir :

"İki ayı aşkın bir zamandan beri Ankara hükümeti, *Dersim* bölgesindeki Kürt aşiretlerinin yeni bir gerici ayaklanmasını bastırmakla uğraşıyor. Feodal unsurlar, Kemalist Parti tarafından gerçekleştirilen reformlara rağmen, bugüne kadar ülkenin bu sapa bölgesinde barınmayı başarmışlardır. Bu bölgeye geçtiğimiz yıl, *Tunceli* adı verilmişti. Dersim'in hakim tabakaları, yürürlükteki yasalara rağmen, kendi yasadışı ayrıcalıklarını koruyabilmişlerdir.

"Dersim'de devlet otoritesi sadece kağıt üzerinde kalıyordu. Feodal aşiret reisleri, her fırsatta devleti hiçe sayıyorlardı. Devletin, Dersim'de askerlik yükümlülüğünü gerçekleştirmesi bugüne kadar mümkün olmamış-

tır. Bu iki mesele, daima şeyhler ve ağalar tarafından toptan hallediliyordu.

"İsyanın arifesinde tapu kadastro idaresi, feodal aşiret reislerinin elinde bulunan halka ait malların incelenmesi ve saptanmasına ilişkin hükümet tedbirlerini uygulamaya başlamıştı. Bu durumda feodalizm, kendi yasa dışı egemenliğinin iktisadi temellerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu hissetti. İşte, özellikle, bu tedbir, isyana yol açan neden olmuştur.

"Şu anda askeri harekât bütün hızıyla sürmektedir. Çok sayıda uçak filosu, bu harekata katılıyor. Mücadelenin nasıl sonuçlanacağı, şimdiden bellidir." (Üçüncü Enternasyonal Belgelerinde Kürt Milli Meselesi, s. 82, 84-85)

Hepsi bu kadar, R. Davos'a göre bu hareket gerici bir harekettir ve Kemalist hükümetin feodallere karşı tedbirler almaya başlaması üzerine ayaklanma feodaller, aşiret liderleri tarafından başlatılmıştır. Acaba olay gerçekten böyle mi cereyan etmiştir?

1) Şeyh Sait hareketi karşısındaki tavır, Dersim direnişine de gösterilmiş ve bu hareketlerin gerici hareketler olduğu iddia edilmiştir.

2) Bu hareketlerin bastırılması için Kemalist iktidarın tüm eylemleri desteklenmiştir. Ayaklanma feodallerin ayaklanması olarak nitelenirken, Kürt yoksul köylüleri, içinde yaşadıkları köyleri, kasabalarıyla birlikte yakılırken, kitleler halinde imha edilirken, Bu katliamlara karşı ses çıkarmayı nedense düşünmemişler, sömürgeci ve ulusal baskıya gözlerini yummuşlardır.

3) R. Davos, Kemalist iktidarın kayıtsız şartsız yanındadır. Ne *Dersim gerçeği'ni* bilmektedir, ne de bir devrimcinin ulusal sorun konusundaki tavırlarından haberi vardır. Dersim'deki Kürt halkına vergi vermediği, askerlik yapmadığı için kızan birinin devrimcilikle uzaktan yakından ilişkisi olamaz. Binlerce insan öldürülürken, buna alkış tutmak, devrimcilik değil, alçaklıktır.

4) Feodallerin başını çektiği bir hareketi hemen gericilikle damgalama anlayışını devrimciler nerede ve

ne zaman savunmuşlardır? 1925 - 38 arası Kürdistan'da halk kitlelerine kan kusturan ezen ulusun azgın şovenizmine karşı R. Davos niçin kılını bile kıpırdatma gereğini duymamıştır?

5) Sadece R. Davos değil, o dönemin devrimcileri, işçi sınıfı adına hareket ettiklerini ileri süren örgütler, pratikte bu olaylara karşı ne yapmıştır? Bu konuyu belgelerle ispatlayıp, ezen ulus devrimcileri üzerlerine düşen görevlerin bilincindeydiler, diyecek baba yiğit var mıdır?

6) Eğer Kemalist iktidar, feodalizmi tasfiye etmek isterken Kürt ayaklanmaları ortaya çıkmışsa, bu ayaklanmalar tamamıyla bastırıldıktan sonra, Kemalist iktidarın toprak reformuna, demokratik hak ve özgürlüklerin sağlanmasına, vb. tedbirlere ilişkin attıkları adımlar neler olmuştur?

7) Bildiğimiz kadarıyla R. Davos, o dönemlerde, (Kemalist iktidar döneminde) Türkiye'de barınamaz bir duruma düşmüş ve diğer birçok kişi gibi, kurtuluşu yurt dışına kaçmakta bulmuştu. İşçi sınıfı örgütü olduklarını söyleyenler, Kemalist iktidar tarafından zorla yeraltına itilmişlerdi. Buna rağmen Kemalist iktidarın şakşakçılığını yapmak bir devrimcinin harcı olabilir mi?

Arap devrimcileri de, Kürt sorunu karşısında, belli dönemlerde teorik düzeyde olumlu adımlar atmalarına ve ulusların kendi kaderlerini doğru formüle etmelerine rağmen, genellikle Kürt ulusal hareketlerini yanlış değerlendirmişler, Arap hakim sınıflarının katliam politikasına karşı tutarlı bir tavır izleyememişlerdir.

Irak Komünist Partisi, illegal çalışırken, Kürt direnmeleriyle iyi geçinmiş, zaman zaman ittifaklar oluşturularak iktidara karşı ortak mücadele etmişlerdir. (*)

(*) 1935 yılında Komünist parti, «Kürdiştan'a bağımsızlık» sloganını gazetesine manşet yapmıştı. 1944 yılında Parti, Azadi adlı Kürtçe bir gazete yayınlamaya başladı. 1956 yılında ise Komünist Parti; Arap ulusu gibi parçalanmış olan Kürt ulusu için de kendi kaderini tayin hakkı ilkesini kabul etti.» (Irak Kürdistan Demokrat Partisi Yeni Stratejisi. s. 57)

1963 yılında da Irak'ta devrimcilerin katledilmeye başlanması üzerine birçok kişi canlarını ancak Güney Kürdistan'a kaçmakla kurtarabilmişti. (Irak Kürdistan'ındaki Kürt hareketlerini anlatırken, bu gelişmelere de kısaca değinmiştik.)

Özellikle Baas'la iyi ilişkiler içine girildikten sonra Irak Komünist Partisinin Kürt sorunu karşısında gerici bir tavrın içine düştüğü görülmektedir. 1970 sonrası gelişmelerde, ırkçı-şoven Baas iktidarının Kürt halkına yönelik saldırıları hep desteklenmiş, Kürt hareketi, "emperyalizmin bir oyunu" olarak nitelendirilmiş, binlerce insan öldürülürken, ekinlerine varıncaya kadar her şeyleri yakılıp yıkılırken, IKP, Baas iktidarının (IKP hükümette bakan seviyesinde temsil ediliyor) yanında ve politikasının da savunucusu olmuştur. (Son dönemlerde edindiğimiz bilgilere göre, Irak'taki Arap devrimcilerinin bir kesimi de Baas iktidarına karşı mücadele vermekte ve Kürt direnmesiyle ittifak kurmaya çalışmaktadır.)

Dördüncüsü, Kürt ulusal hareketleri, diğer ulusal kurtuluş hareketlerinin (sosyalist önderlikli hareketlerin) sağladıkları desteği hiç bir zaman elde edememiş, sosyalist ülkelerden, dünya kamuoyundan etkin bir yardım görememiştir. Özellikle dünya kamuoyunun bu sorun karşısındaki ilgisizliği, belirli dönemlerde ise bu harekete karşı yönde oluşturulması söz konusu olmuştur. Irak Kürdistan'ındaki hareketlerin içine düştüğü çıkmazlardan biri de bu olmuştur. Petrol sahibi Arap devletlerinin de desteğini (Kürt sorununda) almış olan Irak'ın bu ulusal hareketlere karşı giriştiği yoğun propaganda, zaman zaman başarılı olabilmiştir.

Kürt ulusal hareketlerine, sosyalist ülkelerin de ciddi bir yardımda bulundukları söylenemez. Bir Vietnam'da, bir Angola'da verilen ulusal kurtuluş savaşlarına karşı maddi ve manevi her yönden esirgenmeyen yardımlar (ki elbette bu, enternasyonalizmin gereğiydi) Kürt hareketlerine hiç yapılmamıştır. Yazımızda, sık sık vurguladığımız gibi, bu tavır daha çok Kürt ulusal hareketlerinin başını çekmiş olan gerici önderliğin po-

litikasından kaynaklanmıştır. Ama, sosyalist ülkelerin Kürt sorununu tutarlı olarak değerlendirdikleri de iddia edilemez. Güney Kürdistan'da yoksul Kürt halkı jenosidden geçirilirken, sosyalist ülkelerin, Irak hakim sınıflarının bu ırkçı - şoven politikalarına yeterince karşı çıktıkları ispatlanamaz.

Sonuç olarak, Sosyalist bir önderlikten yoksun olan Kürt sorununu tutarlı olarak değerlendirdikleri de id-Kürdistan'ın bağımsızlığı mücadelelerinde somut ve ileri bir adım atamamış (Kürdistan'ın herhangi bir parçasının kurtuluşu sağlanamamış), *dünya genelinde, bu* hareketlerin etrafında oluşturulan sis perdesi dağıtılamamıştır. Ezen ulusların devrimci hareketiyle kalıcı bir ittifak oluşturulamamış, Kürt hareketleri, kendi içinde sosyalist eğilimli kişi ve gruplara karşı acımasız bir tavır takınmıştır. Öte yandan ezen ulusların devrimci hareketleri de, bu hareketlere karşı enternasyonal görevlerini yerine getirememiştir.

Kürt ulusal hareketleri, araştırılıp değerlendirildikçe, buradan birçok deneyin çıktığı görülmektedir. Eğer Kürdistan'da sosyalist önderlikli bir hareket geliştirilecekse, bu hareketin, bu gerici önderlikli hareketlerin deneylerinin sonuçlarından yararlanması bir zorunluluk olmalıdır.

5. KÜRDİSTAN'IN SÖMÜRGELEŞTİRİLMESİ

Biz bugüne kadar ulusal sorunla ilgili yazılarımızda, Kürdistan'ın sömürge bir ülke olduğu tesbitini yapmıştık. Sömürgeciliği değerlendirirken ve değişik dönemlerde sömürgeciliğin büründüğü biçimlere değinirken, sömürge bir ülke ile sömürgeci bir ülke arasındaki ilişkileri ele alarak, bu belirlemelerin Kürdistan için de geçerli olduğunu anlatmıştık. (Bkz: Kurtuluş; Sayı: 6, Sömürgecilik Sorunu) Bu yazımızda soruna tekrar dönerek ve ağırlıkla, Kürdistan'ın niçin sömürge bir ülke olduğu sorusuna cevap vererek, bu konudaki görüşlerimizi biraz daha somutlaştırmaya çalışacağız.

Yazımızın başlarında ve 19. yüzyıldan bu yana gelişen olayları, Kürt ulusal hareketlerini incelerken, bir

anlamda, Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesi sürecini de ele almış olduk. Çünkü Kürdistan'ın bir sömürge durumuna dönüşmesi, bu tarihi gelişmenin sonuçlarıyla gerçekleşmiştir.

İran ve Osmanlı sömürgeci devletleri arasında paylaşılmadan önce de Kürdistan'ın yönetimi, bölgeyi fethe gelen yabancı güçlerin, sömürgeci bir politika izleyen devletlerin elinde olmuş, buraları işgal edenler, Kürdistan'ı diledikleri gibi, yönetmeye kalkışmış ve Kürdistan'ın zenginliklerini talan etme politikalarını ön planda tutmuşlardır.

Osmanlı ve İran devletlerinin sömürgeci devletler olduklarını söyledik. Bilindiği gibi, sömürgecilik sadece emperyalizme özgü bir olay değildi. Köleci dönemde de sömürgecilik politikası uygulanmıştır. Osmanlı ve İran devletleri de niteliklerinden dolayı, feodal dönemin sömürgeci birer devleti idiler. Ve feodal dönemin sömürgeci politikasını izliyorlardı.

1514 yılında, Osmanlı ve İran devletleri arasında meydana gelen Çaldıran savaşıyla, Kürdistan'ın yarısı, Osmanlı imparatorluğuna katılmış, Kürdistan'ın bir parçası işgal edilip, ele geçirilmiştir. 1639 yılında, yine Osmanlı ve İran devletleri arasında imzalanan Kasr-ı Şirin anlaşmasıyla, Kürdistan'ın bu parçalanmışlığı, bir statüye bağlanıyor ve bu statü genel hatlarıyla (Osmanlı-İran sınırı), günümüze kadar devam eden bir tarihi dönüm noktası özelliğini taşıyordu. Denebilir ki, 1514'lerden, daha çok da *1639'lardan itibaren Kürdistan, bir sömürgeleştirme süreci içine sokulmuş, belirli bir dönem içinde, feodal dönemin bir sömürgesi haline getirilmiştir.*

Kürdistan'ın, buraları ele geçiren güçler tarafından sömürüldüğünü, değişik yöntemlerle yönetildiğini belirtmiştik. Timurlenk, Kürdistan'ı istila ettiği zaman buraya kendi oğlunu *genel vali* olarak atamıştı. Arap yayılmacılığı döneminde de, Kürdistan zaptedilince, buraları üç ayrı birime dönüştürülerek *valiliklerle* idare edilmeye çalışılmıştı.

Kürdistan iki parçaya bölünüp, bir parçası Osmanlı, bir parçası da İran'ın sınırları içine katılınca ve bu olay daha önceki istila girişimlerinden farklı olarak kalıcı bir özelliğe dönüştükçe, Kürdistan feodal dönemin, sömürgeci politikasının saldırıları ile daha çok karşı karşıya kalmıştır.

Osmanlı ve İran hakimiyetinden önce Kürdistan'da bazı beylikler kurulmuş, fakat bunların hiçbiri uzun ömürlü olamamış, güçlü bir devlete dönüşememiştir. Kürdistanı istila edenler bu beylikleri ya yıkmışlar ya da onlarla anlaşarak talanlarını sürdürmüşlerdir.

Feodal Osmanlı ve İran devletleri Kürdistan'da o dönemin sömürgecilik politikasını uygularken, bu ülke onların çatışma alanı olduğu için, değişik tavırlar içinde olmak zorunda kalmışlardır. Bazen, bölgede kurulan beyliklere ses çıkarmazken (bu beyliklerin kitleler üzerindeki etkinliğinden, birbirlerine karşı yararlanmak için), bazen de, şiddet yöntemleriyle bu beyliklere hayat hakkı tanımamışlardır. Kürt ayaklanmaları çıkarlarını tehlikeye düşürdüğü zaman ise, birbirleriyle ittifak kurma yoluna gitmişlerdir.

Bu dönemde Kürdistan'ın başlıca özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. Kitlelerden zorla vergi alınmakta, haraç kesilmekte, angarya yöntemleri uygulanmaktadır.

2. Kürdistan'ın yönetimi, bölgeye atanan yöneticiler (valiler) aracılığıyla veya Kürt egemen güçleri arasından kişiler atanarak, yürütülmektedir.

3. Bölgede, büyük askeri güçler bulundurulmakta ve «genel asayiş» bu kuvvetlerle sağlanmaktadır.

Bu özellikler, Kürdistan'ın ekonomik, sosyal ve siyasal durumunun o dönemdeki ifadeleridir.

Birincisi, Osmanlı ve İran devletlerinin gelir kaynakları, büyük ölçülerde ele geçirilen topraklardan sağlanıyordu. Bu gelir kaynağının sağlanmasının da yolu, bu yabancı topraklarda biriken artı-ürüne el koymaktı. Ağır vergiler ve haraç alma, bu el koymanın başlıca biçimleriydi.

Angarya yöntemlerine de Kürdistan'da sık sık rastlanmaktaydı. Özellikle savaşları bahane eden Osmanlı ve İran hakim sınıfları, Kürt emekçilerini çalıştırıyor, genellikle askeri birliklerin geçeceği yolların yapımında *zorla çalıştırma* uygulanıyordu.

Bölgedeki insan gücünden sonuna kadar yararlanmaya çalışan bu sömürgeci devletler birbirlerine karşı savaşta yine Kürdistanlıları kullanıyorlardı.

Osmanlı imparatorluğunun gerileme dönemlerinde, Kürdistan üzerindeki sömürü daha da yoğunlaşmış, saray, masraflarını karşılamak için bu ele geçirilmiş topraklara daha çok yüklenmiştir.

İkincisi, Kürdistan'ın yönetimi, Osmanlı ve İran Hakim sınıfları tarafından tayin edilirdi. Kürt beyliklerinin yaşamasına (şartların zorlanmasından dolayı) müsade edildiği dönemlerde, genellikle bu beyliklerin iç işlerine karışılmaz, oradaki ekonomik ve sosyal düzene de fazlaca müdahale edilmezdi.

Kürt beylikleri «kendi» toprakları üzerinde, elde edilen fazla ürünlere el koyar, halktan kendileri vergi toplardı. Ayrıca, Osmanlı imparatorluğunun tımar sistemi de bu beyliklerde uygulanmazdı. Beyliklerde, yönetim babadan oğula geçerdi.

Beylikler bu «özerk» yapılarına rağmen, devlete her yıl belirli bir vergi ödemek zorundaydılar. Böylelikle sömürünün büyük bir kısmı sömürgeci devlete aktarılıyordu. Ayrıca, savaş dönemlerinde bu beylikler, yine belirli bir silahlı gücü, orduya katmak ve askeri güce katkıda bulunmakla mükelleftiler.

Ancak bu devletlerin sömürgeci politikalarının bir sonucu olarak, Kürt beyliklerinin «özerk» konumları uzun sürememiştir. Kürt hakim sınıflarıyla, sömürgeci hakim sınıflar arasındaki çelişkiler, bu beyliklerin ortadan kaldırılmasının diğer bir nedenidir.

Üçüncüsü, Kürdistan'da büyük bir askeri güç bulunduran Osmanlı ve İran devletleri, bu ülkeyi *fiili bir işgal* altında tutmuşlar ve Kürt direnmelerini, baskı ve sömürüye karşı her kıpırdanışı, kanla bastırmışlardır. Bu iki sömürgeci devletin sık sık savaşma-

ları yüzünden, Kürdistan'ın her iki parçasında askeri güç bulundurulmaktaysa da, tek neden bu değildi. Kürdistan'a kitlelerin bu yaşam zorluklarına karşı direnmeleri de, buralardan askeri güç biriktirilmesine yol açıyordu.

Bu arada, Kürt diline, gelenek ve göreneklerine karşı da belli bir baskı uygulanıyor ve sömürgeci devletler, bu alanda da saldırı politikası izlemeye çalışıyorlardı.

Osmanlı hakim sınıfları, imparatorluğun gerileme dönemlerinde, duruma bir çözüm yolu olarak, orduyu da yeni baştan düzenlemeye kakıştıkları zaman, askerlik yapma süresini 15 yıl uzatmışlardı. Bu süre insanların en güçlü ve enerjik olduğu yaşlara rastladığı ve askere alınanlar, bu uzun süre boyunca üretimden uzak bir şekilde yaşadığı için bu durumun toplumun yapısı üzerinde ne gibi yıkıcı sonuçlara yol açtığı konusunda fazla şeyler yazmaya da gerek yok sanırız.

Öte yandan, Kürt egemen güçleri de, Kürdistan'da emekçi kitlelerin sömürüsüne katılıyorlar, kitleleri eziyor, soyuyorlardı. Aşiretler, feodal beyler arasında zaman zaman görülen çatışmalar da, tüm bu etkenlere eklenince, Kürdistan üzerindeki baskı ve sömürünün ne derece ileri boyutlara ulaştığı açıkça görülmektedir.

Buraya kadar söylediklerimizin sonuçlarını toparlarsak: Kürdistan'da ekonominin gelişmesi için elverişli koşulların olmadığı, yaratılan zenginliklere değişik yollarla el konulduğu, kitlelerin sürekli bir saldırı (hem sömürülme, hem de kitle katliamlarıyla birlikte süren baskı ve terör ve eylemleri) ile karşı karşıya bulunduğunu söyleyebiliriz. *Feodal, sömürgeci devletlerin azgın politikası, Kürdistan koşullarında her türlü gelişmeyi belirliyor ve bu durum, Kürdistan'da güçlü bir feodal yapıyı ayakta tutan etkenlerin başında geliyordu.*

16. yüzyıldan itibaren batının sömürgeci devletlerinin, Osmanlı imparatorluğuyla yakından ilgilenmeleri ve bir takım ticari antlaşmalarla (bu antlaşmalara o tarihte kapitülasyon adı verildiği bilinmektedir), bu devlet üzerinde nüfuz sağlama girişimleri, sonuçlarını

vermeye başladıkça, batının sömürgeci devletleri saray üzerinde gittikçe etkinlik sahibi oldular. Osmanlı hakim sınıfları, batı ülkeleriyle imzaladığı anlaşmalar uyarınca dışarıdan mal getirdi. Veya batıdan gelen mallara sınırlarını açmak zorunda bırakıldı. Bu mallar, ülkede üretilenlerden daha kaliteli ve ucuzdu. Yerli mallar, batının sömürgeci devletlerinden gelen bu mallarla pazarda rekabet edemediler. Ve üretimleri gittikçe düştü. Osmanlı İmparatorluğu, ekonomik ve siyasi açıdan batıya gittikçe bağımlı bir hale geldi.

Osmanlı devletinin sınırları içine sızmaya başlayan bu sömürücü ilişkiler, bir yandan Osmanlı imparatorluğunun dağılış sürecini hızlandırırken, diğer yandan da yol açtığı değişiklikle imparatorluk içindeki tüm ülkeleri etkilemeye başladı.

Özellikle 18. yüzyılın sonlarından itibaren, Batı'da kapitalizmin gelişmesinin güçlenmesine de bağlı olarak, önce İngilizler, daha sonra da Almanlar, Kürdistan'la daha yakından ilgilenmeye başladılar.

İngiltere için önemli bir yer tutan Hindistan'a (bu yıllarda Hindistan, İngilterinin bir sömürgesiydi) en kısa yoldan ulaşmak (kara yolundan), Kürdistan'ı ele geçirmekle sağlanabilirdi. Bu yüzden, bölgeye gönderilen İngiliz yöneticileri ve Doğu Hindistan Şirketinin temsilcileri, Kürdistan'da yoğun bir propaganda faaliyetine giriştiler. Arkeolog, diplomat, din adamı, vb. sıfatlarla gelenler ilk önce Kürt aşiret liderlerini, etkinlikleri olan kişileri satın almaya çalıştılar. Bu faaliyetler sırasında daha çok din unsuru kullanılıyordu. İngiltere, sadece Kürdistan'ı ele geçirmek için değil, dağılan Osmanlı ve İran imparatorluklarını da kapmak istiyordu.

İngiliz sömürgeciliğinin yanısıra, Çarlık Rusyası da Kürdistanla ilgileniyordu. 19. yüzyılın başlarında, Osmanlı ve İran devletleriyle kurduğu ilişkilerin bozulması ve onlarla yapılan savaş üzerine Çarlık Rusyası da, Kürdistan'da aşiretlerin arasında, Kürt ileri gelenleri üzerinde nüfuz sağlamaya çalıştı. Ancak bu politikalarında Rusların pek başarılı oldukları söylenemez. Os-

manlı ve İran hakim sınıfları, Rusya ile olan savaşlarında, Kürt aşiretlerinin genellikle desteğini alabilmişlerdir.

Amerika'nın bu konudaki politikasına ilişkin olarak da Halfin şunları yazıyor:

«Özellikle Amerika'nın bu bölgedeki ekonomik veya savaş tesisleri bulunmadığından ötürü, o, gelecekteki sömürgecilik planına yardımcı olmak için çalışmalarını misyonerler aracılığı ile yapıyordu. Böylece Asya'daki sömürgeciliğin temellerini atıyordu.»

«1819'da, Amerikalı misyonerler karargahlarını İzmir'de kurdular. 1863'te de İstanbul'da kurdukları Robert Koleji, Amerikalıların Osmanlı devletindeki en aktif politik merkezi niteliğini kazandı. Buradan Van, Erzurum, Bitlis, Mardin, Siirt, Bağdat ve diğer yerlerdeki örgütlerle temaslar sağlanarak politik çalışmalar yürütülüyordu.» (Halfin, 19. yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadele, s. 38)

19. yüzyılda Almanlar da, sömürgelerin paylaşılması mücadelesine katılmış, daha çok da İngilizlerin sömürgeleriyle ilgilenmişlerdir. Osmanlı imparatorluğu ve Kürdistan'da ilişkiler kurmak ve geliştirmek isteyen Almanlar, bu amaçlarını büyük ölçülerde emperyalizm döneminde gerçekleştirme olanağını bulmuşlardır.

16. yüzyıldan itibaren gelişen kapitalizm 17. 18. ve 19. yüzyıllarda doruk noktasına ulaşmış, meta ilişkilerini Osmanlı pazarlarında geliştirerek, özellikle Balkanlarda ulusal hareketlerin yaygınlaşmasında önemli bir etken olmuştur.

Batının sömürgeci devletleri ve Çarlık Rusyası, Osmanlı imparatorluğuyla ilgilenirken, zaman zaman birbirlerine de düşmüşler ve Osmanlı devletini, biri diğerine karşı savunmaya çalışmışlardır. Aynı dönemlerde Kürdistan'da meydana gelen Kürt hareketleriyle (bunları yazımızın başlarında anlatmaya çalışmıştık) de ilgilenen bu sömürgeci devletler ,genellikle Kürt direnmelerinin karşısında yer alarak, Osmanlı devletini koruyucu bir politika izlemişlerdir. Bu derece karışık bir tavır takınmalarının nedeni, yine sık sık vurguladığı-

mız gibi çıkar çatışmasıydı. En iyi sömürü elde edilecek koşulların yaratılması için her yol deneniyordu.

19. yüzyıla kadar, Osmanlı devleti, feodal karakterini korumuş (ülkede kapitalizm belli ölçülerde gelişmiş olmasına rağmen), feodal üretim ilişkileri genellikle hakim olma özelliğini muhafaza etmiştir. İran da benzer nitelikleri taşıyordu. Kürdistan ise, esas olarak içinde bulunduğu statüyü sürdürüyordu. Ama dönemin bir özelliği olarak, Kürdistan'a da serbest rekabetçi dönemin ilişkileri sınırlı da olsa girmiş, yine o dönemin koşulları bu ülkede Kürt direnmelerinin ortaya çıkışını etkilemiştir.

18. ve 19. yüzyıllardaki Kürdistan'ın durumunu Halfin şöyle açıklıyor:

«Kürt halkı, İran, Osmanlı yöneticileri ve başlarındaki ağalardan meydana gelmiş üçlü bir ateş boyunduruğu taşıyordu.»

«Osmanlı yöneticileri fırsat bulunca mevcut senenin vergisi ile yetinmiyor, gelecek senelerin vergilerini de bunlardan istiyordu. Halkın ödeme takatsizliği karşısında ise, mevcut malına haciz koyuyordu.»

«Osmanlı hükümeti Kürtlerden tabii vergi adı altında ayrıca bir takım vergiler de alıyordu. Ki bunların başında yol vergisi geliyordu. Ve onları topluluklar halinde yol yapımında kullanıyorlardı. Örneğin, Erzincan'dan Diyarbekir'e kadar yapılan yolda çalıştırılan Dersimliler bunun en canlı örneğidir.» (Age, s. 80)

Balkanlarda bu dönemlerde meydana gelen hareketleri bastırmak için, Osmanlı devleti, asker ve mal ihtiyacını yine başta Kürdistan olmak üzere, diğer ele geçirmiş olduğu ülkelerden sağlamaya çalışıyordu.

20. yüzyıla girildiğinde (emperyalizm dönemi) artık Osmanlı devleti dağılma süreciyle karşı karşıya gelmiş, Balkanlardaki milliyetlerin kurtuluş mücadeleleri zaferle sonuçlanıp, buralarda yeni ulusal devletler ortaya çıkmıştı. Bilindiği gibi Lenin, bu dönemde Türkiye'yi yarı-sömürge bir ülke olarak nitelendirmektedir.

Emperyalist ülkeler arasında patlak veren I. Paylaşım savaşı sırasında ve savaştan sonra, artık Osmanlı

devletinin yerinde yeller esmekteydi. Bu yıllardaki gelişmeleri şöyle değerlendirmek mümkündür.

1. 1908'lerden itibaren iktidara ağırlığını koyan İttihat ve Terakki Partisi ile birlikte güçlü bir Alman nüfuzu gelişti. 1908'lerin ilk günlerindeki havanın da etkisiyle değişik milliyetlerin hareketlerine (örgütlerine kendi dillerinde yayınladıkları dergiler, gazeteler vb.) gösterilen hoşgörü, kısa süre içinde yerini şoven ve saldırgan bir politikaya bıraktı. Sarayın ümmetçiliğinin ve Osmanlıcılığının yerini gittikçe gelişen bir milliyetçilik (önceleri Turan'a ulaşmayı hedefleyen bir milliyetçilik), Türk milliyetçiliği aldı. Bu milliyetçilik savaşla birlikte ve ülkenin fiili işgaline karşı alınan tavırla daha çok şekillenmeye başladı.

2. Savaşın içinde, Ermeni hareketine karşı insafsızca bir bastırma ve terör uygulandı. 500 bin Ermeni öldürüldü. Bir o kadarı kurtuluşu ülkeden kaçmakta buldu. (Bu soruna yazımızın başlarında kısaca değinmiştik.) Sadece Ermenilere karşı değil, diğer milliyetlere karşı da ırkçı bir tavır izlendi (Ermeni katliamı sırasında, bu katliama Kürtleri de alet eden İttihat ve Terakki Partisi, katliamdan sonra yarım milyonun üzerinde Kürt'ü ülkenin batısına sürdüler).

3. Yine savaşla birlikte Kuzey Afrika'da elde kalan yerler ve Suudi Arabistan da kaybedildi. Bizzat ülkenin kendisi de İngiliz ve Fransız emperyalistlerince işgal edildi.

4. Türkiye işgal edildikten sonra, Fransız, İtalyan, İngiliz emperyalistleri ve Osmanlı yöneticileri 1920 yılında Sevr'de bir antlaşma imzaladılar. Emperyalistler ele geçirdikleri toprakları kendi aralarında paylaşmak ve bunun için gerekli olan tedbirleri birlikte düzenlemek istediler. Ancak bu antlaşma uygulanamadı.

5. Emperyalistlerin fiili işgaline karşı Kemalistlerin başını çektiği kurtuluş hareketi, ülkedeki tüm milliyetlerden halkların gücüyle zafere ulaştı. Savaştan sonra Cumhuriyet ilân edildi (Cumhuriyetin ilanından önce ve sonraki Kürt sorunu konusunda ortaya çıkan gelişmeleri, bu dönemdeki Kürt direnmelerine değinir-

ken genel hatlarıyla anlattığımız için sorunun üzerinde durmayacağız).

6. Lozan antlaşmasıyla Kürdistan ikinci bir defa bölünmeye uğrayarak dört devletin arasında paylaştırıldı. (İngilizler kendi işgali altında Irak devletini, Fransızlar da Suriye devletini oluşturarak, paylarına düşen Kürdistan'ın parçalarını bu devletlere bıraktılar.)

Sorunu bu gelişmelerin ışığında değerlendirerek Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesi konusundaki tesbitlerimize devam edelim.

Feodal dönemin sömürgeci politikalarından farklı nitelikte olan serbest rekabetçi Kapitalizin döneminin sömürgeci politikası genel hatlarıyla şöyleydi:

Sömürgeciler, sömürge elde etmek için genellikle şiddet yöntemlerini uygulayarak yabancı toprakları işgal ediyor, ele geçirdikleri bu topraklarda, bir sömürge yönetimi oluşturarak, bu ülkeleri insafsızca sömürüyorlardı. Ayrıca «ticaret yoluyla, hile ve yalan üzerine inşa edilmiş istismar yöntemleriyle, dini ve diğer gelenek ve göreneklerini araç olarak kullanan bir politikayla» (Kurtuluş sayı 6, s. 93) da yabancı ülkeler ele geçirilerek sömürgeleştiriliyordu.

Bu dönemin sömürgeleri ucuz işgücü ve hammadde deposu olarak kullanılıyordu. Yine bilindiği gibi, serbest rekabetçi kapitalizmin belirgin bir özelliği meta ihracıdır. Sömürgeler, bu dönemde sömürgecilerin fazla mallarının sürüm alanlarıydı. Sermaye birikiminin sağlanması büyük ölçülerde sömürgelerden elde edilen kârlarla gerçekleşiyordu.

*Emperyalist dönem*deki sömürgecilik politikası daha önceki politikalardan farklıydı. Bu dönemde sermaye ihracı ağırlıkla gündeme gelmiş ve sömürgelerin elde bulundurulması, yeni toprakların ele geçirilmesi, tekellerin güçlenmesinin temel koşulları olmuştur.

İster feodal dönemin olsun, isterse kapitalizmin serbest rekabetçi dönemin veya tekelci dönemin olsun, sömürgecilik politikalarını ele alırken bu politikaları, bu dönemlerdeki çelişki ve ilişkilerden ayrı olarak göremeyiz. Eğer bu dönemlerdeki sömürgecilik politikala-

rı nitelik olarak birbirinden farklılık arzediyorsa, bunun nedeni yine bu dönemlerin özelliklerinin (sömürgeci ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal vb. koşullarının değişik olmasından) birbirinden ayrı olmasındandır (Kapitalizmin bu iki döneminin niteliklerini ve sömürgeciliğini uzun uzun anlatmayacağız. Bu konulara daha önce değinmiştik).

Serbest rekâbetçi kapitalizm döneminde Osmanlı ve İran devletleri birer feodal devlet olma durumlarını koruyorlardı. Sömürgeleri olan Kürdistan, yine feodal dönemin bir sömürgesi konumundaydı. Gelişen kapitalizm, bu iki ülkeye ve dolaylı olarak da Kürdistan'a yansımasına rağmen *esas olarak* bu yapıların hakim özellikleri değişmemişti.

Kürdistan, emperyalizm döneminde de sömürge statüsünden çıkamadı. Tam tersine bu dönemde sömürgecilik politikası Kürdistan'ı dört parçaya ayırarak, bu ülkeyi daha çok sömürebilmenin olanaklarını yarattı.

Kürdistan'ın, feodal dönemde hem de serbest rekabetçi kapitalizm ve emperyalizm dönemlerinde sömürge yapısını korumuş olmasının nedenleri şöyle izah edilebilir:

Birincisi, Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenlik, temelde değişmeden bir sonraki döneme aktarılmıştır. Serbest rekâbetçi kapitalizm döneminde, feodal dönemin özelliklerini taşıyan Kürdistan; emperyalizm döneminde, gelişen duruma bağlı olarak bir meta ihraç alanı ve ucuz işgücü olan bir ülke durumuna gelmiştir.

Serbest rekâbetçi kapitalizm ile tekelci kapitalizm dönemleri, birbirinden farklıdır ama, bu iki dönemi birbirinden kesin hatlarla ayırmak da yanlıştır. Örneğin; Serbest rekabetci dönemi meta ihracı karakterize ederken emperyalist dönemi sermaye ihracı karakterize eder olmuştur. Ama bu demek değildir ki meta ihracı ortadan kalkmıştır. Aksine bu dönemde meta ihracı da artmıştır. Ama karakteristik olan Sermaye ihracıdır. Ve *Kürdistan, emperyalizm döneminde, serbest rekabetçi kapitalizm döneminin ucuz işgücüne sahip ve*

meta ihraç alanları olan sömürgelerine benzer özellikler kazanmıştır.

İkincisi, Kürdistan'ın bu özellikleri, her dönemde sömürgesi olduğu ülkelerin değişmesine bağlı olarak şekillenmiş ve onların yapılarına uygun olan biçimlere bürünmüştür.

Feodal, serbest rekabetçi kapitalizm ve emperyalizm dönemlerinin sömürgecilik politikaları birbirinden ayrı olmalarına rağmen, sömürgeci ülke ile, sömürge ülke arasındaki ilişkilerin dayandığı temel özellikler bu tarihi dönemlerde genel olarak değişmemiştir. Tek tek ele alındığında bir sömürgenin, diğer bir ülkenin sömürgesinden farklı bazı yanları olabilir (Sömürgeci ülkeyle, sömürge ülke arasındaki ilişkilerde görülen temel özellikler ve bunların değişik sömürgelerde büründüğü farklı biçimler konusunda, yine daha önce görüşlerimizi açıklamıştık).

Üçüncüsü, Lenin'in de belirttiği gibi, emperyalizm döneminde emperyalist olmayan ülkelerin ellerinde sömürgeleri kalabilir. Bunun nedeni de emperyalistlerin bu sömürgelerin paylaşımı konusunda anlaşamamış olmalarıdır.

Kürdistan, anlatmağa çalıştığımız gibi emperyalizm döneminde sömürgeleştirilmemiştir. 16. yüzyıldan itibaren sömürgeleştirme sürecine sokulmuş ve feodal dönemin bir sömürgesi haline getirilmiştir. Bu statü, serbest rekabetçi kapitalizm ve emperyalizm dönemlerinde esas olarak devam etmiştir. Ama, bu farklı dönemlerin özelliklerine göre de yeni şekillenmelere uğramıştır.

1923 Lozan Antlaşmasıyla Kürdistan'ın dört parçaya bölünmesi, daha çok İngiliz ve Fransız emperyalistlerinin çıkarlarına uygun ve onların istekleri doğrultusunda gerçekleşmiştir. 1926 yılında Irak'taki Manda yönetimine, Birleşmiş Milletlerin onayıyla Güney Kürdistan'ı bırakan İngiliz emperyalizmi ve Kürdistan'ın elindeki parçasını Suriye'ye bırakan Fransız emperyalizmi, böyle hareket etmekle, aslında ekonomik ve siyasal yönlerden çıkarlarını korumuş oluyorlardı. Bu emper-

yalist ülkelerin Kürdistan'ın tümünü ele geçirmek için birbirleriyle ve Türkiye ile savaşı sürdürmeleri, o dönemin koşulları açısından çıkarlarına pek uygun düşmüyordu.

Sorunu daha açık olarak koyabilmek için söylediklerimizi biraz açmağa çalışırsak;

1. Kürdistan'ın silah zoruyla ilhak (27) edildiğini ve sömürgeleştirme sürecine Kürt halkının iradesi dışında sokularak, bülünüp parçalandığını görüyoruz. Bu ilhak politikası hem siyasal hem de ekonomik açılardan Kürdistan'ı derinliğine etkilemiş ve Kürdistan, bu ilhak politikası sonucunda bir sömürge haline getirilmiştir.

2. Kürdistan'ın yönetimi, sömürgeci güçler tarafından tayin edilmiştir. Osmanlı hakim sınıfları, bir dönem Kürdistan'daki beyliklerin yaşamasına ses çıkarmamış, bu beyliklerin gücünden, diğer devletlerle olan çatışmalarda, yararlanmağa çalışmıştır. Ama sonraları bu beylikleri ortadan kaldırarak Kürdistan'ı valiliklerle yönetmiştir.

Emperyalizm döneminde özellikle 1919-23 hareketinin başarısından sonra, Kürdistan'a karşı izlenen politika, değişen koşullara bağlı olarak yine sömürgeci egemenliğin devamını sağlamak için çok yönlü hareket etmek olmuştur.

Bir yandan, Kürt direnmeleri kırılıp, Kürt halkı, kiteleler halinde yok edilmeye çalışılırken, *diğer yandan* da, bu halkın bizzat varlığı inkar edilmiş ve bu halkın hem kendisi «Türk» hem toprakları «Türkiye»nin bir parçası olarak nitelendirilmiştir. Diline, Kültürüne, sanatına insafsızca bir baskı uygulanmış, asimilasyon politikası alabildiğine körüklenmiştir.

Türkiye'nin idari sistemi olduğu gibi Kürdistan'a da uygulanmış, anayasalarda Türk halkına ne haklar tanınmışsa, onlar, «Doğulular (!) içinde geçerli» olmuştur. Aslında, bu politika (diğer bazı sömürgelerden farklı yanlar taşımaktadır.) Kürtlerin varlığını inkar eden sömürgeci güçlerin çıkarlarına daha uygun düşmektedir. Hem Kürtlerin varlığı inkar edilirken, hem

de bu topraklarda farklı bir yönetim politikası izlenmiş olsaydı, sömürgeciler bu durumu izahta çok güçlük çekeceklerdi. Gerçi emeprayalizmin fiili işgaline karşı savaşıldığı dönemlerde, Kürt halkının varlığı kabul edilmiş, bu bölgeden TBMM'ne gelen temsilcilere «Kürdistan mebusları» denmiştir. Ama çok kısa bir dönem sonra bunlar unutularak bölgede insan kıyımlarına girişilmiştir.

3. Kürdistan askeri güce dayanılarak elde tutulmuş, bölgede fiili işgal sürdürülmüştür. Hem Osmanlı İmparatorluğu döneminde hem de daha sonraları, bölgede «asayiş ve düzen» (yani sömürgeci politika) bu güçlere dayanılarak korunmuştur.

1925'lerden sonra, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi ve burjuvazinin güçlenmesine bağlı olarak, Kürdistan'daki sömürgeci politika daha çok etkisini göstermiş, Kürdistan'ın derinliklerine nüfuz etmiş ve sömürge zinciri daha bir örülmüştür. 1925'lerden 1940'lara kadar sömürgecilerin Kürdistan'ı adeta bir harabe haline çevirerek, ekonomik yapısını daha çok alt üst ederek, kitle halinde kıyımlar düzenleyerek izledikleri politika, Kürdistan'da onlar açısından daha kalıcı bir yapı (sömürge yapısı) oluşturmalarına olanak yaratmıştır.

Kürdistan'ın bütün yerleşme birimleri kontrol altına alınmıştır. Tüm şehir ve kasabalarda askeri birlikler bulundurulmaktadır. Yaygın bir karakol sistemiyle denetim alabildiğine yoğunlaştırılmıştır. (Aynı yapı Türkiye'nin diğer bölgelerinde görülmemektedir. Sadece belli stratejik noktalara askeri birlikler yerleştirilmiştir.) Yıllardır süren bu işgal hatta (16. yüzyıldan bu yana süren bu işgal) Kürt halk kitlelerini bu durumu doğal karşılamaya zorlamış ve işgale uğrayan ülkelerde yabancı güçlere karşı gelişen tepki ve direnişler, büyük ölçülerde Kürdistan'da görülmez olmuştur (Bu tesbitlerimiz Türkiye Kürdistan'ı içindir. Diğer bazı parçalarda da benzer durumlar vardır. Güney Kürdistan'da ise durum daha değişiktir).

4. Kürdistan'ın yeraltı-yerüstü servetleri, bölgede biriken değerler, kısacası tüm zenginlikleri, Türkiye ekonomisinin hizmetinde (emperyalizmin ve işbirlikçilerinin çıkarları yönünde) kullanılmaktadır.

Tarımda, ticaret alanında oluşan sermaye, değişik yollarla Kürdistan dışına taşınıyor. Türkiye'de kapitalizmin güçlenmesi oranında, Kürdistan'ın önemi de, daha bir artıyor. Hammaddeler elde etmek, ucuz işgücü bulmak açısından Kürdistan toprakları, Türk hakim sınıfları için çok önemlidir. İzlenen sömürgeci politika, bu önemin doğru kavranıldığının göstergesidir. Sorunun bu yanını ele alarak, sömürgeci mekanizmayı ve sonuçlarını somutlaştırırsak, Kürdistan'ın coğrafi konumu açısından fakir bir ülke olmadığı sonucuna varırız. Gerçekten de dört sömürgeci devletin «en geri kalmış bölge»leri durumunda olan Kürdistan'ın değişik parçalarının bu «geriliği», onun bilinçli olarak uygulanan bir sömürü politikasının taarruzu altında olmasından kaynaklanmaktadır.

Kürdistan'ın topraklarının tarıma elverişli olduğu üzerinde, burada altyapı yatırımları gerçekleştiği taktirde çok fazla mahsul alınabileceği üzerinde, «uzman» raporlarının olduğu ve her değişen sömürgeci iktidarın bu konuyu programlarına aldığı bilinmektedir.

Yine yeraltı servetleri açısından Kürdistan'ın zenginliğine verilecek en iyi örnek (ki bu örnek, Kürdistan'ın bir sömürge olarak öneminin ne olduğu konusunda da çarpıcı bir örnektir), *Petrol*'dur. Eğer bugün Türkiye'nin petrol ihtiyacının (dışarıdan ithal edileni kastedmiyoruz) en büyük kesiminin Kürdistan'dan elde edildiğini söylersek, eğer bugün Irak'ın (ki bu ülke dünya'da petrol üreten ülkelerin başında gelmektedir ve dünya kamuoyu üzerindeki etkisini bir ölçüde de petrole borçludur) petrollerinin yine en büyük kısmının Kürdistan'dan elde edildiğini söylersek, sanırız hem Kürdistan'ın zenginliği, hem de bu zenginliğin, bu sömürgeci devletler için öneminin ne olduğu kolayca anlaşılacaktır (İran'ın da petrolünün büyük bir kısmı Kürdistan topraklarından elde edilmektedir).

Türk burjuvazisi geliştikçe, Kürdistan toprakları daha çok pazara açılmış, sömürgeci politika daha da boyutlanmıştır.

Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesi, bölgeye sınırlı da olsa yatırımlar yapılmasına yol açmış, ancak bu yatırımlar daha çok çimento, sigara, şeker, vb. alanlarda olmuştur. Bu yatırımlar da büyük ölçüde devlet tarafından yapılmıştır. Bu bilinçli politikaya, sömürgeciler şu iki açıdan başvurmuştur:

Birincisi, Bu tür bir yatırım politikasıyla Kürt işçisinin artık-değerine dolaysız bir biçimde el konulabilmesi sağlanmıştır.

İkincisi, de sınırlı yatırımlar, gelişen kapitalist üretim ilişkilerinin yarattığı işsizliğe bir çözüm olamamıştır. Ancak sömürgeciler bundan «doğuyu kalkındırıyoruz» demagojisi arkasında Kürdistan'ın sömürge olduğu gerçeğini saklamak için yararlanmaya çalışmışlardır.

Kürdistan'ın akarsu kaynakları da bugün sömürgeciler tarafından değerlendirilmektedir. Türkiye'nin enerji ihtiyacının önemli bir bölümü Fırat üzerinde kurulacak barajlardan sağlanmak istenmektedir. Keban barajı, Türkiye sanayi bölgeleri için hayatî öneme sahiptir. Ve buradan (ayrıca Keban projeleri henüz tamamlanmamıştır.) Türkiye'ye enerji aktarılması için yoğun bir çaba sarfedilmektedir.

Kısacası, Türkiye'nin petrol, demir, krom, kömür gibi ihtiyaçlarının çoğu Kürdistan'dan karşılanmaktadır. Kürdistan'da (Batman petrol rafinerisi dışında) bu madenleri işletecek tesisler kurulmamıştır. Elde edilen madenler batıya götürülerek, oradaki tesislerde işletilmektedir. Keban barajı * bölgede kurulmuş olmasına rağmen (ki bu da zorunluydu), elde edilen elektrik hemen hemen olduğu gibi yine batıya aktarılmaktadır. Aynı politikanın, değişik biçimlerde sürüyor olsa da, temel olarak aynı doğrultuda, diğer sömürgeci devlet-

---

(*) Keban Barajı suları altında kalan Kürdistan tarihine ilişkin kalıntılar konusunda da bir üniversitenin girişiminden başka birşey yapılmamış olması da ilginçtir. Hiç zorlamadan, bir tarihin yokedilmesinin bir parçası olarak yorumlanabilir.

lerde de (Irak, İran ve Suriye'de) uygulandığı görülmektedir.

5. Kürdistan'daki sömürgeci politika, özellikle Kürt dili ve kültürü üzerinde ırkçı-şoven uygulamalar biçiminde sürmüş, asimilasyon eylemi alabildiğine körüklenmiştir. «Kürdistan» ve «Kürt» isimleri yasaklandıktan bu yana (daha çok 1923'lerden beri) sömürgeciler, kendi dillerini kabul ettirmeye, bunun için de değişik yöntemler izlemeye çalışmışlardır. Bir yandan zorbalıkla, askeri güçle, «Kürt» olan ne varsa yasaklanırken, diğer yandan Kürt halkının kendisine yabancılaştırılması, kendi tarihinden yoksun bırakılması için ırkçı-şoven bir eğitimden geçirilmiştir, geçirilmektedir. Örneğin, yatılı bölge okulları daha çok Kürdistan'da açılmaktadır. Böylelikle Kürt çocuklarını, daha küçük yaştan itibaren sömürgeci politika doğrultusunda yetiştirmeye çalışmaktadırlar. (Benzeri örnekler çoğaltılabilir.) Bugün sömürgecilerin iki tehlike konusunda şoven duyguları kamçılanmaya ve canlı tutmaya çalıştıkları bilinmektedir. Bunlardan birisi, «komünizm» tehlikesidir, diğeri de, «bölücülük»tür. Ve Kürtlüğü ifade eden ne kullanılırsa, bunlar vatana ihanetle, vatanı parçalamakla eş tutulmağa çalışılmaktadır. Kürt dilini kullanmak, bu dille yayınlar çıkarmak yasaktır. (Oysa kanunlarda buna ilişkin yasaklayıcı nitelikte bir madde yoktur). Kürdistan'ın tarihi değerlerinin ve günümüze kadarki tarihi gelişmelerinin belgeleri imha edilmiş veya bunların bilinmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması zorla engellenmiştir. Kürt halkına, Türk tarihi (Türk hakim sınıflarının çıkarları doğrultusunda) ve Türk dili, sanatı kültürü aşılanmaktadır. Kısacası genel olarak Kürt varlığına yönelik bir saldırı gündemdedir.

Bu politika Kürt aydınlarının genelikle kendi halkına, kendi tarihlerine karşı yabancılaştırılması hedefini de gütmektedir. Sömürgeciler, böylelikle bu uşak durumundaki aydınlarla Kürt halkını daha çok kontrol altına almayı ve gelişecek hareketleri önceden görerek, bunları mümkün olduğu kadar bu aydınların

potasında eritmeyi amaçlamaktadır (Bu politikanın başarısız olduğu söylenemez. Sömürgecilerin partilerinde çalışan veya devletin değişik kurumlarında görev alan bu aydınların sömürgeciliğin Kürdistan'da derinliğine yayılmasında fonksiyonlarını yeterince yerine getirdiklerini söylemek yanlış olmaz kanısındayız. Ama öte yandan da Kürt Kurtuluş Hareketi'nin önderlerinin, bunların arasından çıktığı, son dönemlerde, Kürdistan'da yaygınlaşan ulusal tepki ve bilinçlenmelerin yine sömürgeci ideolojiyle yetişmiş ama şartlanmamış aydınların çabalarıyla gerçekleştirildiği de görülmektedir).

Yazımızın bu bölümünde söylediklerimizi toparlarsak; Kürdistan'ın bir sömürge olarak emperyalizm döneminde de statüsünü sürdürdüğü, sömürgeci ilişkilerin her değişen dönemin özelliklerine uygun biçimlere bürünerek devam ettiği gözlenmektedir. Özellikle de 1923'lerden sonraki sömürgeci politika, Kürdistan'ı daha çok etkilemiş, Kürt diline, kültürüne korkunç bir baskı uygulanmış, bağımsız oluşumları tahrip edilen Kürdistan ekonomisi, sömürgeci ekonomilere daha çok tabi bir hale getirilmiştir. Kürt halkının bizzat varlığına yönelik olan bu sömürgeci politika, Kürdistanı ekonomik, sosyal, siyasal vb. yönlerinden diğer sömürge ülkelerden-biçimsel de olsa-çok farklı bir yapının içine sokmuştur.

6. *KÜRDİSTAN'IN BUGÜNKÜ SOMUT DURUMU VE KÜRT ULUSAL HAREKETİ*

Kürt ulus sorunu konusunda farklı görüşler savunulduğu bilinmektedir. Bugün genel olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin doğruya yakın bir şekilde kavranılmaya başladığı görülmektedir (28). Fakat sorunun Türkiye somutunda değerlendirilmesi açısından bizi *(Kurtuluş'u)* diğer bütün siyasi gruplardan ayrı bir yere koyan tesbitlerimiz vardır.

«Türk Solu» (29) diye adlandırılan siyasi grupların hemen hepsi Kürdistan'ın sömürge bir ülke olduğu görüşüne karşı çıkmakta ve bu tezleri «miliyetçi» tezler diye eleştirmektedir. Ayrıca bir çoğu, bu görüşün

«ayrı örgütlenme» tezine temel teşkil ettiğini öne sürmektedirler.

«Kürt Solu» diye adlandırılan gruplar ise, Kürdistan'ın sömürge olduğunu ve Kürt halkının kurtuluşu için kendi bağımsız örgütlenmesini-yani ayrı bir partiyi oluşturması gerektiğini- yaratmasını bir zorunluluk olarak savunmaktadırlar. (30)

Biz ise bu konuda esas olarak şu iki sorunda, tüm bu gruplardan ayrılıyoruz:

Birincisi, Kürdistan'ın sömürge bir ülke olduğunu ve bu ülkenin topraklarının Türkiye, İran, Irak ve Suriye hakim sınıfları tarafından bölündüğünü, bu özelliğiyle de Kürdistan'ın aynı zamanda «Uluslararası bir sömürge» konumunda bulunduğunu, ayrıca coğrafi olarak bu sömürgeci ülkelerle bitişik olduğundan bir «iç sömürge» olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürüyoruz.

İkincisi ise, Kürdistan sömürge bir ülke olmasına rağmen, Kürt ulusal hareketinin başarıya ulaşması, Kürdistan'ın kurtuluşunun sağlanması, bugünün somut koşulları açısından ancak (Türkiye somutunda), Kürt ve Türk kurtuluş hareketinin ortak mücadelesi ve ortak örgütlenmesiyle söz konusu olabilir, diyoruz.

Kürdistan'ın bugünkü somut durumuna ilişkin yaptığımız somut değerlendirme, Kürdistan topraklarının dört parçaya bölünmüş olmasıdır. İlk bölünme 1639 yılından bu yana sürmektedir. (ki bu durum, Kürdistan'ın iki parçasının sürekli bir biçimde içinde yer aldıkları «bütün»e uyması onun ekonomik, sosyal ve siyasal koşullarına uygun yapılar kazanması doğrultusunda zorlanması demektir.) İkinci bölünme ise, 1923 Lozan Konferans'ında kararlaştırılmış ve bu kararlar gerçekleştirilmiştir. İkinci bölünmenin olduğu bu tarihi dönem, emperyalizm dönemidir ve bu sömürgeci ülkelerin ortak özellikleri de emperyalizme (şu veya bu ölçülerde) bağımlılıklarıdır. Kürdistan'ı bölen bu dört ülkenin ekonomik, siyasal, vb. durumları birbirinden değişiktir. Ve yine bu dört ülkenin sömürgeci güçleri, zorla kendilerine bağlı bulundurdukları Kürdistan par-

çalarında, kendi koşullarına uygun bir politika gütmektedirler. Özünde bu politika sömürgeciliğin devamını amaçlamaktadır. Ama bu farklı politikalar, Kürdistan'ın parçalarının birbirinden farklı özellikler kazanmasını da birlikte getirmektedir. Kürdistan'ın parçaları, içinde yer aldıkları sömürgeci ülkelerin koşullarına uygun biçimlenmeleri yansıtmaktadır. Bu ülkelerdeki ekonomik yapı, sınıf mücadeleleri, vb. etkenler ile Kürdistan'ın o «bütün»deki parçasının özelliklerini anlatmaya çalıştığımız somut farklılıkları ortaya çıkarmıştır. Örneğin; Irak Kürdistan'ında Kürt halkının varlığı kabul edilmekte, hatta ona bazı haklar bile tanınmaktadır. Elbette ki bunu yaratan etkenler içinde, bu parçadaki Kürt direnmeleriyle birlikte, Irak'taki sınıf mücadelesi de yer almaktadır. Yine Irak Kürdistan'ında uzun yıllar süren bir silahlı mücadelenin varlığına rağmen, bu mücadelenin diğer parçalardaki yankıları çok sınırlı olmuş, belli güçlerin bu hareketę yapmaya çalıştıkları yardımların ötesinde, Kürt halkının büyük kesimleri, Güney Kürdistan'daki direnmeleri ilgisizce karşılamıştır. Bunun nedeni sömürgecilerin böyle bir durumu yoketmek için uyguladıkları değişik yöntemlerin yanında, bu parçaların uzun yıllar süren kopukluğunun ve bunun yarattığı belli bir yabancılaşmanın da etkisidir. Tüm bu parçalarda, sömürgecilerin yarattığı fiili duruma rağmen, ilişkileri canlı tutacak ve geliştirecek bir örgütlenmenin de oluşamaması, sömürgecilerin hedeflerine ulaşmasını büyük ölçülerde kolaylaştırmıştır.

Bugün Türkiye Kürdistanı'nın özelliklerine bakıldığında, Türkiye'nin yapısına uygun biçimlenmelerin olduğu görülmektedir. Türkiye'de kapitalizm hakimdir ve sömürgeciler pazar ihtiyaçlarını karşılamak için bu parçada kapitalist üretim ilişkilerini daha çok geliştirmeye çalışmaktadırlar. (31)

Türkiye Kürdistanın'da toprak ağalığının dışında, gelişen kapitalist üretim ilişkilerinin ortaya çıkardığı ve güçlendirdiği toprak burjuvazisi ve ticaret burjuvazisi (32) bölgede ekonomik ve siyasal gücü-sömürgeci-

lerle birlikte-ellerinde bulundurmaktadırlar. Özellikle, toprak ağalarıyla birlikte ticaret burjuvazisinin bölgedeki etkinliği sürekli artmaktadır. Bu sınıf, bölgedeki malları batının pazarlarına ulaştırmakta, batının mallarının bölgede pazarlanmasında aktif bir rol oynamaktadır. (Bölgede, tekellerin mallarının satışı için bayiilik, acentacılık gibi fonksiyonları bunlar yürütmektedirler.)

Türkiye Kürdistanı'nda son dönemlerde gelişen kapitalist üretim ilişkileri, bölgede önemli değişmeler yaratmaktadır. Alt yapı yatırımları artmakta, ulaşım ve haberleşme araçları yaygınlaşmaktadır. Bölge'nin hemen tüm yerleri, birbiriyle ilişki kurabilecek ölçülerde yollarla döşenmiştir. Çalışabilecek durumda olan nüfusun sayısı gittikçe çoğalmakta, bunları istihdam edecek yatırımlar olmadığı için de, bu nüfus batıya akmaktadır. Türkiye Kürdistanı bu özellikleriyle dışa daha çok açılmaktadır. Türkiyenin batısındaki Kürt işçilerinin çokluğu oldukça dikkat çekicidir.

En genel hatlarıyla açıklamaya çalıştığımız bu somut özelliklerden çıkarılması gereken bazı siyasi sonuçlar vardır:

a — Gelişen kapitalizm, Kürdistan'daki ulusal bilinçlenme ve tepkileri de yaygınlaştırmış ve bölgede, bu platformda, hatırı sayılır bir potansiyel oluşmuştur. (Irak Kürdistanı'ndaki mücadelenin ve Kürt yurtseverlerinin ve devrimcilerinin bölgedeki faaliyetleri de bu ulusal bilinçlenmenin gelişmesinde önemli birer etken olmuştur.) Ayrıca, Kürt işçi sınıfının güçlenmesiyle birlikte ,bölgede, devrimci görüşlerin Kürt hakim sınıflarından bağımsız bir biçimde ve sınıfsal görevler doğrultusunda filizlenerek boy vermesi de, bu gelişmeleri izlemektedir.

b — Kürt kurtuluş, hareketinin hangi güçlere dayanılarak ve kimlerin öncülüğünde sürdürülebileceği, bu hareketin hedeflerinin bölge açısından kimler olabileceği şeklindeki soruların cevapları da, Kürdistan'daki bu gelişmelerle birlikte daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Kürdistanı'nda, nüfusun büyük çoğunluğunu köylüler oluşturmaktadır. Gelişen işçi sınıfının, köylülükle bağları çok güçlüdür ve işçiler arasında tarım işçilerinin sayısı hayli kabarıktır.

İşte, Türkiye'de ulusal sorunun özünü teşkil eden Kürt ulus sorununun çözüm yollarını tartışırken tüm bu etkenleri göz önünde bulundurmak gerekir.

Kürdistan'da gelişecek bir hareket (Devrimci önderlik altında), esas olarak şu iki hedefe vuracaktır:

1. Kürdistan'ın bağımsızlığı önünde, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkının önünde duran duvar, sömürgeci egemenliktir. Kürt Kurtuluş Hareketi, sömürgeciliği söküp atmadan, Kürdistan'ı sömürge bir ülkeden, bağımsız bir ülkeye dönüştürmeden, gerçek hedefine ulaşmış olamaz. Onun için *Anti-sömürgeci mücadele,* Kürt kurtuluş hareketinin hedeflerinin can alıcı noktası durumundadır. Anti-sömürgeci mücadele, emperyalizmin eski ve yeni sömürgeci yöntemlerine karşı da olmak zorundadır. Çünkü sömürgeci güçler, emperyalizme bağımlıdır ve destekleri emperyalizmdir. Gelişecek hareketi, pasifize edecek her türlü yöntem (yeni sömürgeciliğe uygun) karşısında uyanık olmak, Kürt kurtuluş hareketi için büyük önem taşımaktadır.

2. Kürdistan'ın kurtuluşu önünde duran diğer bir duvar da, sömürgecilerle işbirliği yapan Kürt hakim sınıflarıdır. Ve ağırlıkla da toprak ağalarıdır. *Anti-feodal mücadele* veya daha genel bir deyimle *yerli gericilik*'le savaş, anti-sömürgeci mücadelenin kopmaz bir parçasıdır. Kürt kurtuluş hareketi, hem sömürgecilere, hem de onların Kürdistan'daki uzantılarına, işbirlikçilerine karşı (bu iki hedef doğrultusunda) yürütülmeden, yine gerçek anlamda bir zafere ulaşamaz.

Kürt kurtuluş hareketi, kendisini salt bu iki görevle sınırlayamaz elbette. Ezen ulusun devrimci hareketi önündeki sorunların çözümü için de mücadele etmesi, kaçınılmaz bir görevdir. Çünkü dolaysız müttefiki olan ezen ulusun devrimci hareketi güçlendikçe, kendi hakim sınıflarına darbe vurdukça (ki bu sömürgeci egemenliğin zayıflaması demektir) anti-sömürgeci müca-

dele daha bir gelişebilecektir. (Sorunun diğer bir yanı da ezen ulusun devrimci hareketinin, Kürt kurtuluş hareketinin sömürgeciliğe ve yerli gericiliğe karşı mücadelesine destek olmasıdır.)

Türkiye somutu açısından, Kürt ulus sorununun çözümününün bugünkü koşullarda ortak örgütlenmeden geçtiğini belirttik. Bunun nedenlerini kısaca şunlara bağlıyoruz:

Birincisi, Türkiye devrimci hareketi (ezen ulusun devrimci hareketi) ve Kürt ulusal hareketi (ezilen ulusun ulusal hareketi) arasında ortak bazı özellikler dışında, yaygınlık ve örgütlenme açısından belirli bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu hareketlerin yöneldikleri hedeflerin birbirleriyle çok yakın bağları vardır. Emperyalizmin, Türk sömürgecilerinin gücünü oluşturan ayaklardan biri de, onlarla işbirliği yapan Kürt egemen güçleridir. Kürt sömürücülerini besleyen ve onların çıkarlarını gözeterek Kürdistan'ı sömürgeleştirenler, emperyalistler ve Türkiye'deki ortaklarıdır. İki ulusun devrimci hareketleri, kendi ezen sınıflarına darbe vururken, karşılarında diğer ulusun da ezen sınıflarını bulacaktır. Özellikle Kürt ulusal hareketi açısından, yerli gericiliği ayakta tutan temellerin içinde, en başta geleni sömürgeciler olduğu için, sömürgeciliğe karşı mücadele daha bir önem kazanmaktadır. Uzun bir dönem ayni coğrafi konum içinde bulunmanın ve sömürgecilerin bilinçle uyguladıkları asimilasyon vb. yöntemlerinin sonuçları, iki ulusun *nisbi ölçülerde* de olsa kaynaşmasına ve içiçe geçmesine yol açmıştır.

Türkiye'de kapitalizmin gelişimiyle birlikte nicelik olarak, güçlü bir işçi sınıfı vardır. Ve *bugün Türkiye devrimci hareketi, Kürt ulusal hareketine göre hem potansiyel açısından, hem de bilinçlenme ve örgütlenme açısından daha bir ileri düzeydedir.* Bu somut bir tesbittir. Ortak örgütlenmeyi gerçekleştirecek güçlerden biri olan Türkiye devrimci hareketi, eğer bu avantajlarını doğru kullanabilirse (proletaryanın bu nicel gücünü ve diğer emekçi kitlelerin hoşnutsuzluğunu doğru değerlendirip, nitelikli bir siyasi hareketi geliştirebilir-

se), siyasi iktidarı ele geçirip Kürt ulus sorununu (aynı zamanda diğer ulusal azınlıkların da sorununu) çözebilir. (33). Bunun için de Kürt emekçi kitlelerine güven verebilmeli ve mücadelenin, onlarında kurtuluşunu hedeflediğini somut olarak gösterebilmelidir. Yani, Türkiye Devrimci Hareketi, Kürdistan sorununa teorik ve pratik yönden doğru yaklaştıkça, ortak örgütlenmenin koşulları da daha fazla yaratılmış olacaktır.

Öte yandan, Kürt ulusal hareketine de düşen görevler vardır. «Ezen ulusun devrimcileri ayrılma hakkını», «ezilen ulusun devrimcileri de birleşmeyi savunmalıdır» derken Lenin, Bu konuda enternasyonalizmi savunmanın, tutarlı marksistler olmanın kıstasları içinde temel olanı belirtmektedir. «Aynı devlet sınırları içinde yaşayan ulusların işçilerinin, her türlü sendika ve eğitim örgütlerinde, siyasal örgütlerde birlikte çalış maları ve mücadele etmeleri ilkesi de Leninist bir ilkedir.» (Kurtuluş, Sayı 2) Ve ulusal sorunun çözüm yollarını araştırırken bu Leninist ilkeleri kararlılıkla savunmayanlar, sosyalist olarak (veya sosyalist bir hareket olarak) nitelendirilemezler. Çünkü sosyalistler, yine Lenin'in de belirttiği gibi, «ezen sınıfların devletlerinin sınırında getirdiği değişiklikler ne olursa olsun, bütün ulusların proletarlerinin sınıf mücadelelerinde en sıkı ve bölünmez bir ittifakı gerçekleştirmek için mücadele eder».

Sosyalistleri, ulusal-sorunda burjuva milliyetçilerinden ayıran ölçütlerden biri, soruna sınıfsal açıdan yaklaşmaktır. Hep ulusal kurtuluş sloganlarına başvuran burjuva milliyetçilerinin tam tersine, sosyalistler sınıfsal görevlerini hiç bir zaman ihmal edemezler. Ve «ulusal» olan her şeye yaklaşırken, proletaryanın sınıf çıkarlarını, bağımsız siyasi çizgisini savunurlar. Bunu herşeyin üstünde tutarlar. Kürdistan'da nicel olarak zayıf olan işçi sınıfı, önderliği ele geçirmede, çok yakın bağlar içerisinde olduğu Türk işçi sınıfının gücünden en fazla birlikte örgütlenmek suretiyle yararlanabilir. Bu noktanın önemi sınıfsal önderlik sorunu gündeme geldiğinde daha net olarak kavranacaktır. Güney Kür-

distan mücadelesinde sosyalistlerin önderliği ele geçiremeyişlerinin nedenlerini hatırlayacak olursak bu konuda biraz daha ışık tutmuş oluruz.

Güven sorununun çözülmesinin önünde, bugün aşılmaz engeller yoktur. Kürdistan'da iki ulusun işçileri ve diğer ezilen sınıf ve tabakaları arasındaki bir birliği engelleyecek ölçülerde Türk düşmanlığına rastlamak söz konusu değildir. Yeter ki bu konuda Türkiye devrimci hareketi, sorunu tüm yönleriyle doğru kavrayabilsin ve tutarlı bir hareket olduğunu gösterebilsin.

İkincisi, Türk sömürgecileriyle, Kürt işbirlikçilerinin ilişkileri ve emekçi kitleler üzerindeki baskı ve zulüm yöntemlerinde, sömürü ve pasifikasyon eylemlerinde birlikte hareket etmeleri, ortak mücadelenin ve güçleri bir tek devrimci dalga haline dönüştürerek ortak örgütler yaratıp geliştirmenin önemini daha çok ortaya koymaktadır. Ekonomik, siyasi, vb. bir çok bağlarla birbirine bağlanan iki ulusun hakim sınıflarının gücünü kırmak; Türkiye devrimci hareketiyle, Kürt ulusal hareketinin ittifak yapmalarına bağlıdır.

Üçüncüsü, Kürt Ulusal Hareketinin içinde yer aldığı «bütün»lerdeki devrimci hareketlerle doğru ilişkiler kurmasının somut nedenleri vardır. Geçmişte ve günümüzde bu ülkelerin sömürgecileri güçlerini «ortak düşman» olan Kürt direnmelerini kırmak doğrultusunda birleştirmeleri ve «kendi» parçaları olan Kürdistan bölgelerini diğer yerlerden ayırmak (ekonomik sosyal, kültürel, vb. yönlerden) için izledikleri politika bilinmektedir. Bu politikayı etkisizleştirmenin yolu, sömürgeci ülkelerin devrimci hareketleriyle, Kürt Ulusal hareketinin güçlerini birleştirmekten geçer. Örneğin, Türkiye Kürdistanı'nda gelişecek bir hareket kendi gelişmesini, Türkiye devrimci hareketinin gelişmesine uydurduğu ölçülerde zafere daha kolay ulaşabilecektir. Eğer bir direnme başladığı zaman, bu direnmeyi kırmak için tüm güçlerini seferber etmekten çekinmeyecek olan sömürgecilerin ordusunu, polisini, vb. gücünü sömürgeci ülkenin topraklarına çekecek nitelikte bir ezen ulus devrimci hareketi yoksa, bu direnmenin gelişmesi ve sonuca

ulaşması, elbette tartışılması gereken bir sorun olmalıdır.

Bugünün somut koşulları açısından görev, Türkiye devrimci hareketiyle, Kürt Ulusal hareketinin ortak mücadelesini ve bu mücadeleyi yönlendirecek ortak bir örgütlenmeyi ön plana çıkarmaktır. Objektif durum budur.

Ortak örgütlenme-PARTİ-nin Kürdistan'daki kolu, Kürdistanlı devrimcilerin yönetiminde bulunacak ve kendi içinde özerk bir yapıya sahip olacaktır. Bu özerk yapı, kendi somut koşullarından kaynaklanan, parti genel programına bağlı bir biçimde ayrı bir programla karakterize olacaktır. Partinin bu kolu, sömürge koşullarında mücadele edeceği için hedefleri, sınıf mevzilenmesi, taktik sorunları vb. herşeyiyle, sömürgeci ülkede verilen mücadeleden farklılıklar taşıyacaktır. (Bu konularda, özellikle de *örgütlenme sorunu* konusunda ileride görüşlerimizi daha etraflıca açıklıyacağız).

KURTULUŞ

NOTLAR :

(27) İlhak, (Türkçesi; sömürgeleştirme'dir. Yani bir ülkenin sömürge haline getirilmesinin başlangıcıdır.) kavramı için Lenin şunları yazıyor:

«İlhak kavramı genellikle şunları içerir: 1. Zor kavramı (zorla kendine bağlama) 2. Başka ulus tarafından ezilme kavramını («yabancı» bölgelerin ülke topraklarına katılması vb.) ve bazen de 3. Statükonun bozulması.» (Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s. 168)

Kürdistan'ı bazılarının **«ilhak edilmiş ezilen ulus»** (Emeğin Birliği), bazılarının da sadece **«ezilen ulus»** (Devrimci Yol) kavramıyla tanımlamaya (Bu arada TSİP'in yayın organı **İlke'de** Ulusal Sorun konusunda bir yazı çıktı. Bu yazıdaki görüşler için -TSİP'in daha önceki tavrına göre- **olumlu** adım atılmıştır denebilir TSİP de Kürdistan'ı «bağımlı ulus» kategorisinde görüyor ve sömürge konusundaki tartışmaları akademik bir tartışma olarak

nitelendiriyor.) çalıştıkları ve Kürdistan'ın sömürge olduğuna karşı oldukları bilinmektedir. Biz bu konularda daha önce görüşlerimizi belirtmiş olduğumuz için bu kavramlar üzerinde tekrar durmayacağız. (Bakınız; Kurtuluş Sayı: 6, Sömürgecilik Sorunu Sayı 14, Ulusal Sorun Üzerine Eleştiriler.)

(28) Bazı siyasi gruplar ise bu ilkeye lafta sahip çıkar gözükmelerine rağmen aslında ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, getirdikleri ilginç tahlillerle, özde inkar etmektedirler. «İlhak edilmiş ezilen ulus» teziyle, Emeğin Birliği buna örnek gösterilebilir. Bugün Türk ve Kürt sermayesinin iç içe geçtiğini, burjuvazilerinin bütünleştiğini, işçi sınıflarının birbirlerine karıştığını, parlamentoda Kürt milletvekillerinin ülkenin hayati sorunları konusunda alınan kararlarda söz sahibi bulunduğunu vb. Tesbitleri öne sürmek, Türkiye'de bir ulusal sorun olmadığı anlamına gelmektedir.

(29) Biz, «Türk Solu,» «Kürt Solu» gibi birbirinden tamamen tecrit edilmiş kavramlara karşıyız. Bu konu da, (Ezen ulusun devrimci hareketi), (Ezilen ulusun Kurtuluş Hareketi) gibi kavramlar, genel anlamda kullanılabilir. Ancak sorunu, Türkiye somutu açısından, genel bir devrimci hareketin ifadesi olabilecek kavramlarla tanımlamak gerekir.

(30) Bu grupların içinde, **Özgürlük Yolu'nun** farklı bir anlayışı yansıttığını görmekteyiz.

(31) Türkiye'nin «Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri» dışında, Ege, Marmara, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerinde, Feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri (yarı-feodal yapı, feodalizmin çözülmeye yüz tuttuğu ve kapitalist üretim ilişkilerini bu yapı içinde gelişmiş olduğu bir durumu ifade eder) **büyük ölçülerde** ortadan kaldırılmıştır. Buralarda ki **toprak sahipliği,** kapitalist niteliği ağır basan bir yapı biçimindedir. Yani bu bölgelerde büyük ölçüde modern yöntemlerle (biçer-döver kullanmak, suni gübre, ilaçlama vb. yollarla üretimi artırmak, sulama olanakları, vs.) ve ücretli işçiler çalıştırılarak, üretim yapılmaktadır. Karadeniz bölgesinde ise biraz daha farklı bir yapı (küçük köylü işletmeciliği yaygındır) olmasına rağmen, genellikle tüm bu bölgeler, Türkiye Kürdistan'ından farklılıklar taşımaktadır.

Türkiye Kürdistanı'na ise kapitalizm girmiş olmasına rağmen, halen bir çok yerde toprak ağalığının sürdüğü, toprakta yarıcılığın, ortakçılık ve kiracılığın yaygın olduğu, bazı yerlerde de aşiret ilişkilerinin (göçebe olan ve geçimini hayvancılıkla sağlayan aşiretler) devam ettiği bilinmektedir.

(32) Kürdistan'daki hakim sınıflar, genel olarak Emperyalizm ve Türk hakim sınıflarıyla işbirliği yapmakta ve sömürgeciliğin Kürdistan'da uygulanmasında birer araç görevini yerine getirmektedirler.

(33) Bu koşullar altında Kürt ulus sorunu şu biçimlerde çözüme kavuşabilir: 1. Ayrılıp, bağımsız bir devlet kurmak, 2. Federasyon, 3. Bölgesel özerklik. Bu çözüm biçimlerinden hangisinin doğru olduğu sorusunun cevabı, çözümün gündeme geldiği anın somut özelliklerinde yatar.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1) **Irak Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı,** Komal Yayınları.
2) **Kürtler 1-2 B. Nikitin,** Özgürlük Yolu Yayınları.
3) **Kürtler Minorski,** Komal Yayınları.
4) **Irak Kürdistanı Demokrat Partisi Yeni Stratejisi,** Üçüncü Dünya Yayınları.
5) **Kürtlerin Mecburi İskanı, İsmail Beşikçi,** Komal Yayınları.
6) **«Türk Tarih Tezi» ve Kürt Sorunu, İsmail Beşikçi,** Komal Yayınları.
7) **Mehabat Kürt Cumhuriyeti, W. Aegleton,** Koral Yayınları.
8) **Kürdistan Tarihi, M. Emin Zeki,** Komal Yayınları.
9) **1961-70 Irak Kürdistanı Kurtuluş Mücadelesi Edgar O' Ballance,** Yöntem Yayınları.
10) **Kürdistan Üzerinde Mücadele, Halfin,** Komal Yayınları.
11) **Kürt Milli Meselesi,** Aydınlık Yayınları.
12) **Koçgiri Halk Hareketi,** Komal Yayınları.
13) **Kürt Millet Hareketleri ve Irak'ta Kürdistan İhtilali, S.A. Şıvan,** (Teksir yazı)
14) **Türkiye Şartlarında Kürt Halkının Kurtuluş Mücadelesi. Hıdır Murat.** Rohani Yayını (Teksir yazı)
15) **Rızgari,** sayı: 1-2-3
16) **Özgürlük Yolu** sayı: 21-22-23-24-25
17) **KDP Yayınları.** (Xebat ve bazı teksir yazılar)

Program, Strateji ve Önümüzdeki Devrimci Adım

GİRİŞ

Teori bir dogma değil, eylem klavuzudur. Bugün ülkemizde bu cümle sosyalistlerin sık sık tekrarladıkları bir gerçeği ifade etmektedir. Aslında doğru davranış bu cümleyi yerli yersiz tekrarlamak değil, gerçek muhtevası ile kavramaktır. Aynı cümle bir başka yönüyle sorunlara bilimsel yaklaşımın da ifadesidir. Teori icadedilmez, pratikten çıkarılır. Marksist-Leninist teori ve onun zenginleştirilmesi, evrensel bir çalışmanın ürünü olarak kabul edilmelidir. Marksizmin yaratıcı ruhu sözleriyle anlatılmak istenen ve kavranması gereken budur.

«Biz, Marks'ın teorisini tamamlanmış ve dokunulmaz bir şey saymıyoruz; tam tersine, bu teorinin, yaşama ayak uydurmak istedikleri takdirde sosyalistlerin her yönden geliştirmek *zorunda bulundukları* tarih ve toplum biliminin yalnızca temellerini atmış olduğuna inanıyoruz. Marks'ın teorilerini *bağımsız biçimde* geliştirmenin özellikle Rus Sosyalistleri için zorunlu olduğunu düşünüyoruz; çünkü bu teori yalnızca *yol gösterici* genel ilkeler koymuştur ve *somuta inildiğinde* bu ilkeler İngiltere'de, Fransa'da Almanya'da, Rusya'da farklı biçimde uygulanırlar.» (Lenin, Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm, s: 16)

Şüphesiz bugün ülkemizde sosyalistlerin atacağı adımlar da evrensel gerçeğin M a r k s i z m - Leninizmin ışığında olacaktır. Marksizm-Leninizmin dünyada, çeşitli ülkelerde, hayata geçirilmesinin

ortaya çıkardığı deneylerden yararlanmak başka şey, bu deneyleri birer dogma haline getirip, bunlar ardından gitmek ayrı şeydir. Bu tavır, Marksizm-Leninizmin yaratıcı ruhunu, bir yana bırakmaktır; eğer aynı tavır hayatın katı gerçeklerine karşın, sürdürülmekte devam ediyorsa, insanların papağanlardan farkı kalmayacaktır. Ülkemizde, enternasyonalizm adına, yaman bir hazır yiyicilik vardır. Ve Enternasyonalizmden anlaşılan, dünya ölçüsünde en etkili görünen ülke partilerinin (en fazla SBKP-ÇKP son ayrışmalardan sonra AEP) savunduklarını papağan gibi tekrarlamaktır. Bu anlayışla sorunlara yaklaşanlar, takipçisi oldukları merkezlerde gelişen yeni olaylar karşısında biraz bocaladıktan sonra, hemen yeni çizgilere adapte olmaktadırlar. Oysa aynı konuya ilişkin Lenin şunları söylemektedir:

«Yalnız bir tek gerçek enternasyonalizm vardır: *kendi* memleketinde devrimci hareketin ve devrimci mücadelenin gelişmesine feragatle çalışmak, istisnasız *bütün* ülkelerde (propagandayla, sempati ile, maddi bir yardımla) *bu aynı mücadeleyi,* bu aynı çizgiyi ve yalnız bunu desteklemek.» (Lenin. Nisan Tezleri, s. 57).

Burada da unutulan teorinin, ülke devrimcileri tarafından, hayata geçirileceği gerçeğidir. Her ülke devrimcilerinin yaratıcılıkları ölçüsünde, Marksizm-Leninizme katkıları olacaktır, zaten Marksist-Leninist teori bu anlamda enternasyonalist bir içerik kazanır.

Bugün sosyalist hareketin içinde bulunduğu durumun aşılabilmesi, sosyalistlerin teoriye gereken önemi vermelerini gerektirmektedir. Teorinin «kesilecek» bir şey olarak değerlendirilmesi «teorinin yol gösterici» olma vasfının kavranılamaması, herşeyden çok teorinin bugün daha da ciddi olarak ele alınması gerçeğini dayatmaktadır.

«Sosyalizmin buhranı ciddi sosyalistlerin en azından teoriye bir kat daha önem vermelerini, yani kararlı bir şekilde kesin tavır almalarını ve kendileri ile yalpalayan ve güvenilmez unsurlar arasına daha kesin bir sınır çekmelerini zorunlu kılmaktadır.» (Lenin Örgütlenme, s. 59)

Sosyalist hareketin dağınıklığı, işçi sınıfıyla yeterli bağlar oluşturamaması, hâlâ işçi sınıfı hareketinin ayrı, sosyalist hareketin ayrı olduğu bir dönem yaşanıyor. Bu objektif bir olgu. Aslında bugünün aşılabilmesinin olanakları da bugünkü koşullarda fazlasıyla mevcut. Subjektif olarak, şunun veya bunun, şu veya bu hareketin tek başına bu olguyu saptaması ve bunun aşılabilmesi için çabalara girmesi ne denli doğruysa da, «kısa dönemde» işleri çözebilecek bir yeterliliğe sahip değildir. Objektif durumu saptamak bugün için yeterli değildir. Bu durumun aşılabilmesinin somut önerileriyle ortaya çıkmak gerekir.

Bir çok kişi ve grup sosyalistlerin birliğinden, kişi ve grupların aritmetik toplamını anlamaktadır, soruna böyle yaklaşmak ilkelliktir. Aslında sorun partileşmeye yönelik gerekli adımların atılmasını sağlayacak bir platformun oluşturulmasıdır. Bunun dışındaki davranışlar, devrimci teorinin eksik olacağı bir «devrimci hareketten» umut beklemektedirler. Oysa,

«Bütün sosyalistleri birleştiren ve bütün inançların kaynağı olan, savaşım yöntemlerinde ve eylem biçimlerinde, *kullandıkları devrimci bir teori olmadan güçlü bir sosyalist parti olamaz.*» (abç - KURTULUŞ) (Lenin, Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm, s. 16)

Birliğe yönelik olumlu adımlar için, Türkiye'de sosyalistlerin geçmişten örnek alabilecekleri bir gelenek söz konusu değildir. Baştan beri sosyalistler bölük pörçüktürler. Üstelik bu geçmiş örneklerin tortuları, tâli de olsa, bugünün olumsuzluğunun nedenlerindendir. Daha öncede belirttik, dağınıklığı saptamak yetmiyor, çünkü bu gerçek her gören gözün saptaması gereken bir olgu. Buna ilişkin somut cevap gereklidir, Rusya'da bu dağınıklığın (Türkiye'den farklı da olsa) aşılabilmesinin cevabı Iskra olmuştur.

«Dolayısıyle şimdiki durum, hareketin bu amatör hali ve dağınıklığı aştığı, ısrarla daha yüksek, bütünleşmiş ve örgütlü duruma gelmek istemesinden -ki bunun tanıtılmasını biz görevimiz sayıyoruz-dir.» (Lenin, Iskra'nın Doğusu, s. 71)

Iskra ile neyin beklendiğini, en güzel, yine Iskra'nın birinci sayısının ilk sahifesindeki başlık gösteriyordu: «Ateşi Kıvılcım Tutuşturacaktır». Bu sözün ne kadar geçerli olduğunu hayat göstermiştir. Bugün ülkemizde de dağınıklığın aşılması kendini acil olarak dayatmaktadır. Ama Türkiye'de devrimci hareket Rusya'daki olumluluklara sahip değildir. Türkiye, adeta parsellenmiştir. «Parsel sahipleri» ellerinden parsellerin kaçabileceği korkusundan burjuva politikacılığının gerektirdiği her türlü davranışta bulunabilmektedirler. Oysa Marksizm-Leninizm, ulaşılmak istenen amaçlara uygun araçları gerekli kılar. Marksist-Leninist politika ile burjuva politikasını ayıran esas ayraç budur. Bunun gözardı edilmesi Marksizm-Leninizmin gözardı edilmesi olacaktır. Türkiye'de, sosyalistler, birliğe giden yolda bu engellerin aşılması zorunluluğunu unutmamak durumundadırlar. Bunun yöntemi de pratik temel üzerinde yürütülecek ideolojik mücadeledir. Aslında, bir yanıyla birliğe giden yolun bir kısmı da, burjuva politikacılığının deşifre edilebileceği bir platformu gerektirmektedir.

Faşist saldırıların ulaştığı boyutlar, faşizme karşı bütün güçleri birleştirme savında olan sosyalistlerin birliğini herşeyden fazla gerektirmektedir. Bu saptama, aynı zamanda bugünkü olumsuzlukların, içinde çözümün de var oluşunun saptanmasıdır. Yalnız bütün bu adımlar dağınıklık varsayımını yapanlar için geçerli olabilecek adımlardır. Yoksa, birliği kendiyle özdeş görenlerle birliği aramanın olanağı yoktur. Onlarca birlik onların oluşturduğu «partilere» veya «tekkelere» dahil olmak anlamındadır.

Birliğin sağlıklı temeli somut koşulların somut analiziyle ulaşılacak olan programdır. «Marksist program, teoriden çıkarılan öz üzerinde temellendirilir» (Stalin). Ülkemizde sosyalist hareketin gelişim sürecinde adeta bir gelenek haline gelen somut hayatı, soyut formüllere hapsetmeye çalışan bir anlayış vardır. Bu anlayış yıkılmadan, ne Marksizmin yaratıcılığından ne de teorinin yol göstericiliğinden bahsetmek mümkün değildir. Yal-

nız burada değinilmesi gereken bir başka nokta da somut koşulların, somut analizinden neyin anlaşılması gerektiğidir. Esas olarak Türkiye'ye özgü yolun yaratılması esprisi üzerinde sık sık durmamız bilimin dogma olarak kavranılmasını eleştirmemiz, yeni bir hatayla kendini göstermemeli. Bu hata özgülün abartılması tarihsel deneylerin gözardı edilmesi ve her somut probleme yaklaşırken dar, subjektif bir perspektife sahip olmayı getirebilir. Somut koşulların, somut analizi esprisi çerçevesinde, özgülü abartmakta en az genel yasaları mutlak kılmak kadar ve hatta daha da fazla hatalıdır. Tutarlı yaklaşım, Marksizm-Leninizmin temel ilkeleriyle özgül problemlerin kaynaştırılabilmesidir.

«Halklar ve ülkeler arasında ulus ve devlet bakımından farklar olduğu sürece- ki bu farklar, dünya ölçüsünde proletarya diktatörlüğü kurulduktan sonra bile uzun, pek uzun zaman devam edecektir. -Bütün ülkelerin işçi hareketinin uluslararası taktik birliği, bu farklılıkların silinmesini değil, ulusal ayrılıkların yok edilmesini değil, (şu anda bu anlamsız bir hayaldir) tam tersine *ayrıntı niteliğindeki sorunlarda* bu ilkeleri *doğru olarak değiştiren* ulusal ve devlet durumlarını doğru durumlara uyduran ve uygulayan Komünizmin *temel* ilkelerinin (Sovyetler iktidarı ve Proletarya diktatörlüğü) uygulanmasını gerektirir.» (Lenin, Sol Komünizm. s. 101)

Bu sözler, her zamankinden daha fazla anlamlıdır. Proletarya diktatörlüğünden bugün anlaşılanlar, Lenin'in koyduğu ile oldukça ilgisizleşmiştir. Bu en temel ilkelerin anlamsızlaştırılması diğer alanlarda da değişik biçim ve muhtevalara kavuşan çarpıtmaları getirmektedir. Bugün Türkiye solunda izlenen «UDC» ve «Üç dünya analizleri» bu tutumların açık örnekleridir. Yine Marksizm-Leninizmin devlet anlayışında yaratılan çarpıtmalar da, bu gerçeğin bir başka tezahürüdür.

Şimdiye kadar dünya ölçüsünde sosyalizmin ulaştığı mevziler söz konusu edilirse, dünyanın üçte birinin sosyalist olduğu ve her yeni günün Sosyalizmin zaferinin habercilerine gebe olduğu görülür. Şimdiye kadar

ulaştığı ölçülerden Sosyalizm ne kadar kaçınılmazsa, bundan böyle, tüm ulusların sosyalizme ulaşması o kadar kaçınılmazdır. Nasıl şimdiye kadar sosyalizme ulaşan uluslar aynı yolu izlemedilerse, bundan sonraki zaferler için de aynı düz çizgiyi aramak ve beklemek beyhude olacaktır.

Sosyalizme ulaşmak için izlenecek yolların zenginliğine her ulus izlediği biçimle yeni bir şeyler katacaktır.

Marksizmin yaratıcılığı en somut biçimiyle Rusya'da Devrimi gerçekleştiren devrimcilerin hayat değerlendirmelerinde yansır. Bu değerlendirme ve geçmişin kalıplarının kırılması dünyada ilk kez devrimi gerçekleştiren muzaffer Rus devrimcilerinin eseri olmuştur. Çünkü artık kapitalizm 20 yy. da tekelcilik aşamasına varmış asalak, can çekişen ve çürüyen bir sistem haline dönüşmüştür. Gerek birinci evren savaşının onarılma sonuçlarının, gerekse kapitalizmin eşitsiz gelişiminin tesbiti, Lenin'i tek tek ülkelerde zaferin gerçekleşebileceği tespitine ulaştırmıştır. Eğer, Marksizmin yaratıcı ruhuyla sorunlara yaklaşılmasaydı bu sonuçlara ulaşmak mümkün olmazdı. Bu yaklaşıma ilişkin Stalin'in tespitleri şöyledir:

«Sosyalizme giden yolu açacak ülkenin Rusya olması olasılık dışı değildir... Artık yalnız Avrupa'nın bize yol gösterebileceği gibi eskimiş bir düşünceyi terketmeliyiz. Bir dogmatik Marksizm, bir de yaratıcı Marksizm vardır. Ben ikincisinden yanayım» (Murphy, Stalin, s. 132).

Ülkemizde geçmişinden bu yana dünyada izlenen devrimlerin takib ettikleri yol taklit edilmeye çalışılmıştır, oysa birbirinin aynı devrimler aramak son derece hatalıdır. Daha önceleri sosyalistler arasında model olarak Sovyetik devrim, daha sonraları da Çin'deki devrim alınmıştır. Aslında bu tür hatalar sadece ülkemizde görülen hatalar değildir. Bizde görülen hatalar, Çin devrimcileri arasında da yaşanmıştır.

«1 Ağustos 1927'de, Nancang ayaklanması örgütlendi. Nancang ayaklanmasının doğru yanı, Guoming-

dang gericilerine ilk kurşunu sıkmasıydı. Yanlış yanı ise, köylü kitlelerini harekete geçirip silahlandırmak ve devrimci üs bölgeleri kurmak için köylük bölgelere gitmek yerine, merkez olarak şehirleri alması ve dış yardımlara bel bağlamasıydı.» (ÇKP Kısa Tarihi, s. 14)

Daha sonra Çin'li devrimciler iktidarı ele geçirmek için, önce şehirlerin daha sonra köylerin ele geçirilmesi yerine köylerde üsler kurmak ve buralardan şehirleri kuşatıp zaptetmek yolunu tutmuşlardır. Bu sonuca varmalarının nedeni, o yaklaşımın kapitalist ülkeler için geçerli olduğu, oysa Çin'in feodal bir ülke olduğu tespitleridir.

Aynı türden hatalar devrimini gerçekleştirmiş Bulgaristan devrimcileri için de söz konusudur. Dimitrov bir ara parti yönetimine de egemen olan «solcu» sekterkliği eleştirirken şunları söylüyor:

«Faaliyette olan güçlerin, durumu olduğu gibi somut, Marksist bir temele göre değerlendirileceği yerde, Lenin-Stalin strateji ve taktiğinin genel biçimleri tekrar ediliyor ve bizde somut şartlar göz önünde tutulmadan diğer Komünist Partilerindeki ilkeler mekanik olarak benimseniyordu.» (Dimitrov, Seçme Eserler, C. 3, s. 234)

Daha önce de belirttik, Dimitrov'un mekanik olarak değerlendirdiği yaklaşım, en fazla, farklı sosyo-ekonomik yapılara sahip ülkelerde eş devrim modelleri önermekte görülmektedir. Ülkemizde Çin devrim modelini «keşfedenler» ülkemizi Çin'e benzetebilmek için somut gerçeği değiştirme yoluna gitmektedirler. Ülkemizde, feodalizmin egemenliğini kanıtlayabilmek için, binbir dereden su getirilmektedir.

Çünkü bu başarılırsa, hazır devrim modeliyle, pek çabuk çözülecektir. (!) Aslında bu ezbercilik yerine Çin devriminin izlediği çizgi gerçek muhtevası ile kavranabilse -ki az önce yaptığımız alıntı bunun için oldukça iyi bir örnek teşkil etmektedir- bu tür gruplar yalnız kendilerine değil, Türkiye devrimci hareketine de büyük yararlar sağlayacaklardır. Bu hatalı anlayış, kendini en son olarak, bu kamp içindeki üç dünya ana-

lizi tartışmaları ve tartışmalar sonunda bazı grupların ÇKP'yi revizyonizmle suçlayıp AEP yanında tavır almalarında göstermiştir. Böyle bir yaklaşım, Türkiye'de devrimci hareketin karşılaştığı sorunların üzerine gitmek yerine, bu sorunlardan devamlı kaçmayı getirecektir. Bu tavır, güçlükler üzerine gitmek yerine kolay yolu seçme tavrıdır.

Yine aynı tür bir başka hata, SBKP'nin savunduklarıyla enternasyonalizmi özdeş hale getirenlerin tavırlarında görülmektedir. Bunlar değişik ülkeler için geliştirilmiş tezleri ülkemize monte edebilmek için akıl almaz cambazlıklar yapmaktadırlar. Bunun en güzel bir örneği «TKP»nin programının değiştirilmesinde izlenmiştir. Çünkü yapılan değişikliklerin hangi somut değişmelere göre, gerçekleştirilmesi gerektiği sorunu, bir tarafa bırakılmıştır. Dolayısıyla değişen program ve programla birlikte değişmesi gereken adımlar aynı mekanik yaklaşımın eklektik sonuçları olmuştur. Bütün bunlar Marksizm-Leninizm'in dogma durumuna düşürülmesi ve bir takım reçetelerin ezbere tekrarlanmasının sonuçlarıdır. Ve bütün bunlar Marksizm-Leninizmin bir eylem klavuzu olarak kavranılamamasının sonuçlarıdır. Oysa;

«Marksizm, bizi, sınıflar ilişkisinin ve tarihin her anının somut özelliklerinin en doğru, aslına en uygun ve objektif olarak doğrulanabilir, denetlenebilir bir hesabını yapmaya zorunlu kılar. (...)

«Marx ve Engels, ezbere öğrenilen ve tekrarlanan olsa olsa tarihi sürecin her *evresinin somut*, ekonomik ve politik niteliğiyle zorunlu olarak değişen genel hedefleri gösterebilen «formüllerle» haklı olarak alay ederek, her zaman, «bizim doktrinimiz bir dogma değildir, fakat bir eylem klavuzudur» demişlerdir.» (Lenin, Nisan Tezleri, s. 19)

Ülkemizde somut pratiğin analizi, sosyalistlerin önüne proletarya partisinin inşa görevini koymaktadır. Bu saptama, sağdan soldan yürütme eklektik tezler yerine somut sorunlara bir cevap olacaktır ve bugünkü dünyada Türkiye özgülünün değerlendirilmesini gerek-

tirmektedir. Ve yine, Marksist-Leninist parti t
temel üzerinde inşaa edilebilecektir. Bugün iç
lunduğumuz dönemde sosyalistlerin ideolojik
lenin kazandığı önemi sık sık vurgulamaları, b
ledir. Ancak böyle bir yaklaşım proletarya p
inşaasına giden yolu kısaltacaktır, bunun dışı
necek her türlü yol, ya sadece yeni tekkelerin o
ması sonucuna, ya da sonu gelmez uğraşılar
olacaktır.

Bugün ülkemizde, sosyalistlerin devrimci
gereken önemi vermeleri için her zamankind
fazla neden vardır. Başlıca nedenler şöyle sıral

a) Bugün dünyada sosyalistlerin birleşebil
platform, bir anlaşma zemini yoktur. Sosyalist
ülkeler arası ilişkiler düşmanlık düzeyindedir.
bağlı olarak ülkemizde önemli bir kesimi o
gruplar uluslararası düzeyde etkili şu veya bu
papağanlığını yapmaktadırlar.

Bu açıdan sorun ele alındığında sosyalizm
de enternasyonalist bir hareket olduğu gözden
mamalıdır.

b) 12 Mart (71) dönemi sonrası sosyalist
görülen dağınıklık, teorik keşmekeş ve bunun
sosyalizmin gereken itibara sahip olmaması.

c) Geçmişten devralınan teorik formülas
hâlâ aşılamamış olması. Birçok grubun hâlâ,
yanlışlığı ortaya çıkmış görüşleri bozuk plâk
rarlaması veya terkedilen görüşlerin ciddi bir
nin yapılmaması.

d) En önemlisi, daha proletaryanın devrimci
tisi yoktur, proletarya sosyalistlerinin önünd
görev proletaryanın partisinin yaratılmasıdır.

Bu gerçeklerin tesbiti, devrimci teoriye
önemin verilmesi için, fazlasıyla yeterlidir. Ge
lararası düzeyde sosyalizmin geçirdiği bunalım,
bunun da yansımasını ,etkilerini taşıyarak sos
arasında ideolojik mücadele adına sürdürülen
ğüşü», teorik açıklık ve Marksizm-Leninizm y
ğı üzerinde daha fazla durmayı gerektiriyor.

Bugün birliğin her zamankinden daha çok
üzerinde sık sık duruyoruz; sorunu böyle koym
likten neyin anlaşılması gerektiğinde ifadeyi
kılmaktadır. Hangi temelde nasıl bir birlik an
maktadır?. Bu soruya açık cevaplar getirilmedi
bu cevaplar doğrultusunda gerekli adımlar atıl
ça, bugünkü kargaşa sadece daha girift bir hale
şecektir.

2. *PROGRAM VE STRATEJİ*

Lenin, «bütün devrimlerin esas meselesi De
tidarı meselesidir.» der. Türkiye'de de devrin
mücadelesinin amacı budur. Hemen bu cümle
dan, başka bir olasılık sözkonusu mudur ki bö
saptama yapılıyor denebilir. Sosyalistler işçi sı
diktatörlüğü için mücadele verirler, yalnız, objek
rak düşülen hatalar bir yana bırakılırsa, bilinçl
tünist unsurlar, bu mücadeleyi saptırmak için
man ellerinden geleni yaparlar. Bugünün «UDC»
dünya analizleri» ve geçmişin cunta teorileri b
verilebilecek güzel örneklerdir. Sadece devrimde
setmek yetmemektedir. Nasıl bir devrim? sorusu
cevap vermek gerekmektedir. Bu soruya verile
tirme cevaplar karşılaşılan her türlü sorunlara c
yöntemle yaklaşmayı getirmektedir. Giderek ar
çına döndürülen sorunları çözme yönteminde
sonuç, sonuçsa sebep yerine geçmektedir. Bunun
örneği, bir devrim modeli bulunup, ülke koşulları
ona uydurulmasında kendini göstermektedir.

Devrimci adımın tayin edilmesinde başlang
kenin ve uluslararası durumun tutarlı bir analiz
ren programı gerektirir. Ancak bu adıma bağlı
strateji tayin edilebilir. Bu anlamda ülkemizde a
devrimci adımın belirginleştirilmesi gerekir. Yok
kaba olarak, iki devrim de (demokratik ve sosyal
çi sınıfının devrimidir demek veya bu iki ayrı
süreci arasına Çin seddi çekmek, işi «kestirme
temlerle çözmek demektir. Devrim, eğer iki aşam
birbirinden farklı ve birbirine bağlı bir sürecin

nı tanımayı ve bu iki aşama için faklı önerileri gerektirir. Yine bu farklı öneriler kafalardaki formüller nedeniyle değil, somut koşulların analizi sonucu geliştirilmelidir.

Burada önemle değinilmesi gereken bir konu, proletarya partisi sorunudur. Partiyle yapılması gereken birbirinden ayrı düşünülemez. Neyi, nasıl yapmayı tasarlıyorsak bu tasarılarımıza uygun çalışmalar içine girmek gerekir. Gerçek tasarımız somut hayatın analizini gerektirir, eğer burada yanılırsak ister yöneldiğimiz hedefi doğru saptayalım, ister buna ulaşacak araçları doğru saptayalım başarısızlık kaçınılmazdır. Program ve parti sorunu birbirinden ilintisiz şekilde ele alınamaz, partiye Marksist-Leninist teori yol gösterir, bu anlamda program, Marksist-Leninist ilkeler ışığında hazırlanmalıdır. Ancak devrimci bir program, partinin değişik koşullara uygun mücadele yöntemlerini geliştirmesini sağlar. Ancak devrimci bir programa sahip bir parti, önderlik görevini eksiksiz bir şekilde yerine getirebilir, ancak böyle bir programa sahip parti proletaryanın partisi adını taşımaya layıktır.

Program üzerinde önemle durulması, bir program fetişizmi ile, neticelenmemelidir. Çünkü bilinmelidir ki «ileriye doğru her adım, her gerçek ilerleme, bir düzine programdan daha önemlidir» (Marks) ve yine aynı konu için Lenin şunları söyler:

«Eğer komünistlerin ve işçi önderlerinin her şeyin üstüne proletarya devriminin gelişmesini ve zaferini koydukları, onun uğruna en çetin fedakarlıklara katlanmaya hazır oldukları pratikte tanıtlanmamışsa, en tumturaklı programlar, bildiriler hiçbir önem taşımaz» (Lenin, İşçi-Köylü İttifakı, s. 221).

Program, ulaşmak istediği hedefleri, en açık bir şekilde ifade etmeli ve yapısı da gereken esnekliğe cevap vermelidir. Bu programın gereksiz ayrıntılara yer veren uzun bir metin olmasını engelleyecektir. Manifesto son analizde, bütün komünist parti programlarının dayandığı bir temeldir. Bu anlamda, Manifesto'da yapılabilecek değişiklikler tarihi gelişimi ve her ülkeye özgü

özelliklere ilişkindir. Bu gerçek, bütün temel konularda, Manifesto'nun gerçerliliğini korumasının, somut tezahürdür. Manifesto'nun birinci kısmında toplumların gelişimine değinilmiş ve tarihi gelişimin sınıf mücadelesi sonucu gerçekleştiği belirlenmiştir. İkinci kısımda ise komünistlerin nasıl bir toplumu amaçladıkları gösterilmiştir. Üçüncü kısımda bilimsel sosyalizm dışındaki «Sosyalist» akımlar incelenmiş, dördüncü ve son bölümde ise «komünistlerin değişik muhalefet partileri karşısında durumları» na değinilmiştir. Bizim programımız Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısının temel niteliğini ortaya koyacaktır. Buna bağlı olarak kapitalizmin kaçınılmaz sonuçları gösterilerek kapitalizme karşı mücadele verecek sınıfların kavgasının kaçınılmazlığını göstermelidir. Bu arada, program, hareketin uluslararası niteliğine değinerek nihai amaçları ortaya koyarak bu amaçlara ulaşabilmenin yolunun işçi sınıfının iktidarından geçtiğini göstermelidir.

Birbirleriyle farklı fakat birbirlerine bağlı asgari ve azami programlar, kesintisiz bir devrim süreci içermelidir. Bu çerçevede, asgari program, azami programa bağlı olarak, proletaryanın sosyalizmi inşa hedefine yönelik olmak durumundadır. Biz, bu perspektif ışığında demokratik devrimimizin başlıca görevlerinin, emperyalizmin kovulması, onun tüm işbirlikçilerini ve gericiliğinin sağlam dayanaklarından olan feodal kalıntıların tasfiyesi, ulusal sorunun çözümlenmesi ve demokratik halk diktatörlüğünün kurularak kesintisiz bir biçimde sosyalizme geçilmesi noktasını vurguluyoruz.

Bir programın doğruluğunu veya yanlışlığını kanıtlayacak olan, son tahlilde bizzat hayatın kendisidir. Gelişen ve gelişecek olaylar programın doğruluğunun kanıtı veya çürütülmesi olacaktır. Bizim önümüze görev olarak koyduğumuz bağımsızlık, feodal kalıntıların temizlenmesi ve ulusal sorunun çözümü kendilerini zaten hayat içinde dayatacaklardır. Bu dayatma, demokratik devrimde proletaryanın müttefiklerinin siyasal arenada kendilerini gösterdikleri ölçüde olacaktır. Bizim programımız devrimci bir program olmak istiyorsa

herşeyden önce, hedeflerini belirgin bir şekilde koyarak proletaryanın müttefiklerinin mücadelesine, gereken önemi vermek zorundadır. Bu anlayışla, demokratik devrimimizin zaferiyle birlikte nihai hedef, açık olarak ortaya konulmalı ve partinin, işçi sınıfının partisi olarak sınıf hedefleri açık bir şekilde belirtilmelidir.

Program, köylüler ve işçi sınıfı açısından talepleri tutarlı bir formülasyona ulaştırmalıdır. Demokratik devrimde program işçiler için asgari bir program, köylüler için azami bir program olmalıdır. Bu anlayış, demokratik devrimden kesintisiz bir şekilde sosyalizme geçişin, ön koşuludur. Sorunu böyle koymak, bir başka ifadeyle, ülkemizde burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığını söylemektir. Ülkenin bu yapısı, kendine özgü bir tarım programını gerektirmektedir. Ülkemizde kapitalizmin ulaştığı düzey itibarıyla, tarım kesiminde, sınıfsal ayrışmayı gözönüne alan bir program söz konusudur.

Marksist-Leninistlerin, programı, tarihi gelişim seyri içinde yükselen sınıfın yani proletaryanın, sınıf hareketinin, ulaşmak istediği amacı açıklar. Bu anlamda da program stratejiye yol gösterir.

Programla stratejinin bir başka bağlantısı birincisinin yani programın, hareketin kendiliğinden ve objektif yanıyla (yani ekonominin gelişme düzeyi, sınıfların kendiliğinden hareketi kapitalizmin gelişme düzeyi) ilgilenmesi, stratejinin ise hareketin bilince dayalı ve subjektif yanıyla ilgilenmesidir.

Daha öncede iki ayrı programın birbirleriyle bağlantılı bu sürecin ifadesi olduğunu belirtmiştik. Bu açıdan da iki ayrı program (asgari-azami) iki ayrı stratejiye tekabül eder. Bu, kabaca iki farklı hedef ve iki farklı sınıflar mevzilenmesidir.

Strateji, bilindiği gibi askeri bir terimdir. Sınıflar savaşında da stratejinin kullanılmasının nedeni, bizatihi sınıflar savaşı kavramında yatmaktadır. Yalnız burada sınıfsal kavganın karmaşasına değinmek gerekir. Son analizde üniformaları belli işaretleri taşıyan ordular arasındaki savaşı idare etmek, karmaşık toplumsal ya-

pı içindeki sınıfların savaşını idare etmekten daha kolaydır. Genel olarak teorik düzeyin düşüklüğü de göz önüne alınırsa, gelişi güzel strateji kesenlerin, «stratejlerin» (*) içler acısı durumu, daha bir açıklıkla ortaya çıkacaktır.

«Savaş politikanın başka araçlarla devamıdır» meşhur sözünün sahibi büyük askeri yazar Clausewitz, stratejiyi de oldukça veciz bir şekilde anlatıyor:

«Strateji, muharebenin savaşın amaçlarına hizmet edecek şekilde kullanılmasıdır» (Carl Von Clausewitz, Savaş üzerine, s. 203)

Bu tanım ,ilk önce hedefin belirgin olmasını gerektirir. Amacımızın ne olduğu açık şekilde kafamızda şekillenmedikçe, bu amaca ulaşmak için kullanılması gereken yollarda da şaşırmak kaçınılmaz olur. Bir kez strateji tayin edildi mi, o bir tarihi dönem boyunca inatla takip edilmelidir. Ancak kafalarda belirgin bir inançla mücadeleye kitlelerin kazanılmasını getirir. Bu aynı zamanda verilen kavganın da kazanılmasının ön şartıdır.

«En iyi strateji *her zaman çok kuvvetli olmaktır:* önce genel olarak sonra kaderi tayin edecek noktada... Stratejinin en büyük ve en basit yasası *kuvvetleri bir noktaya yığmaktır.*» (Age, s. 245)

Burada da görüldüğü gibi, stratejinin esas görevi programda varılmak istenen amaca göre düşmana indirilecek esas darbenin nereye yöneleceğini göstermektir. Bu tespitlerden hedef ve güçlerin tespitindeki doğruluk veya yanlışlık mücadelenin, daha baştan kazanılması veya kaybedilmesini getirir.

Farklı programlar farklı stratejiler ile ifade edilirler. Stratejiler ancak programların ifadesi olan dönü-

---

(*) KURTULUŞ, geçmişin eleştirisinde ittifaklar sorununa değinirken Kemalizm anlayışına eleştirmiştir, bu eleştiri üzerine geçmişin «mirasçısı» «Devrimci Gençlik dergisi» bizi, teferruatla uğraşmakla suçlamıştır. Yani Mahir Çayan'ın devrimde vasıtasız ihtiyat olarak nitelediği kemalistler ile ilgilenmeyi, yani sınıf mevzilenmesi sorununu, yani stratejiyi ele almamızı teferruatlarla uğraşmak olarak göstermeye çalışmıştır.

şümler tamamlandıktan sonra geçerliliklerini yitirirler, bu dönem boyunca strateji değişmez. Stratejinin amacı verilen mücadeleyi zaferle sona erdirmektir. Bu nedenle strateji dönem boyunca değişmez.

Marksist teori, kapitalizmin gelişmesi ve yıkılmasının kaçınılmazlığı gibi objektif süreçlerin incelenmesinden hareket eder. Marksist-Leninist bir programda bu teorik temellerden hareketle, proletarya hareketinin hedeflerini gösterir. İşte bu çerçevede tutarlı bir strateji belirgin ve tutarlı bir programın klavuzluğunda geliştirilebilecektir. Doğru bir strateji herhangi bir ülkedeki sınıfların durumu ve sınıflar arası ilişkileri ve bunun yanında dünyanın durumunu, ele alınan ülkenin diğer ülkelerle ilişkisini, objektif olarak değerlendirmelidir. Bu ele alış duragan değil, hareket içinde olmalıdır. Hareket salt geçmiş açısından değil, gelecek için de gözönüne alınmalıdır. Farklı stratejiler, farklı sloganlarla ifade edilir. Her farklı slogan, farklı devrimci adımların ifadesi olarak, farklı sınıf mevzilenmesinin ifadesidir. Bu anlamda sloganlar, sınıfların objektif durumlarını gözönüne aldıkları ve sınıflar mevzilenmesinde kitleleri devrim cephesine kazanmayı başardıkları ölçüde doğru olabilirler.

71 öncesi TİP'in kuruluş yıllarında devrimci adım «sosyalist devrim» olarak konurken, bu belirleme de; «sosyalist Türkiye» biçiminde sloganlaşıyordu. Yine milli demokratik devrimin savunuluyor olması bu devrimci adımın «bağımsız Türkiye» sloganı (*) ile ifade edilmesini getirdi. Aslında bu iki ayrı slogan en kısa bir biçimde iki ayrı program ve stratejinin sonuçlarıydı. Çünkü, iki ayrı devrim ve bunlara uygun sınıflar mevzilenmesinin en kısa ifadesi, bu sloganlardı. Yalnız günümüzde, örneğin yeni TİP bu iki ayrı stratejiyi tek bir stratejide birleştirmeyi «becermiştir». Önce de belirttiğimiz gibi bütün bunların temel nedeni devrim sorununun ciddiyetle ele alınmamasıdır. Çünkü bugün yeni TİP bu görüşlerini ifade ederken, 1960'lardan bu yana,

---

(*) Aslında bu slogan du proğramın tam bir ifadesi değildir.

Türkiye'de ne tür gelişmelerin bağımsızlık sorununu da gündeme getirme gereğini duyurduğunu, açıklama gereği duymamıştır. Niçin, dün Türkiye'nin önündeki devrimci adım sosyalist'tir de, bugün bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizmdir? Bu sorunun cevabı berrak bir biçimde verilmedikçe, yapılan işlerin tutarlılığını iddia edebilmek mümkün değildir.

Bu konuya (program ve strateji) kısa da olsa değinme gereğini duymamız genellikle ülkemizde sosyalistlerin, önümüzdeki devrimci adımın, program strateji ve sloganlarla ilintisini, gözönüne almaktan kaçınmalarıdır. Bu kaba bilgi ileride yöneltilecek eleştirilerin kavranılmasında da kolaylıklar sağlayacaktır.

3. İKİ TAKTİK VE DEMOKRATİK DEVRİM ÜZERİNE

Daha önce dergimizde çıkan «Demokratik Devrim» başlıklı yazımızda Demokratik Devrim ve Sosyalist Devrim ilişkisi ve kesintisiz devrimle ilgili olarak Lenin'den bir alıntı yapmıştık. Alıntı şöyleydi:

«Demokratik Devrim'den derhal ve gücümüze sınıf bilincine varmış ve örgütlenmiş proletaryanın güç derecesine tamamen uygun bir şekilde sosyalist devrime geçmeye koyulacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız» (Kurtuluş Sosyalist Dergi, sayı: 7 s: 10)

Lenin bu görüşlerini, Marks'ın kesintisiz devrim anlayışına dayandırarak geliştirmiştir. Ülkemizde Çin devrimini keşfedip MDD'ye mal bulmuş mağribi gibi sarılanların «MDD»si de gerçekleştirilen ülkenin somut analizlerine dayalı, kesintisiz devrim anlayışına uygun bir çözümlemeydi. Ama, bu çözümlemenin bir dogma haline dönüştürülmesi bu formülasyonun -ki bunun temel nedeni sorunun gerçek muhtevasından koparılmasıdır- kısa bir süre sonra işe yaramaz bir «reçete» haline gelmesine yol açtı. Gerçi, bugün ülkemizde aynı reçete, akıl almaz «zenginliklere» büründürülerek değişik kılıflar içerisinde piyasaya sürülmektedir. Bu anlayış salt bu kampa özgü değildir, değişik görünümlere de bürünse, aynı anlayış, başka grupların da maymunca

taklitlerinde kendini göstermektedir. Bu tür hataların temelinde yatan başlıca nedenlerden birisi kesintisiz devrimin kavranmaması ise, diğeride bugünkü dünyanın ve ülkenin somut analizlerinin yapılma gereğinin gözardı edilmesidir. Sorun demokratik devrim ile sosyalist devrim ilişkisinin doğru bir biçimde kavranmasıdır, soruna bu tesbit ışığında yaklaşmamız, geleceğe ilişkin atılacak adımların tutarlılığının olanaklarını da sunacaktır. Lenin'in dediği gibi:

«Demokrasi mücadelesiyle sosyalist devrim mücadelesini birleştirmeyi ve birinciyi ikincinin emri altına koymayı başaralım. İşin en güç yanı ve özü de budur.» (Lenin, Aforizmalar, s. 87)

Geçmiş örneklerin gözden geçirilmesi geleceğe daha berrak bakabilmenin olanaklarını sunacaktır.

Rusya'da 1905 devriminde bolşeviklerin demokratik devrimi nasıl değerlendirdikleri en iyi biçimde Lenin'in «İki Taktik»inde görülebilir. Rusya'nın o gün önünde bulunan devrimci adım burjuva demokratik devrimdi ve görev Çarlık mutlakiyetini ortadan kaldırıp demokrasiyi kurmaktı. Ve yine sorun burjuva devriminden kesintisiz bir biçimde sosyalist devrime geçiş için işçi sınıfının önderliğinin önemi ile birlikte ele alınmasıydı. Burada demokratik devrim sorunu incelenirken özellikle üzerinde durulması gereken devrime proletaryanın önderliği yanında, demokratik devrimi köylülüğün tümüyle gerçekleştirecek olan proletaryanın, durmaksızın, yoksul köylülükle birlikte burjuvaziyi yenip proletarya diktatörlüğüne doğru yol alması sorunudur.

Proletaryanın öncülüğü ve devrimin gelişmesi sorunlarına değinmeden, o günkü Rusya'nın durumunu gözden geçirmek, o somut koşullarda menşevikler ve bolşeviklerin önerilerinin, gerçek muhtevalarıyla kavranması, daha kolay olacaktır.

1900'lerin başlarında, emperyalist devletler, dünyayı hızla bölüşmenin telaşı içindeydiler. Çin, bu devletler için iştah kabartan bir parçaydı, bu bölüşüm yarışında Rusya da yerini aldı. Kısa zaman sonra aynı yerlere göz diken japonya'yla Rusya kapışmak durumunda kal-

dı. Rus-Japon savaşı Japonların aniden Rusların elinde bulunan Port-Arthur kalesine saldırmalarıyla başladı. Ve kısa zamanda savaş, Rusların aleyhine gelişti.

Bu savaşla, çarlık, gelişen devrimci dalgayı engellemeyi amaçlıyordu, ama savaş, çarlığın güçlenmesi bir yana, daha da sarsılması sonucunu doğurdu. Savaşa karşı menşeviklerin ve bolşeviklerin tutumları farklı oldu. Menşevikler Çar'ın ana vatanını savunma durumuna düşerken bolşevikler Çarlığın yenilgisinin çarlık yönetiminin daha da zayıflaması sonucunu getireceğini işaret ettiler. Savaş, Çar'ın umutlarını ortadan kaldırdı ve devrimin patlamasını hızlandırdı.

Çarlık Rusya'sında kapitalizmin baskıları Çarlığın zulmü ile katmerleniyordu. İşçiler, sadece kapitalist sömürünün baskısına karşı çıkmakla kalmıyor bütün halkla birlikte her *türlü siyasi hak ve özgürlük için* mücadele veriyordu. Çarlık, kırsal kesimde katmerli baskısını özellikle serflik ilişkisi içinde bulunan köylüler üzerinde, toprak ağalarıyla gösteriyordu. Yine Çarlık Rusyasındaki halklar hem çarlığın ve hem de kendi hakim sınıflarının baskısı altındaydılar.

Yoğun iktisadi buhran, özellikle savaşla iyice şiddetlendi ve bu gelişmeler sonucu ajan provokatör Papaz Gapon'un başını çektiği bir yürüyüşe, Çar'ın askerlerinin ateş açmasıyla binden fazla insan öldürüldü. Bu olaya işçilerin tepkisi yaygın grevler oldu.

Halkların yükselen mücadelesini engellemek isteyen Çar, çeşitli önlemler yanında, Devlet duması toplayacağını vadetti bu öneriye de bolşeviklerin ve menşeviklerin tepkisi değişik oldu. Menşevikler, Duma'ya katılmaktan yana tavır takınırken, Bolşevikler yükselen devrim mücadelesini gözönüne alarak Duma'yı boykot ettiler.

Menşeviklerin ve Bolşeviklerin devrim sorununa farklı yaklaşımlar, farklı iki politikayı ortaya çıkardı. Bolşevikler, burjuva demokratik devrime, proletaryanın kayıtsız kalamıyacağı tespitini yaptılar ve bu tespit doğrultusunda politikalarını yürüttüler. Bolşeviklerin

soruna böyle eğilmeleri burjuvaziye karşı politikalarının da tutarlılığını sağladı.

«Bizde, Rusya'da 1905 devrimi burjuva demokratik bir devrim olmasına rağmen, burjuvaziye karşı, (bizdeki hızlı sosyalistlerin burjuvaziye karşı burjuva demokratik bir devrimi kavramaları oldukça güçtür. -Kurtuluş) Liberal burjuvaziye karşı yürütüldü. Neden? Çünkü *emperyalist* bir ülkenin liberal burjuvazisi, zorunlu olarak karşı- devrimcidir. İşte bu nedenle, o sıralarda Bolşeviklerin liberal burjuvaziyle geçici bloklar ve anlaşmalar yapması söz konusu değildi. Ve olamaz dı da.» (Stalin, Milli Demokratik Devrim, s. 162)

Bolşevikler Rusya'da gündemde bulunan devrimci adımı, burjuva demokratik olarak tesbit etmişlerdir. Bu tesbitler ışığında o günkü somut koşulların analizini yapan Bolşevikler liberal burjuvazinin Çar'la uzlaşmaya yönelik tutumunun, maddi nedenlerini ortak koyarlar. Bu nedenler, burjuva demokratik atılımların proletaryayı güçlendirmesi ve burjuvaziyi zayıflatması temelinde somutlanabilir. Oysa proletarya daha radikal tedbirlerden yanadır, proletarya, gelişmelerin kendi kuracağı dünyaya yönelik adımları hızlandıracağı inancındadır. «Demokrasiler arasındaki derece ve şekil farklarına» değinen Lenin, bu gerçeği göremeyen Marksist'lerle alay etmektedir. Muarızlarıyla tartışmalarında Lenin, ittifak yapılacak köylülükle nerelerde bir ve nerelerde ayrı düşülebileceğini belirlemektedir. Bu belirleme bir başka yanıyla da farklı gelişime ve burjuva devrimiyle sosyalist devrimin farklılıklarına, değinmeyi gerektiriyordu.

«Her somut (güncel) tarihi durum, hiç şüphe yok ki, geçmişe ve geleceğe ait unsurları ihtiva eder. [Bu] iki yol birbiriyle kesişir. Ücretli emek ve onun özel mülkiyete karşı giriştiği mücadele otokraside de vardır. Hatta [kökü] toprak köleliğine (servaj) kadar uzanır. Ama bu mantık ve tarih açısından, gelişmenin büyük safhalarını birbirinden ayırdetmemizi hiç de engellemez. Hepimiz burjuva ihtilâliyle sosyalist ihtilâli kıyaslamıyor muyuz? İstisnasız, hepimiz, bu ikisi arasında kesin bir

ayrım yapmanın zarureti üzerinde ısrar etmiyor muyuz? Oysa bu iki ihtilâlin kısmi unsurlarının tarih boyunca birbirine karıştığı inkâr edilebilir mi: Avrupa'da demokratik ihtilaller devrinde çeşitli sosyalist hareketler ve teşebbüsler olmadı mı? Ve Avrupa'nın gelecekteki sosyalist ihtilâlinin, demokrasi yönünden (alanında) yapmak zorunda kalacağı pek çok şey olmayacak mı?» (Lenin, İki Taktik, s. 113)

Tarihi gelişme sürecini kafalarındaki bloklara göre bölüp parçalayan, kesip biçen ve bu parçalar arasındaki iç bağlantıları koparanlar için, Lenin'in söyledikleri, pek anlaşılır şeyler değildir. Yukarıdaki satırlar sosyalist devrimle, demokratik devrim arasındaki ilişkinin nasıl kavranması gerektiğini açıklamaktadır. Aynı satırlar, ülkemizdeki tartışmaların bugününe ve yarınına ışık tutacak niteliktedir.

Rusya'da demokratik devrim, Çar'lık otokrasisini devirmeyi hedeflemiştir, ama proletaryanın devrimci kavgasını Çarlığın devrilmesi ile sınırlamak söz konusu değildir. Proletaryanın amacı devrimi kesintisiz bir biçimde proletarya ve köylülüğün diktatörlüğünden sosyalist devrime ulaştırmaktır. Daha önce de değindiğimiz gibi, iki ayrı devrim ve iki ayrı süreç ve bunlara paralel olarak iki ayrı strateji birbirine karıştırılmadan günün koşullarının tutarlı bir analizi yapılmaktadır. Kesintisiz devrim anlayışı çerçevesinde, demokratik devrimden sosyalist devrime geçmek için, somut güçlerin, o günkü durumuna, proletaryanın örgütlendirilmesi ve bilincine uygun adımları getirecektir. Lenin menşeviklerden farklı olarak durumu böyle değerlendirmektedir, bu değerlendirme ışığında da devrimin stratejik görevlerine ilişkin söylenenler berraktır, hiç bir yanlış anlamaya fırsat vermeyecek kadar açıktır. Devrimin karşısına ve yanına alacağı güçler, Rusya'nın objektif yapısını göz önüne alarak belirlenmiştir.

«Proleterya, otokrasinin direncini zor kullanarak kırmak ve burjuvazinin istikrarsızlığını (tutarsızlığını) felce uğratmak için köylü kitlesini kendi safına alarak demokratik ihtilâli sonuna kadar götürmelidir. (demok-

ratik devrim-KURTULUŞ) Proletarya, burjuvazinin direncini zor kullanarak kırmak, köylülüğün ve küçük burjuvazinin istikrarsızlığını (tutarsızlığını) felce uğratmak için, nüfusun yarı-proleter unsurları kitlesini kendi safına alarak sosyalist ihtilâli sonuna kadar götürmelidir. (Sosyalist devrim-KURTULUŞ)» (Age, s. 136)

Gelişen devrim, menşeviklerin ve bolşeviklerin ayrı ayrı toplanmalarını (menşevikler konferans, bolşevikler kongre topladılar) getirdi. Bu iki farklı eğilimi Lenin veciz bir şekilde ifade etti: «iki kongre iki parti.» «Devrime proletaryanın önderlik etmesini savunan bolşevikler, proletaryanın ittifak yapacağı güç olarak köylülüğü, menşevikler ise, liberal burjuvaziyi görüyorlardı.» «İki Taktik», menşeviklerin, tutarsızlığını açıklıkla koyarken, 1917 devriminde yıkılacak kapitalizme karşı, bolşeviklerin taktiklerinin temellerini de aynı açıklıkla koyuyordu. Gelecekte, hayat tarafından kanıtlanacak olan, Lenin'in daha o günler (1905'lerde) demokratik devrimle sosyalist devrim ilişkisi, köylülük ve küçük burjuva ihtilalciliği üzerine söyledikleri ,bu gün, demokratik devrimin gerçek muhtevasıyla kavranmasının temel dayanaklarını vermektedir.

«Bu günkü ihtilâlin tam zaferi, demokratik ihtilâlin sonucunu ve sosyalist ihtilâl uğruna enerjik bir mücadelenin başlangıcını belirleyecektir. Bu günkü köylülüğün taleplerinin gerçekleşmesi, irticanın tamamen ezilmesi, demokratik cumhuriyetin kurulması, burjuvazinin ve belki de küçük burjuvazinin ihtilâlciliğinin sonu ve proletaryanın sosyalizm için gerçek mücadelesinin başlangıcı olacaktır.» (Age, s. 180)

1905 yılının sonlarına doğru devrim hareketi hızlanmış, yaygınlaşmıştır. Süratle gelişen devrimci hareketi engelleyebilmek için, Çar, Ekim ayında, özgürlük vaad eden bir manifesto yayınladı. Bolşevikler, Çar'ın bu manevrasını, gerçek amacını, kitlelere açıkladılar ve kitleleri ayaklanmaya çağırdılar. O günlerin koşullarında başlatılan siyasi grevin ortaya çıkardığı olanaklar, kitlelerin yaratıcılığının bir sonucu olarak, işçi delegeleri

sovyetlerini ortaya çıkardı. Menşevikler ve Bolşevikler sovyetleri farklı değerlendirdiler. Bolşevikler, sovyetleri devrimci iktidarın nüvesi olarak değerlendirirken, menşevikler, sovyetleri basit idari organlar olarak nitelediler. Ama, sovyetlerin gerçek niteliğini hayat ortaya çıkardı: sovyetler bir iktidar organı gibi davrandılar.

1905'in Aralığında ortaya çıkan silâhlı ayaklanmalarda, Bolşevikler ve Menşevikler tarafından farklı farklı değerlendirildi. Bolşevikler silâha daha kararlı sarılmanın gerekliliğini vurgularken, Menşevikler, ayaklanmada silâha sarılmanın hata olduğunu iddia ediyorlardı. Ayaklanmanın yenilgiyle sonuçlanmasından sonra RSDİP'nin IV. Kongre'sinde (1906 Nisan) tartışılan başlıca sorunlar, «toprak meselesi, o günkü durum ve proletaryanın sınıf görevleri, Devlet Duması'na karşı izlenecek politika ve örgütsel meselelerdi.» Bu temel konularda Menşevikler ve Bolşevikler farklı politikalar savundular.

Yenilgiye yol açan nedenleri sıralamak gerekirse, şunlar sayılabilir: Birinci olarak, işçilerle köylüler arasında sağlam bir ittifak kurulamamıştır. İkinci olarak, işçi sınıfının yeterince örgütlenememesi ve buna bağlı olarak, eyleminin düzensizliği. Üçüncü olarak da Japonlar'la-Çar'ın barış yapıp, Avrupalı emperyalistlerden devrimi bastırmak üzere, yardım görmesi olarak sıralanabilir.

Yukarıda yenilgi nedenlerini belirtirken, stratejik açıdan, Bolşeviklerin tutarlılıkları üzerinde oldukça fazla durduk. Çünkü Lenin'in tutarlılığını, gelişen tarihi süreç doğruladı. 1905'te Lenin (yukarda da belirttiğimiz gibi) devrimin aşamalarını ,genel hatlarıyla nasıl koyuyarsa, 1917 Nisan'ında da (Şubat devriminden sonra) aynı şekilde tekrarlamaktadır.

«Rusya'nın şu andaki durumunda orjinal olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme derecesinin yetersizliğinden ötürü iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasını, iktidarı proletaryaya ve köylülüğün yoksul katlarına devredecek olan *ikinci aşamasına geçiştir.*» (Lenin, Nisan Tezleri, s. 11)

Kısa da olsa, esas olarak, Lenin'in 1905 devrimine nasıl eğildiğini özetlemeye çalıştık. Bunu yaparken de, Lenin'in 1905'teki stratejisi ile 1917 Şubat devrimindeki stratejisinin farklı olmadığını göstermeye çalıştık. Amacımız, stratejik hedefin saptanmasında bizlerin hangi ilkelerden hareket etmemiz gerektiğini vurgulamaktı, çünkü böyle bir perspektifle soruna yaklaşmak, tutarlı olabilmenin ön şartıdır.

Bugün ülkemizde ÇKP'nin takipçiliğini yapanlar (papağanlığını demek daha doğru olur, Tiran'cıları da unutmamak gerekir) savundukları MDD'nin temelleri Lenin'in «İki Taktik»indedir, bu nedenle «İki Taktik»in kavranmasına özel önem vermek gerekiyor. Ancak, «İki Taktik»in gerçek muhtevasıyla kavranması, Çin'deki «MDD»nin papağanca tekrarlanması yerine, dünya ve ülke somutunun gerekli analizinin önemini görmek istemeyen gözlere gösterecektir.

Aynı şekilde bugün «İleri Demokratik Devrim», «İleri Demokratik Düzen», «Ulusal Demokratik Cephe» v.s. gibi safsatalarla kafa karıştıran papağanların da Lenin'in «İki Taktik» ini gerçek muhtevasıyla kavramaları gerekiyor.

Dergimizin 7. sayısında «Demokratik Devrim» başlıklı bir yazımız çıktı. Genel olarak «Demokratik Devrim» sorununa bir yaklaşımı ifade eden yazıda, önümüzdeki devrimci adımın başlıca görevlerine değinirken, devrimin kesintisizliği sorununu vurguladık. Özellikle, yazıda, hayata uymaz formül ve reçetelerin marksizm-leninizm'le uyuşmazlığı üzerinde durduk. Bütün bu konulara değinirken, «birlik için mücadelenin» önemini belirttik. Dünden, bu güne pek çok şey değişmiş değildir, (grupların doğurganlığı nedeniyle, daha da artması dışında) ama birlik yönünde olumlu adımlar atılabilmiş de değildir. Kendine, sosyalistim diyen gruplar arasında, değil diyalog, düşmanlık hakim bir çizgidir, bazan bu çizgi, faşizme karşı mücadeleyi baltalamak bir yana, gruplar arasında mücadele adına, faşistlere karşı kullanılabilecek yöntemlere başvurulmaktadır.

Sol içindeki tartışmaların bir çoğu, gerçekten Türkiye devrimci hareketini bir adım ileriye götürecek boyutlarda değildir. Tartışmalar ilkel bir düzeyde sürmekte ve tartışma karşısındakini mat etme aracı olarak görülmektedir. Mat etme sözünü kullanıyoruz, çünkü polemik adına, küfür ve ne olursa olsun karşı tarafın bir açığını yakalayabilme tavrı içine girilmektedir. Bir başka görünümüyle de bu anlayış, en iyi bir biçimde kendini dev aynasında gören grupların, sosyalist hareketin parçalanmışlığını yadsıyıp, hareketi kendileriyle özdeş bir hale getirmelerinde yansımaktadır. Gerçi, dün, burnundan kıl aldırmayan, bu tür gruplar hayatın dayatması sonucu kendileri dışındaki grupları daha dikkate alan bir tutum içine girmişlerdir, fakat sosyalistlerin birliğine yönelik bir süreç söz konusu olduğu ölçüde bu tutum bile yeterli değildir.

4. ÖNÜMÜZDEKİ DEVRİMCİ ADIM

Kurtuluş, daha ilk sayısında, günün analizinin tutarlı olabilmesi için, sosyalistlerin geçmişlerini incelemesi gereğini vurgulayan, bir tutum içinde olmuştur. Bu anlayışla hareket eden Kurtuluş, geçmişi anahatlarıyla ve belirgin çizgileriyle, kavramamızı sağlayacak bir yaklaşımı, geliştirmeye çalışmıştır. Yine Kurtuluş, ilk sayıda Türkiye solunun objektif görünümünü sergilemeye çalışırken, çok kaba olarak üç ana kümelenmeden bahsetmişti. Bu kümelenmeleri, SBKP şabloncuları, ÇKP şabloncuları ve Türkiye'ye özgü yolu yaratma çabası içinde olanlar olarak da isimlendirmişti. Durumu bu şekilde değerlendiren Kurtuluş, tutarlı temeller üzerinde sağlanabilecek birlik için, neyi gerekli gördüyse, yerine getirmeye çalıştı. Şüphesiz tek başına Kurtuluş'un bu yoldaki çabaları yetersizdi, aynı zamanda günün koşullarının diktiği engeller, bu yetersizliği daha da belirginleştiriyordu, bütün bu engellere karşın, Kurtuluş, bu anlayışından taviz vermeden, tutumunu değiştirmeden sürdürdü. Yukarıda kısaca değindiğimiz gibi, sosyalizmi ve sosyalist hareketin birliğini, kendileriyle özdeş gören, bir çok grup bu gün birlik sorununa daha

«olumlu» bir şekilde yaklaşmaktadırlar. Bu gruplar, ne kadar şartların değiştiğini ileri sürmekteydilerse de aslında değişen genel hatlarıyla şartlar değil, bu grupların anlayışıdır. Niçin bu grupların anlayışları değişmiştir? Çünkü Türkiye'de sosyalizmin hâlâ aydınlar düzeyindeki konumu, bu maddi koşulların doğurduğu değerlere verilen önemin, bu tür gruplarda sonuçlanan etkileridir, daha açık söylemek gerekirse, küçük-burjuva değer yargılarının bu tür grupları ve dolayısıyla bütün solu etkilemesidir.

Bir çok grupta izlenen, birlik sorununun muğlak bir tarzda ele alınması, ancak somut değerlendirmeler ışığında yapılacak önerilerle aşılabilirdi, bu somut öneriler ise Türkiye'nin önündeki devrimci adımdan bağımsız olarak ele alınamazdı, bu da ancak, ilkeli bir yaklaşımın ürünü olabilirdi. Kurtuluş, bu yöndeki adımlarını kendini sosyalist olarak niteleyen gruplarla olan ilişkilerinde tavizsiz sürdürdü, bunda ne kadar başarılı ve başarısız olduğu önemli değildir, önemli olan bu anlayışının doğru olup olmadığıdır. Kurtuluş, bu tutumunun doğru olduğuna inanmaktadır ve bu anlayışıyla, aynı politikayı sürdürecektir. Yalnız bu politikanın, her geçen gün daha ayrıntılı olarak ele alınabilmesi için, hangi hedefe dayalı sürdürüldüğünün açıklanması yeterli olmamaktadır, bu hedefin veya yerine getirilecek görevlerin, belirginleştirilmesini gerektirmektedir. Bu belirginlik, birinci olarak kendi söylediklerimizi açmak doğrultusunda olurken, ikinci olarak da dışımızdaki grupların söylediklerini irdelemek olacaktır.

Partileşme süreci ve program ilişkisine daha önce sık sık değindik, fakat ne dışımızdaki grupların, ne de Kurtuluş'un çabalarının bu yöndeki gelişimi yeterlidir. Kurtuluş'un kendi dışındaki gruplar için bu konuda oldukça fazla sayılabilecek söylenmiş sözü vardır, burada bunları tekrarlamayı gerekli görmüyoruz ama bu durumun aşılabilmesinin gerekliliğine hâlâ inanıyoruz.

Kurtuluş'un ilk çıktığı günlerde sözü edilebilecek gruplardan, Çin gözlüğüyle sorunları değerlendirenleri, bugün, bazılarının bütün direnmelerine karşın PDA to-

parlamaktadır. Diğer kesim ise (çok kaba olarak sovyet şabloncusu olarak nitelenebilecek) her geçen gün değişik kombinezonlar yaratmaktadırlar, bir ara «ilerlemeciler» ile TSİP paslaşırken, bugün, TİP, TSİP'in yerini almıştır. İlginç olan gerek SBKP'ye kendini yakın gören (veya kuyruğundan ayrılmayan) veya ÇKP'ye (bugün bir kısmı Tiran'a) yakın gören grupların kendi aralarındaki farkların ne kadar suni olduğudur ki, bugün bir kısmı birleşmiş, bir kısmı da bu yönde çabalar içindedir. Hâlâ buna direnenlerin akıbeti ise gören gözler için meçhul değildir. Bunlar dışında sözü edilebilecek gruplar ise tutarsızlıkları içinde şaşkın ördek görünümündedirler ve bugün dağılma süreci içindedirler, çünkü artık onları var eden nedenler varoluşları için yeterli olmamaktadır.

Bu şekillenmeler, Türkiye gerçeğinin tutarlı bir analizinin gerekliliğini daha da fazla duyurmaktadır. Ama burada unutulmaması gereken görev, salt Kurtuluş'un içe dönük görevleri yanında kendi dışındaki gelişime, gözlerini kapamamısıdır. Bu gelişim bir yanıyla sol içindeki gruplar düzeyinde ele alınırken, bir diğer yanıyla da Türkiye siyasi arenasında Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısından soyutlanmadan ortaya çıkabilecek tablolar biçiminde ele alınmalıdır. Bu iki ayrı görünüm kendi iç bağlantıları içinde kavranmadıkça, her zaman,hem istenmeyen ve hem de beklenmeyen tehlikelerle yüzyüze gelmeyi kaçınılmaz kılabilir. Bu durumda ne yapılmalıdır sorusuna sadece, önümüzdeki evre partileşme sürecidir, demek yeterli olmayacaktır. Bu tesbit yanında bu süreci hızlandıracak veya yavaşlatacak fatörlerin tesbiti ve bu yönde gerekli müdahaleleri göz önüne almayı, bir görev olarak ortaya koymak gerekiyor.

Sık sık kendine sosyalistim diyen grupların diyaloguna verdiğimiz önemi tekrarlıyoruz. Fakat bununla yetinmeyip bir diyaloga yol açabilecek anti-faşist mücadelede eylem birliği sorununu gündeme getirmeliyiz. Bizim bu yaklaşımımıza (ilkeleri belli olan) bazı gruplar kendilerine yarar sağlayabileceği umuduyla dört elle

sarılırken, bazıları da kendileri için zararlı olabileceğini düşünerek (fakat etkiledikleri insanların tepkilerini de hesaplıyarak) bin bir türlü canbazlıklar içine girmektedirler. Bu durumda, ne yapmak gerekiyor sorusuna verilecek cevap bu tutarsızlıkların teşhirini sağlayacak tavırlar içine girmenin gerekliliğini belirtmek olacaktır. Bu tutumları teşhir için, en iyi çare, sürdürülecek ideolojik mücadele ve bu mücadele ışığında yürütülecek politikadır. Fakat bu mücadele dahi, kendiliğinden bir tutumun ürünü olamaz. Bu mücadele, somutlanması gereken bir hedefe yönelik ilkeleri ve bu ilkeler doğrultusunda adımları gerektirmektedir.

Kurtuluş, program ve buna bağlı olarak atılacak adımların güncelliğinin bilincinde olarak politikasını sürdürüyor ve sürdürmeye çalışacaktır. Önümüzdeki devrimci adım sorununu da bu perspektifle ele almaya çalışacağız.

Yazımızın buradan sonraki kısmında yukarıda belirttiğimiz anlayış çerçevesinde ,önce, evvelce söylediğimiz fakat çeşitli tartışmalara yol açan konuları açmak, sonra da bize yöneltilmiş eleştirilere cevap vermek ve gerekli eleştirileri yapmak doğrultusunda olacaktır.

7. sayımız 1976'nın Aralık'ında çıkmıştır. O sayıda Demokratik Devrim yazısının başlangıç kısmında Türkiye'de solun durumuna değinmiş ve Kurtuluş'un temel konularda yazdığı yazılar üzerinde durmuştuk. O zamanda temel motif birlik ve örgütlenme olarak konmuştu. Ideolojik mücadele yerine bir kör döğüşünün sürdüğü belirtilirken «birlik için mücadele»nin gereği vurgulanmıştı. Aradan bunca zaman geçmesine karşın, problemler yine aynıdır. En temel konuların berrak bir biçimde ortaya konulması gerekmektedir. Önümüzdeki devrimci adım da, bu berraklıkla ve önemle ele alınması gereken bir konudur.

Demokratik Devrim başlıklı yazımızda, konu en genel çizgileriyle konulmaya çalışılmıştır. Konunun bu şekilde ele alınmasının nedeni buna bağlı olarak diğer konularında geliştirilmesinin sağlanabileceği anlayışıdır. Genel olarak sorunlara yaklaşımda metot değişik

gruplarda izlenebileceği gibi, her hangi bir güncel sorunun diktiği soruna cevap getirdikten sonra bu cevabın doğruluğunu kanıtlayacak temellerin ilgili olarak eldeki reçetelere uygun nedenlerin yaratılmaya çalışılması çabalarına sık sık değindik. Gerek bu anlayışa karşı olmamız, gerekse gerçekten Türkiye'de sosyalistlerin birliğinin sağlam temeller üzerinde inşa edilebileceğine olan inancımız, bizim konuya yaklaşımımızı belirledi.

Türkiye solundaki teorik keşmekeş hâlâ sürmektedir, üstelik her geçen gün yeni buluş ve görüşlerle «zenginleştirilen» teorilerin altından kalkabilmek, değme baba yiğitlerin harcı değildir. «TKP»nin bu yöndeki çabaları hakkı yenmeyecek boyutlarda var olduğu iddia edilen bir takım gelişmeler üzerine inşa edilen görüşleri «ilerlemeciler» Türkiye'ye yamamaya çalışmışlardır. Yamama terimini kullanıyoruz, çünkü, bu girişimin ve bu girişim sonunda ortaya çıkan görüşlerin bir başka şekilde nitelenmesi mümkün değildir. Son analizde, «barışçıl geçiş olanağını yadsımamak» gerektiği inancıyla metropollerde oluşturulan (devrime (!) giden yolda) aşama Fransız Komünist Partisi'nce «ileri demokrasi» İtalyan Komünist Partisi'nce «yenilenmiş demokrasi» Batı Alman Komünist Partisince ise «Anti-tekel demokrasi» olarak nitelenmekte ve isimlendirilmektedir. Bu aşama «proleterya ve müttefiklerinin *mükemmel planlanmış* eylemi yardımıyla» oluşturulacaktır. Bu görüşler görüldüğü gibi her tür tutarsızlığına karşın metropoller için önerilmektedir. Yani bu «demokratik aşama» demokratik devrimini yapmış emperyalist metropollerin «sunduğu olanaklar» nedeniyle ileri sürülmektedir!

Türkiye'de (bağımlı bir ülkedir) bu tezlerin geçerliliğini ileri sürmek, kişinin bilimden nasibini almaması bir yana, daha değişik nitelemelerle isimlendirmeyi gerektrir. Bunun nasıl bir garabet olduğu bu takımın sık sık değiştirdiği görüşlerle de sabittir. Yola «ileri demokratik düzen» le çıkılmış «ileri demokratik devrim»le devam edilmiş, daha sonra «ileri demokratik devrimle, ileri demokratik düzenin kurulması»ndan bahsedilmiş,

tam«ulusal demokratik cephe»nin inşa edildiğini sandığımız sırada da «UDC» muhteva değiştirmeye yüz tutmuştur. Bu konu üzerinde daha uzun durmanın gereği yoktur. Çünkü şimdiye kadar «ilerlemeciler» bu ve buna benzer konularda kendilerine yöneltilen eleştirilere cevap yerine, teorik polemik adına, küfür yöntemini seçmişlerdir. Hem de bu tavırlarını «yavuz hırsız» yöntemiyle sürdürürlerken, kendilerince dokunulmaz sayılan SBKP'nin tezlerinin ardına sığınmaya çalışmışlardır. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak bir çok sayımız yanında «Demokratik Devrim» isimli yazımızda da durduğumuz için, yeniden birşeyler söylemenin gerekli olmadığını düşünüyoruz.

Bu gün «ilerlemeciler» ile sarmaş dolaş olan TİP için söylenecekler çok daha değişik olmayacaktır. Biliyoruz ki 71 öncesi TİP, önümüzdeki devrimci adımı «sosyalist» olarak koyuyordu. Bu gün ise TİP'in savunduğu «devrimi» kavrayabilmek mümkün değildir. Birara «ileri demokrasi» tezlerini inşa eden TKP'nin lideri Marchais'in konuşmalarına yayın organlarında yorumsuz yer verirken, bu gün «ilerlemecilerle» geliştirdiği «samimiyet» de göz önüne alınırsa, bunlar, bir miktar «ilerledikleri» yolunda emareler olarak değerlendirilmelidir. Fakat TİP'in tezleri «ilerlemeciler» kadar net (!) ve berrak (!) değildir. Teorik düzeyde görülen bu bocalamanın daha sonraları daha değişik alanlarda bocalamalara yol açıp, daha sonra da birilerinin kollarında kendini durulmaya terketmesi kaçınılmazdır.

TİP geçmişte savunduğu «sosyalist devrim» tezini değiştirmişe benzemektedir, ama yalnızca benzemektedir, yerine ne getirdikleri, ne kendi kafalarında ne de yazdıklarında pek belli değildir. TİP'in oportünizmi göz önüne alınırsa bütün bunlar mazur görülmelidir.

TSİP ve ondan ayrılanların ise «ilerlemeciler»den nerede ayrıldıkları ve nerede birleştikleri meçhuldur. TSİP'in «bilime dayalı» «ileri demokrasi» eleştirilerinden anlaşıldığı kadarıyla bugün «ilerlemecilerin» kaynaklandığı hiç bir SBKP tezine karşı çıkmamaktadırlar. Değişik bir tarzda olsa da, bunlar içinde, SBKP ve üret

tiği tezler dokunulmaz tabulardır. Ayrıca TSİP kurulduğu günlerde Doktor'u savunmaktaydı, bu çizgi terkedilmiştir. (Bu terketme pek «sosyalistce» olmamıştır). Ama bu gün savundukları da yarın için pek güven verici değildir. Ülkemizdeki moda özeleştiriler göz önüne alınırsa, gerek TSİP'in gerekse TSİP'ten ayrılanların gelecekte ne tür bir tavır takınacakları pek belli değildir. Ayrıca TSİP'ten ayrılanlar bu günkü yöneticileri «İlerlemekle» suçlarken, onlar da esas ayrılanların «ilerleyeceği» kanısında olduklarını ifade etmektedirler. Bu günlerde bu iki takım için bir şeyler söylemek *erken* olacaktır, özellikle sol içindeki mobilite göz önüne alınırsa bu tesbitin doğruluğu daha iyi anlaşılacaktır. *

Yine «Demokratik Devrim» başlıklı yazımızda devrimin kesintisizliği sorununa değinilerek, ülkemizdeki Çin devrimi kopyacılığı göz önüne alınarak ülkemizin sosyo-ekonomik yapısının Çin'den farklılığı üzerinde durulmuştur. Önümüzdeki devrimci adımın yüklendiği görevler sayılırken, bağımsızlık, feodal kalıntıların temizlenmesi ve ulusal sorunun çözümlenmesi üzerinde durmuştuk. Sorunu böyle koymak bir başka yanıyla da Kürt ulusunun görmezden gelinmeye çalışılmasına, hemen hemen ilk tutarlı karşı çıkış olarak değerlendirilmelidir.

Devrimci adımın demokratik olması o devrimdeki ve buna ilişkin olarak ittifaklar ile hangi sınıfın devrileceği ve hangi sınıfın iktidar olacağının saptanmasıdır.

«Gerçekte, Marksist açıdan ihtilal ne demektir? İhtilal, belirli bir anda *kendini yeni üretim ilişkilerine uyduramayınca iflasa* mahkum eski siyasi üst yapının şiddet yoluyla yıkılmasıdır.» (Lenin, İki Taktik. s. 177)

Ve yine:

«İktidarın bir sınıftan ötekine geçişi kelimenin salt bilimsel anlamıyla olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir *devrimin* birinci, başlıca ve esas belirtisidir.» (Lenin, Nisan Tezleri, s. 20)

(*) TİP, TSİP ve TKP'nin ayaklarını birlikte bastıkları zemin, SBKP nin formüle ettiği barışçıl geçiş tezidir. Bu geçiş ileri kapitalist ülkelerde İDD ile, üçüncü dünya ülkelerinde kapitalist olmayan yol ile olacaktır (!)

Devrim sorununu açıklığa kavuşturmak, yöneldiği hedefleri ve dayandığı güçleri açıklıkla tesbit etmeyi gerektirir. Ülkemizde sosyalist devrim değil demokratik devrim önermemizin temel dayanağı yukarıda söylediğimiz nedenlerdir, ancak, böyle bir tesbit dünyanın ve ülkenin somut analiziyle ortaya konulabilir. Önümüze koyduğumuz bağımsızlık, feodal kalıntıların temizlenmesi ve ulusal sorunun çözümlenmesi gibi görevler demokratik görevlerdir ve iktidara yönelen sınıflar ittifakı da, demokratik devrimin ittifakıdır. Biz demokratik devrimimizde proletaryaya müttefik olabilecek sınıflar kompozisyonu içine yoksul köylülük kır ve şehir küçük burjuvazisini de katıyoruz.

Lenin, bu konuyu şöyle açıklamaktadır:

«Demokratik savaşımın koşullarıyla sosyalist savaşımın koşulları niçin aynı değildir? Çünkü bu savaşımların her birinde işçilerin mutlaka başka bağlaşıkları olacaktır. Demokratik savaşım işçiler tarafından burjuvazinin, özellikle küçük-burjuvazinin bir kesimiyle birlikte verilir. Oysa sosyalist savaşım işçiler tarafından burjuvazinin, tümüne karşı verilir. Bürokratlara ve toprak sahiplerine karşı savaş tüm köylülerle birlikte, hatta küçük ve orta köylüleri de saflarımıza alarak verilebilir, verilmelidir de. Öte yandan, burjuvaziye karşı ve bu nedenle, aynı zamanda zengin köylülere karşı savaş, ancak kırsal proletarya ile birlikte yürütülebilir.» (Lenin, Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm, s. 41)

Bu konunun daha iyi kavranabilmesi için Rusya'da 1917 Şubat ve Ekim devrimlerini örnek olarak göstermek çok daha öğretici olacaktır. Şubat devrimi için Lenin:

«Rusya'da iktidar, yeni bir sınıfın, yani burjuvazinin ve burjuvalaşmış büyük mülk sahiplerinin eline geçti. *Bu ölçüde,* Rusya'da burjuva demokratik devrim son bulmuş, tamamlanmıştır.» (Lenin, Nisan Tezleri, s. 36)

Demektedir. Yalnız burada unutulmaması gereken, o günün Rusya'sının koşullarında devrimin hemen ertesi ortaya çıkan «iktidar ikiliğidir». Bu durumu göz

önüne alan Lenin, durumu sosyal ve sınıfsal olarak analiz ederken şunları söylemektedir:

«Mart (Şubat) 1917 Rus devrimi, yalnız bütün çarlık monarşisini ve bütün iktidarı burjuvaziye teslim etmekle kalmamış, devrim, *proletaryanın ve köylülüğün* (abç-Kurtuluş) devrimci demokratik iktidarına *çok yaklaşmıştır*. Petrograd'ın işçi ve asker vekilleri sovyetlerinin ve öteki illerin sovyetlerinin temsil ettikleri işte bu iktidardır, (yani silahlı halk yığınlarının doğrudan doğruya gücüne dayanan bir iktidar) yukarıda adını ettiğimiz sınıfların iktidarıdır.» (Lenin, Nisan Tezleri, s. 25)

Şubat devriminden Ekime kadar sosyal ve ekonomik yapıda ne gibi değişiklikler olmuştur ki demokratik devrim, yerini sosyalist devrime bırakmıştır? Yani Şubatta «proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarına çok yaklaşılması» nasıl kavranılmalıdır? Bu soruların en iyi cevabını yine Lenin vermektedir.

«Demokratik devrimden derhal ve gücümüze, sınıf bilincine varmış ve örgütlenmiş proletaryanın güç derecesine tamamen uygun bir şekilde sosyalist devrime geçmeye koyulacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız.» (Kurtuluş Sosyalist Dergi, sayı 7. s. 10)

Bu sorunu kavrayamayanlar için Lenin'in «1917 Ekiminde, biz, iktidarı *bütün köylülükle* birlikte ele geçirdik» sözleri oldukça anlaşılmazdır. Aslında, bilindiği gibi Ekim devriminde iktidarı proletarya yoksul köylülükle ele geçirmiştir ama burjuva demokratik devrimin tamamlanması ölçüsünde-ki Lenin bu görevi «yanından geçerken» ve «yan ürün» olarak değerlendirmektedir- devrim, bütün köylülükle sürdürülmektedir. Ve bu durumu Lenin şöyle açıklamaktadır.

«...gerçek proletarya devrimi, köylerde ancak 1918 yazında başladı. Eğer bu sonuncu devrimi başlatmasaydık, yaptığımız iş eksik kalmış olacaktı.» (Lenin, İşçi ve Köylü İttifakı, s. 163)

Türkiye'de, Marksizm-Leninizmin şematik ve hayatı eldeki şemalara uydurmaya çalışma anlayışı, ken-

dini, değişik bir biçimde, demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki ilişkiyi kavramada da göstermektedir. Demokratik devrimin bir takım demokratik görevleri vardır ,onları yerine getirir, sosyalist devrim de demokratik devrim tamamlandıktan sonra başlar ve kendine ait görevleri yerine getirir. Oysa ,yukarıda da Lenin'in açık bir biçimde ifade ettiği gibi sosyalist Ekim devriminde kırlarda demokratik devrimin tamamlanması süreci devam etmektedir. Bu anlayış daha önceleri belirttiğimiz gibi Rusya'da burjuva demokratik devrimin önderliğinin burjuvaziye bırakılmasını savunan Menşevik'lerde görülmüştür. Onlara göre burjuva demokratik devrim burjuvazinin görevidir ve proletarya bu işe karışmamalıdır, çünkü, burjuvazi ürkebilir ve devrimden vazgeçip, Çar'la uzlaşabilir. Lenin işte bu yanlış anlayışa karşı çıkarak, proletaryanın devrime en enerjik bir biçimde katılmasını ve devrimin önderliğini ele geçirmesini savunmuştur. Menşeviklerin anlayışı hayatı, bir takım formüllere hapsetmeye çalışma anlayışıdır. Oysa hayat Menşevikleri değil, Lenin'i haklı çıkarmıştır. Lenin, proletaryanın burjuvazi ile birlikte otokrasiye karşı verdiği savaşı söz konusu ederken her seferinde bu «birleşik mücadelenin» proletaryaya kendisiyle, mülk sahipleri arasındaki çıkar çelişkisini unutturmadığı ve unutturamayacağını söylemiştir. Çünkü demokratik devrim mücadelesi proletaryaya sosyalizm için mücadelesini unutturamaz ve proletarya demokratik görevler için verdiği mücadele yanında sosyalizm için de mücadele vermektedir. Sosyalist mücadele ise sermaye egemenliğine karşıdır. Burada değinmeden geçilmemesi gereken bir nokta, 71 öncesi MDD tartışmaları döneminde demokratik devrimle sosyalist devrim arasında duvarlar çekilmeye çalışılmasıdır. Ve yine bu anlayış nedeniyle militanlara, önümüzdeki devrim demokratik devrim denilerek işçilere sosyalist bilinç taşınmasının yanlışlığı anlatılıyordu. Nasıl sosyalist devrim, kalan bir takım demokratik görevleri «yanından geçerken» tamamlıyorsa tarihte bir çok demokratik devrimde de görüldüğü gibi demokratik devrimlerde bir takım sosyalist görevleri yerine getirirler, bu durumun

hangi ölçülerde ortaya çıkacağı ise o günlerin somut koşullarına bağlıdır. Yani proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyine bağlıdır.

Önceki yazımızda (7. sayı) «demokratik devrim kavgamızı esas olarak belirleyen Türkiye'nin bağımsızlığı mücadelesidir» diyoruz. Bu cümleyle ne anlatmak istiyoruz? Bu cümleyle anlatmak istediğimiz, her şeyden önce, Türkiye'nin bağımlılığı ve bu bağımlılığın doğurduğu çarpık kapitalist yapıdır. Bu tesbit Türkiye'de kapitalizmin iç dinamizmiyle gelişmediği, daha baştan emperyalizme bağımlı bir gelişme gösterdiğinin ifadesidir. Şüphesiz bu da bu objektif tespite uygun bir program ve stratejiyi gerektirmektedir. Çünkü ülkemizde egemen olan oligarşiyi esas olarak tekelciler yönlendirmektedir, bu durum, feodal yapının egemen olduğu ülkelerdeki devrim stratejisiyle ülkemizdeki çizilecek devrim stratejisini yani sınıflar mevzilenmesini bir ölçüde farklı kılacaktır.

Bir de yukarıda tespitlerimizin de bir gereği olarak, ülkemizde köylülük kavramından ne anlaşılması gerektiğini de ortaya sermemizi gerektirir. Tek başına köylülük, feodal yapının egemen olduğu bir toplumda başka şey, kapitalist yapının egemen olduğu toplumda başka şey, anlatacaktır. Bu da, ülkenin sosyo-ekonomik yapısının somut bir değerlendirmesi üzerinde yapılabilir. Bu konuya bağlantılı olarak, yazıda oligarşiye karşı mücadele veren demokratik halk devrimimizin güçleri sayılırken «orta tabakaların bir kesimi» ifadesi kullanılmaktadır. Bu ifade de yine ülkemizin somut bir değerlendirmesinin gereğini anlatmaktadır. Söz gelimi ülkemizde devamlı işçi-köylü ittifakından söz edilmektedir. Bu ittifakla sözü edilen köylülük ise açılmamaktadır ve lastik gibi bir kavramdır. Rusya'da demokratik devrimde zengin köylülük de müttefikler arasındadır. Ülkemiz için bu konudaki cevap (ki ülkemiz kapitalist bir ülkedir) somut bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Hele köylülüğü, başka ülkelerden kopya edilen biçimde tabakalandıranların kategorilerinin izahı ise somut bir değerlendirmeyi daha da gerekli kılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak kapitalizmin gelişme düzeyi, proletarya-

nın örgütlenmesi ve mücadelesi açısından Lenin'in şu sözleri oldukça anlamlıdır :

«Günümüzün yarı-feodal toprak beyliği ekonomisi içindeki kapitalist özellikler ne kadar belirginleşirse, kır proletaryasını ayrı olarak örgütlemeye girişmek o kadar zorunlu olur.» (Lenin, Tarım Sorunları. s. 351)

Yine kırsal alandaki sınıf farklılaşmasının sonuçları itibariyle somut bir değerlendirmenin gereği üzerinde duran Lenin:

«...iktidarı alınca proletaryanın, büyük kapitalist düzenin eğemen bulunduğu ülkelerdeki görevi geri ve küçük, orta ve büyük bir köylülüğün bulunduğu ülkelerdeki görevi ile aynı olamaz.» (İşçi ve Köylü İttifakı, s. 138) demektedir.

Bizim önümüze koyduğumuz görevlerden feodal kalıntıların temizlenmesi, çok genel olarak ele alınırsa, esas olarak tarım programımızın bir kısmının da ifadesidir. Bu *kalıntılar* toplumun serbestçe gelişiminin engelleridir. Ama bu kalıntıların serbestçe gelişimi engellemesinin, son analizde, değişik bir ifadesi de devrimci atılımın potansiyelini anlatmasıdır ve bu da somut bir değerlendirmeyi gerektirir. Sınıf farklılaşmasının gelişkinliği ölçüsünde, tarım programımızın tek bir hedefe, yani köylülerin, toprakları zorla almasının sağlanmasına ilişkin bir ifade ile anlatılması mümkün olmayacaktır. Bu konuya ilişkin Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin ,günün koşulları içinde en kısa biçimiyle gelişim çizgisini de içeren, ikinci kongrede kabul edilen toprak programı şöyledir:

«Toprak köleliği kalıntılarına karşı, otokrasiye, papazlara ve toprak ağalarına karşı burjuva köylülükle bağlaşma: genellikle burjuvaziye ve özellikle burjuva köylülüğe karşı kent proletaryasıyla bağlaşma: işte kırsal proletarya için tek doğru slogan. İşte Rus Sosyal Demokrat Partisi için *şu anda* (abç-Kurtuluş) tek doğru toprak programı». (Lenin, Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm, s. 23) (*)

(*) Konunun daha iyi kavranılabilmesi için Lenin'in **Tarım** Sorunları kitabının 383. sayfasındaki «Tarım **Programı** Tasarısı» bölümünün okunması yararlı olacaktır.

Bu program «köylülüğün devrimci coşkusunu ve devrimci enerjisini» göz önüne almaktadır ve yine, yükselen halk hareketini köylülerin «senyörlük mülkiyetine» karşı mücadelesinin «toprağın özel mülkiyetinin ortadan kaldırılması talebine zorunlu olarak» ulaşabileceği gerçeğini içermektedir. Biz ülkemizde demokratik köylü hareketini nasıl değerlendirmeliyiz? Biz ülkemizdeki demokratik köylü hareketini, genel olarak, demokratik devrimimize hız verdiği ve gelişecek devrimci hareketi kösteklemediği müddetçe desteklemeliyiz. Bu soruna nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda Lenin'den buraya bir pasaj almanın yararlı olacağı kanısındayız.

«Hayır, demokratik devrimi hedefine ulaştırmanın söz konusu olduğu bir dönemde, sosyal-demokratların, tarım sorunu karşısında takınacakları *tek tavır şudur:* Toprakta özel mülkiyet var olduğu sürece toprağın senyör mülkiyetine karşı köylü mülkiyetinden yanayız. Toprağın özel mülkiyetine karşı ve *belli siyasal koşullar altında,* toprağın ulusallaştırılmasından (*) yanayız.» (Lenin, Tarım Sorunları, s. 368)

Tekrar burada devrimimizin kesintisiz niteliğine değinmek yararlı olacaktır. Çünkü ülkemizde önümüzdeki devrimci adımı demokratik devrim olarak niteleyen gruplar ya adeta burjuvazinin önderlik yaptığı bir demokratik devrim düşlemektedirler veya sosyalist devrimde ve esas olarak onun görevleriyle demokratik devrimi birbirine karıştırmaktadırlar. (**) Bir kez daha

---

(*) Bu kavramın daha iyi anlaşılması için bir kaç satır yararlı olacaktır. Ulusallaştırma, toprağın mülkiyet hakkını, toprak rantını alma hakkının devlete devredilmesi demektir. Yoksa toprağın kendisinin devredilmesi değildir. Ulusallaştırma, hiçbir şekilde, köylülerin kendi topraklarını her hangi bir kimseye devretmeye zorlanmalarını içermez.» (Age. s. 370)

(**) İlginç bir örnek teşkil edeceği için belirtelim. TİP, önümüzdeki devrimci adımın ne tür bir devrimi gerektirdiğinin farkında değildir. Sorunu, dün ve bugün savunduklarıyla, arap saçına çevirmiştir. TİP'e göre demokratik devrim burjuvazinin görevidir ve onu burjuvazi yapar, poletaryanın görevi de sosyalist devrimdir. Ya TİP'in görevi nedir? TİP'in görevide burjuvazi ile proletarya arasında bocalayanların, kararsızlığının ve kafa karışıklığının bir mahsülü olan ,objektif olarak sosyal durumlarına uygun bir görevdir.

tekrarlayalım ki bizim devrimimiz proletaryanın önderliğinde olacaktır. Proletarya iktidarı yoksul köylülük, köy ve şehir küçük burjuvazisiyle birlikte ele geçirecektir, yalnız burada durmaksızın sosyalizmin kurulmasına yürüyecektir. Yani demokratik devrim proletaryanın asgari programıdır. Proletarya burada durmadan azami programı sosyalist devrim için mücaleye girişecektir.

Demokratik devrimde, kurulacak iktidarın sosyalist devrimle iç bağlantısının daha net ve açık bir biçimde şekillenebilmesini sağlayacak olan, tarım programının hedeflerini gösteren şu bölümü aktarmak yararlı olacaktır.

«Böylece, tarım programımızın üç temel bölümü kapsaması gerekiyor. Birincisi; senyör toprak mülkiyetine karşı devrimci bir köylü ayaklanması için en etkin çarenin formüllendirilmesi, ikincisi; köylülerin kazançlarının pekiştirilmesi ve demokrasinin zaferinden sosyalizm uğruna verilecek olan doğrudan proleter mücadelesine geçiş için hareketin atabileceği ve atması gereken bir sonraki adımın kesin olarak tanımlanması, üçüncüsü ise; köylü ayaklanmasının zaferi yakınlaştıkça daha acil olarak karşımıza çıkan ve daha ısrarlı bir biçimde açık bir formülasyonu gerektiren partinin proletarya konusundaki sınıf hedeflerinin gösterilmesidir.» (Age, s. 381)

Program sınıf hedeflerini belirgin bir şekilde ifade ederken köylülere de, oluşturulan tasarıların zorla kabul ettirilmesi yerine, geleceğe açık formüllere yer vermelidir. Bugün ülkemizde partileşme sürecinin yaşandığını söylerken bir başka anlamıyla da, programın oluşturulmasına ilişkin çabaların gerekliliğini vurgulamış oluyoruz. Bu gelişimin de gerçekten tutarlı olabilmesi için, çalışmaların ve tartışmaların incir çekirdeğini doldurmaz meseleler üzerinde dolaştırılmasına son vermeyi ve Türkiye somutunun değerlendirilmesine yönelik tutumun yaratılmasını sağlayacak bir platformun oluşturulması çabalarını, gerekli kılmaktadır.

Daha önceki yazımızda Çin devrimi ile Türkiye'deki devrimci adımın farklarına değinirken şunları söylemiştik.

«Anti-oligarşik devrimimizin bağımsızlık kavgası, devrimin demokratik muhtevasını belirleyen esas unsurdur. Daha önceleri gördük ki Çin'de demokratik devrimin esas muhtevası feodalitenin temizlenmesidir. Bizim devrimimiz de ise feodal kalıntıların temizlenmesi izafi olarak daha tali bir unsurdur.»

Yukarıdaki sözlerle neleri anlatmak istediğimizi açmaya çalışmak konunun daha belirginleşmesini sağlayacaktır Çin'le farklılık daha önce, Çin'in yarı-sömürge ve yarı feodal bir ülke (belli bir tarihi dönemde sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal) * olması, Türkiye' nin ise yarı-sömürge çarpık kapitalist bir ülke olması biçiminde ifade edilmiştir. Bu farklılıklar, doğaldır ki, bu toplumların sosyo-ekonomik yapılarının tezahürleridir. Mao, Çin'i analiz ederken «devrimin hedefleri» ni esas olarak yabancı emperyalist tahakküm ve yerli feodalizm» olarak tespit etmektedir, yine bu tespite uygun olarak Çin toplumunda bu güçlere karşı hangi sınıf ve tabakaların savaşabileceğine değinmektedir. bu tesbitteki hareket noktasını ise Mao şöyle ifade etmektedir:

«Bu sınıfların ÇİN devrimi karşısındaki tutumları tamamen toplumdaki iktisadi durumları tarafından belirlenir. Dolayısıyla devrimin hedefleri ve görevleri kadar itici güçleri de Çin'in sosyo-ekonomik sisteminin niteliği tarafından belirlenir.» (Mao, Seçme Eserler, Cilt 3 s. 318-319)

(*) Sömürge, yarı-sömürge lafları doğrudan doğruya üretim tarzını ifade etmez. Üretim tarzını ifade eden **yarı-feodal** sözcüğüdür. Bugün Türkiye'yi «yarı-sömürge Yarı-feodal» diye tanımlayanlar, üretim tazının yarı-feodal olduğunu söylemiş olmaktadırlar. Ama bunlar aynı zamanda Türkiyenin kapitalist olduğunu da söylemektedirler. Bu da diyalektik olsa gerek! İşte böylesine bir ilkellik içerisindeyken yarı-sömürge gibi bir kavramla, yarı-feodal kavramlarını karıştıranların, demokratik devrim tartışmaya kalkmalarının ne kadar gülünç olduğunu görmemek için Marksizme yanaşmamak gerekir. Türkiye'de egemen üretim biçiminin kapitalist olduğunu söyledikten sonra, onu yarı-feodal diye tanımlamak ihtiyacını duyanlar, acaba hangi Marksizmden bahsetmektedirler?

Ve yine Mao, Çin devriminin düşmanlarını sayarken «Bunlar emperyalizm ve feodalizm, emperyalist ülkelerin burjuvazisi ve ülkemizdeki toprak ağası sınıfıdır» demektedir. Bu sonuca da, Mao, Çin toplumunun somut analiziyle ulaşmaktadır. Ülkemizde, demokratik devrimi bir şablon olarak kavrayan gruplar bizdeki kapitalizmin gelişkinliğini ört bas edebilmek için «Çin devrimi de kapitalizme karşıydı» veya «Çin devrimi de kompradorlara karşıydı.» gibi maruzatlara başvurmaktadırlar. Hatta bir kısmı 20. yüzyılın son çeyreğinde şablonun bozulmasını enğellemek için ülkemizde komprador burjuvazi yaratma çabaları içine girmiştir. Şüphesiz burada üzerinde önemle durulması gereken bir diğer konu da emperyalizmin ülke sosyo-ekonomik yapısında farklı yer alışıdır. Çin'de emperyalizmle ilişkiler söz konusu edildiğinde «feodal toprak ağası sınıfı, Çin' deki emperyalist tahakkümün temel toplumsal dayanağıdır» denmektedir. Biz ülkemiz için böyle bir tespitin geçerli olacağı kanısında değiliz, çünkü oligarşiyi esas olarak yönlendirenler tekelcilerdir yani Koç'lardır, Sabancı'lardır, Eczacıbaşı'lardır vb. dir. Oligarşi için de feodallerin etkisi daha tali bir plandadır. Söz gelimi Sabancı'ları da feodal ilişkiler içinde göstermeye çalışmak Türkiye gerçeğine iyiden iyiye gözleri kapamak demektir. Nasıl Çin'de «feodal kalıntıların eğemenliğinin» görmezden gelinmeye çalışılması ne kadar hatalı ve yanlışsa, aynı şekilde ükemizde feodal kalıntıların eğemenliğinden bahsetmek o kadar hatalıdır.

Troçki Çin devriminin esas nedeninin emperyalist ülkelere gümrük bağımlılığı olduğu kanısındadır. Oysa komintern'in çizgisini esas olarak alan Stalin, Troçki' nin görüşlerine karşı çıkarken, sorunu şöyle koymaktadır.

«Feodal kalıntılar ile bu feodal kalıntılara dayanan ve emperyalistler tarafından her yönden desteklenen bürokratik militarist üst yapı, bu günkü Çin'in temel gerçeğidir.» (Stalin, Milli Demokratik Devrim, s. 120)

Ülkemizle Çin'in farlılıklarına kabaca değinmeden

önce, artık dünyanın Çin devriminin gerçekleştiği dünyadan oldukça farklı olduğunu da belirtelim.

Çin, toprakları çok geniş bir ülkedir. Bu durum devrimci güçler için hareket serbestisi sağlamaktadır. Merkezi otorite güçsüzdür. (Bu aynı zamanda kapitalizmin de zayıflığının bir göstergesidir). Feodalizmin eğemenliği uzun yıllara dayanmaktadır «3.000 yıl» ve emperyalizmin esas sosyal dayanağı feodallerdir. Savaş ağaları arasında yer yer savaşlar vardır. Yer yer fiili işgal söz konusudur. Bu başlıca özelliklere daha tali planda başkaları da eklenebilir. Ama konumuz açısından bu kadarı yeterlidir. Saydığımız bu özellikler ve bunlarla Türkiye'nin karşılaştırılması Çin devriminden, devrimimizin farklılığının yeterli izahı olacaktır.

Dediğimiz konuyla da bağlantısı olan 7. sayımızdaki bir ifadeyi de burada ele alalım. Yazıda demokratik devrimimizin neleri kapsadığı anlatılırken şunlar söyleniyordu.

«Demokratik devrimimiz *bağımsızlıkçı anti-kapitalist* bir muhteva taşımakla birlikte kapitalizmin çarpıklığının da bir anlamda ifadesi olan feodal kalıntıların da (emperyalizmin sağlam dayanaklarından olan) temizlenmesini sağlayacaktır.»

Buradaki anti-kapitalist kelimeleri haklı olarak bir çok insanın kafasında bazı soruların doğmasına neden olmuştur. Bunun nedeni, anti-kapitalist devrim sosyalist devrim olmaz mı sorusudur. Gerçekten bu anti-kapitalist kelimeleri baştaki «bağımsızlıkçı» kelimesinden soyutlanarak ele alınırsa böyle bir sonuca varılabilir. Çünkü genel olarak kapitalizme karşı yöneltilmiş bir devrim sosyalist devrimdir. Yukarıda da uzun boylu anlattığımız gibi, ülkemizde egemen ekonomi biçimi nasıl nitelenirse nitelensin kapitalisttir. Ve emperyalizmin sağlam dayanağı ülkemizde oligarşiyi yönlendiren tekellerdir, bu anlamda, demokratik bir talep olan bağımsızlık sorunu (ki emperyalizmin de iç olgu olması nedeniyle) oligarşiyi ve esas olarak onu yönlendiren tekelleri hedef almayı getirecektir. Daha önce strateji konusuna da değinirken bu durumun aydınlatılmasını

sağlayabilecek ip uçlarını orada sergilemeye çalıştık. Eğer stratejik hedefimiz emperyalizm ve oligarşi ise bizim bunlara karşı olan güçleri de bu hedeflere göre düşünmemiz ve yerleştirmemiz söz konusudur. Feodalizmin abartılması, güçlerin esas olarak ona yöneltilmesini getirecektir. Bu da hedef şaşırtmayı getireceği için oligarşiyi yönlendiren tekelcilere arkamızı dönmek olacaktır. Dolayısıyla tutarsız bir stratejik hedef ve buna bağlı olarak yanlış bir sınıflar mevzilenmesi daha baştan devrimin yenilgisine neden olacaktır. «Ülkemizdeki anti-oligarşik halk devrimini ise, Çin'deki milli demokratik devrimle özdeş tutmak (Çin ve Türkiye sosyo-ekonomik yapıları farklı ülkelerdir), ülkemizde kapitalizmi geliştirmeye çalışmak demektir.» derken, biz bu durumu anlatmak istiyoruz.

Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi için bir örnekle anlatmaya çalışalım. Şubat demokratik devriminin amacı feodaliteyi temizlemektir, karşısına otokrasiyi almıştır, çünkü siyasi iktidar Çar'lığın elindedir. Liberal burjuvazi de Çar'lığa karşı mücadele etmektedir. Demokratik devrimin hedefi Çarlıktır, ama demokratik devrimden kesintisiz bir biçimde sosyalist devrime geçmek amaçlanmaktadır, buna karşın demokratik devrimde sınıflar mevzilenmesi söz konusu olduğunda, liberal burjuvazi, Çarlığın yanına konup mücadele edilecek güçler arasında sayılmamaktadır. Bu tutum, burjuvaziye karşı devrimin yönelmeyeceği mi demektir? Hayır, sadece bu aşamada liberal burjuvazi tecrit edilmeye çalışılmaktadır. Çünkü Çara karşı mücadele vermekle birlikte, burjuvazi, gelişen devrim hareketi karşısında Çarla uzlaşabilecektir. Burada anlatılanlar sadece hedefler itibariyle göz önüne alınamaz, hedefler ve ona bağlı olarak sorun ,aynı zamanda, müttefikler sorunudur. Rusya'da Çarlığın demokratik devrimde hedef olarak gösterilmesi aynı zamanda köylülüğün proletarya yanına kazanılması amacına da yöneliktir.

Türkiye'de sınıflar mevzilenmesinin, neden, Şubat devrimindeki gibi olmadığını soranlar içinde cevap: Rusya'nın emperyalist, Türkiye'nin ise yarı-sömürge bir

ülke olduğudur. Ayrıca Rusya'da siyasi iktidar Çarlığın elinde, Türkiye'de ise, emperyalizmin çimento görevini gördüğü oligarşinin elindedir.

Türkiye'de sosyalistler, tabir yerinde ise, Kürt ulusunu görmezden gelmişlerdir. Bu tutumun temel nedenlerinden biri Kemalizm sorununun yanlış değerlendirilmesi ve buna bağlı olarak da sosyalistlerin tutarsız politikalarıdır. Kurtuluş savaşında Türk ve Kürt halkları emperyalizme karşı savaşlarını omuz omuza vermişlerdir. Savaştan sonra ise Kürt'lerin zorla asimile edilebilmesi için her türlü çaba gösterilmiştir. Sosyalistler bu çabalara ilgisiz kaldıkları gibi, Kürt ulusunun her türlü baş kaldırışını *Kemalistler* gibi değerlendirmişlerdir. Günümüzde hâlâ ulusal sorunun göz ardı edilme çabaları, böyle bir geleneğin sonucudur. Sadece bu geleneğin aşılması için atılacak adımlar tek başına yeterli değildir. Türkiye'de devrim sorunu üzerinde ciddi olarak kafa yoranlar bu meseleyi devrim kapsamı içinde değerlendirmek durumundadırlar. Çeşitli demokratik kuruluşlar ve demokratik muthevalı eylemlerde, Kurtuluşçuların «anti-şövenist» ilke üzerinde ısrarlı olmaları, böyle bir anlayışın ürünüdür.

Daha önce ulusal sorunun yine demokratik devrimimizin görevlerinden olan feodal kalıntıların temizlenmesiyle çakıştığını vurguladık. Konuyu böyle ele almak, aynı zamanda sorunu nasıl bir perspektifle değerlendirmemiz gerektiğini de göstermektedir. Fakat bu perspektifin daha anlaşılır boyutlarda ele alınabilmesi için, bu konuyla ilgili somut çalışmalar gereklidir.

Sosyalistler arsında, artık eski şoven anlayışın nispeten kırıldığı günümüzde, ulusal sorun kendini, Kürt ulusunun sömürge konumunda sayılıp sayılmaması, tartışmalarıyla ortaya koymaktadır. Bir başka yanıyla bu bile katedilen bir yol sayılmalıdır, fakat katedilen bu yol katedilmesi gereken adımları unutturmamalıdır. Kürt ulusunun sömürge statüsünde ele alınmasının, ayrı örgütlenme ve ayrı mücadeleyi peşinden getireceği inancıyla, sömürge olmadığı iddiasında bulunanlar yanılmaktadırlar. Bu davranış, objektif gerçeğin analizi

yerine sübjektif belirlemelere hayatı uydurmaya çalışmakdır. Eğer bu konuda yanlış yaklaşımlar varsa bu yanlış yaklaşımlar, gerçeği ters yüz ederek, çürütülemezler.

Önümüzdeki partileşme sürecinin önemli görevlerinden biri, programın hayatın içinden çıkarılmasıdır dedik. Bu bakış aynı zamanda ulusal sorunun da, programın önemle eğilmesi gereken konular arasında ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yaklaşımın tutarlılığı ancak, ezilen ulus ve ulusal azınlıklara gerekli olan güveni, bu güvenin doğurabileceği desteği, sağlayabilecektir. Program açıklıkla Kürt ulusunun ayrılıp ayrı bir devlet kurma hakkını belirtmelidir .Ancak soruna böyle yaklaşmak ayrı uluslardan işçilerin dayanışmasını ve birlikte mücadelesini güvence altına alabilecektir.

Gerek Kürt gerekse Türk halklarının gerçek kurtuluşları devrimle olabilecektir. Ama bu tespit Kürt ulusunun ezilip horlanmasına ve görmezden gelinmesine karşı, kapitalist sistem altında da mücadele verilmesini engellememelidir. Bu durum Kürt ulusunun her türlü demokratik hak ve taleplerinin yükseltilmesi ile mümkün olacaktır.

Bu konuyla ilgili olarak ayrıntılı ber çalışmaya ışık tutacak yaklaşım şudur:

«Ulusların tam ayrılma özgürlüğü, mümkün olduğu kadar, geniş yerel (ve ulusal) özerklik, ulusal azınlıkların haklarının özenle hazırlanıp geliştirilmiş teminatları, devrimci proletaryanın programı budur.» (Lenin, Nisan Tezleri, s. 55)

Şüphesiz ulusların kaderlerini tayin hakkı sorununun en genel plânda ele alınması budur, ama bu yeterli değildir. Ulusal sorun aynı zamanda, günümüzün dünyasında, Türkiye'nin ne tür özellikler taşıdığının somut bir değerlendirmesini gerektirir. Özel olarak Türkiye ve Kürdistan sorunu genel durum gözden kaçırılmadan incelenmelidir. Bu inceleme proletaryanın nihai amacına bağımlı ve bu amaçla çelişmeyen bir yöntemi kendine rehber almalıdır.

Bu güne kadar, ülkemizin somut bir analizini yapmayıp, ülke koşullarını kendi kafalarına uydurmaya çalışan bir grup sosyal-şoven ,ayrı örgütlenme ve mücadele önerenlere ağız dolusu hakaretlerle saldırıyorlar (tıpkı ezen ulus hakim sınıfları gibi). Ama bu tutumlarıyla, bu güne kadar kendilerinin ne yaptığını ve hâlâ ne yapmakta olduklarını unutuyorlar. Ve yine bu tutumlarıyla son analizde hakim sınıfların değirmenine su taşıyorlar. Zannediyorlar ki ayrı örgütlenme önerenlere oligarşinin yaptığı suçlamalarla saldırmak birlikte örgütlenmeyi gerçekleştirebilir. Her şeyden önce kendi sosyal-şoven tavırlarını bir yana koyup, tutarlı özleştirilerle birlik için mücadele vererek birlikte örgütlenmeye çalışsalar, daha doğru yolda olurlardı.

Ülkemizde ayrılma hakkının savunulmasıyla, ayrılmanın mutlak bir hale getirilmesi anlaşılmaktadır. Bu anlayış, akıllarınca enternasyonalizm adına, bu grupları şovenizmin batağına sürüklemektedir. Ayrılma hakkını, ayrılmanın zorunluluk olduğu şeklinde anlayanlar buna şiddetle karşı çıkarken hiç farkında olmadan kendi sosyal şoven yüzlerini ortaya koymakta, böylelikle de sözde savunuyor göründükleri ayrılma hakkını aslında hiç savunmadıklarını kanıtlamaktadırlar. Çünkü ulusal sorunu gerçekten Marksist açıdan savunanların, ayrılma hakkının, ayrılmanın mutlaklığı anlamına gelmediğini bildikleri gibi, ayrılma gerçekleşse bile bundan -eğer doğruysa- rahatsızlık duymazlar. Ama sosyal-şovenler, egemen ulus gözlüğüyle baktıklarından, kendi malları gördükleri Kürdistan'ın ayrılmasından nefret ederler. Bu ayrılma hakkının tanınmaması, ulusal sorunun reddedilmesidir. Böyle bir hataya düşmelerinin temel nedeni sorunu gerçek muhtevasıyla değil, ezen ulus gözlüğüyle değerlendirmeleridir. Çünkü;

«Proletarya, eşitliği ve ulusal devlet kurma eşitliğini tanırken, bütün ulusların proleterlerinin birliğine pek büyük değer verir ve her ulusal talebi, her ulusun ayrılma hakkını, işçilerin sınıf mücadelesi açısından değerlendirir.» (Lenin, Ulusların kaderlerini Tayin Hakkı. s. 73)

İşte meseleye böyle eğilmek ancak işçi sınıfı mücadelesine göre milli meselenin ikincil bir planda ele alınmasını sağlayacaktır. Yoksa, çok bilmiş şovenlerin kestirme birlik formülleri, sağlam temeller üzerinde inşa edilmeyeceği için, hayat tarafından çökertilmeye mahkumdur.

Burada bir sorunu daha dile getirelim. Kurtuluş'un 6. sayısındaki «Sömürgecilik Sorunu» başlıklı yazımızda Türkiye genelindeki çelişkiler sayılırken «oligarşi ile Kürt ulusu arasındaki çelişki»den bahsetmiştik. *Bu saptama, bu çelişkinin çözümünde* -ki demokratik devrimimizin zaferiyle olacaktır- *ulusal sorunun gündeme getireceği güçlerin de sınıflar mevzilenmesinde gözönüne alınmasını gerekli kılmaktadır.*

(Devam edecek)

KURTULUŞ

Moral Yüreklendirmenin Maddi Ödülle Bütünleştirilmesi

Aşağıda Peking Review'den bir çeviri bulunmaktadır. Özellikle «Dörtlü Çete» nin tasfiyesinden ve Teng Siao-ping'in tekrar eski itibarına kavuşmasından sonra Çin'de ortaya çıkan politika değişikliğini yansıtan bu çeviriyi koymamızın temel nedeni, dün Çin'in eleştirdiği şeyleri şimdi hayata geçirmeye başlamasıdır. Ayrıca Çin'deki kötü gelenek (yapılan bütün hataların bir veya birkaç kişiye yıkılması, Lin Biao örneği gibi) yine devam etmekte, şimdiye kadar yapılan hatalar «Dörtlü Çete»ye yıkılarak vaziyet «kurtarılmaktadır».

KURTULUŞ

Beşinci Ulusal Halk Kongresi'ne Hükümetin Çalışması Üzerine Rapor'unda Başkan Hua şuna işaret etti: «Moral yüreklendirme ve maddi ödül, birinciye ağırlık verilerek, birarada gitmelidir.» Bu politikanın yerine getirilmesi ,kitlelerin sosyalizme olan şevkini arttırmak, ulusal ekonominin gelişmesini hızlandırmak ve Beşinci Ulusal Halk Kongresi'nce kabul edilen görkemli planın meyvalarını almak için etkili bir tedbirdir.

BİR SOSYALİST ÜLKE

Bu politikanın uygulanmasında «herkese çalışmasına göre» ilkesi izlenmelidir, çünkü Marksizm, tüketim mallarının bireylere dağıtılmasını, üretim araçlarının sosyalist kamu mülkiyeti temelinde olmasını sos-

yalist ilke olarak değerlendirir. Bu «herkesten yeteneğine göre» diye başlar ve «eşit miktar emeğe, eşit miktar ürün»ün yerine getirilmesini gerektirir. Bu, çalışmayanların servet edindiği kapitalist sömürü sisteminin inkarı ve dağıtım sisteminde devrimci bir değişimdir. Dağıtım sistemi üretici güçlerin gelişim düzeyine tekabül etmeli ve «herkesten yeteneğine göre, herkese çalışmasına göre» sosyalist ilkesi ülkemizin üretici güçlerinin gelişiminin mevcut düzeyiyle tam uyum halinde olmalıdır.

Birçok yerlerde ve şimdiden bu politikayı yürütmekle iyi ya da nispeten iyi yöntemler bulunmuş ve hem temel düzeydeki kadrolar, hem de işçiler arasında destek kazanmıştır. Uygulanmsı şimdiden üretimde dikkate değer sonuçlar vermiştir. Örneğin, *Kailan* kömür madeninde yeraltında en yerüstünde çalışanların ücretleri ve diğer yararları farklıdır ve işçiler koşulların daha güç olduğu ocaklarda çalışmaya teşvik edilirler. Bu, sürekli çok sayıda madencinin yer altında çalışmasını temin eder ve emek üretkenliğini ulusal ortalamanın üstüne çıkarır. Başka bir örnek, *Kwanchow*'daki *Whampoa* limanıdır. İstifçi takımları için parça başına ücret sisteminin uygulanması, liman işçilerinin ve kadronun şevkini etkili bir biçimde uyandırmıştır. Yükleme ve boşaltım çabucak ve verimlilikle yapılmaktadır. Daha fazla çalışan berberlere uygun miktarda maddi ödül verilen bazı şehirlerde verimlilik fırlamış ve bekleme ortadan kalkmıştır.

Bu politikanın kapsamlı, doğru bir şekilde anlaşılması gereklidir. Moral müşevvike ağırlık verilmesi «önemli olan işçi sınıfının sınıf bilinci ve sağlamlığıdır» (Lenin, Merkez Komite Raporu) gerçeğine sağlam inancımızı gerektirir. Öyleyse, politik ve ideolojik eğitimi herşeyin önüne koymak, gerçekten iyi bir ideolojik ve politik çalışma yapmak, *Taching* ve *Tachai* halkının emeğe komünist tavrından birşeyler öğrenmek, zorluklara ve ölüme meydan okuma ruhunu teşvik etmek ve hiçbir kişisel ün ve kazanç aramamak ve herkesin sosyalizm için en iyi ve en fazlasını yapması için, ilerlemiş olanları övmek gereklidir.

MARKSİZM MADDİ ÖDÜLLERİ KABUL EDER

Ama sosyalizmin, sosyal ürünlerin çok büyük bollukta olmadığı ve halkın politik bilincinin henüz çok fazla artmamış olduğu tarihi döneminde, yalnızca moral müşevvik yeterli değildir, kitlelerin maddi çıkarları gözönüne alınmalıdır. Beceri ve çalışmadaki farklılık, işçilerin ödenekleine yansımalı, dikkate değer başarılar kazananlara daha fazla maddi ödüller verilmelidir. Marksizm maddi ödülleri kabul eder. Lenin açıkça belirtmiştir: «Sıkı bir şekilde yürütmeye karar vermiş olduğumuz üretim propagandasının başka tür bir iknayla, yani ikramiyelerle (bonuseo in kind) tamamlanması gerektiğini unutmamalıyız.» (Halk Komiserleri Konseyi'nin Çalışmaları Üzerinde Rapor) Ayrıca, «kapitalizmden komünizme geçiş döneminde ikramiyeler gereklidir, bu teoriden ve Sovyet iktidarının bir yıllık tecrübesinden doğmuştur» demiştir. (Rusya'da Proletarya Diktatörlüğünün Temel görevleri)

İkinci Devrimci İç Savaş döneminde Başkan Mao işçilerin şevkini artırma, örgütlü rekabeti üretime sokma ve üretimde dikkate değer başarı kazananları ödüllendirmenin üretimi arttırmada önemli yöntemler olduğuna işaret etmiştir. Japonlara karşı Direniş Savaşı'nda yeniden şunu belirtmiştir: «Bütün mevcut güçler, tarım, endüstri ve ticaretin yoğun gelişimi ve askerler ve halkın canlılığının arttırılması için harekete geçirilmelidir. Bu amaç için emek rekabet kampanyaları düzenlenmeli ve emek kahramanları ve örnek işçilere ödüller verilmelidir.» (Koalisyon Hükümeti Üzerine) Başkan Mao, Çin'de uygulanan, devlet girişimlerindeki kadro üyelerine ve işçilere, parça işi ikincil bir rol oynayarak, öncelikle zaman oranı temeli üzerinde, ücretler ve ikramiyelerle ödeme yapılması sistemini kabul etmişti. «Herkese çalışmasına göre» sosyalist ilkesi ve ilkeyi toparlayan ödeme sistemi ve politikalar, Beşinci Ulusal Halk Kongresi tarafından kabul edilen Çin Halk Cumhuriyeti Anayasa'sında mevcuttur.

Bununla birlikte, «dörtlü çete» Partiyi ve devlet iktidarını gaspetmek amacıyla yıllar boyu «herkese çalışmasına göre»nin kapitalist bir ilke olduğunu yaymıştır. Hepsini «ikramiyeleri hakim kılmak» ve «maddi müşevvikleri yem olarak kullanmak» diye kötüleyerek, özellikle maddi ödül, parça işi ve belirli işler için parasal tahsisatlara hücum etmişlerdir. «Herkese çalışmasına göre» sosyalist dağıtım ilkesi çete tarafından bütün kötülüklerin kökü olarak karalanmıştır.

Ama bununla «dörtlü çete» ve uşakları gerçekten maddi yararları reddedip sade ve basit bir biçimde mi yaşıyorlardı? Hiçbir şekilde. Geçen yılın olayları çete üyelerinin devlet mülkiyetini çalan büyük hırsızlar olduklarını ve halkın kanıyla semirdiklerini açığa çıkarmış ve daha iyi göstermiştir. Bunlar halkın parasını lükse çarçur eden parazitlerdi.

Çete anarşiyi de uyandırdı ve hayat standartlarının eşitlendirilmesi anlamında politik eşitliği bozdu. «Eşitsizliğin kaçınılmaz olarak sınıf sömürüsüne yolaçacağı» saçmalığını icat ederek bunu ikramiye sistemine karşı bir tez olarak kullandı. Ücretine ek olarak ayda 10 ila 20 yuan alan bir işçinin kapitaliste dönüşmesi nasıl mümkün olabilir? Çete mutlak eşitçilikte ısrar ediyordu ve bu, çok ya da az iş yapanlar arasında, iyi ya da kötü iş yapanlar arasında ve çalışanlar ve çalışmayanlar arasında hiçbir ayrılığın olmadığı son derece mantıksız durumlara ulaştı. Böylece doğru, kabul görmüş sosyal standartlar bozulmuş ve halkın zihni karışmış, üretim şevki sönmüş ve üretim ciddi bir biçimde kesintiye uğramıştır. «Dörtlü çete»yi «herkese çalışmasına göre» ilkesinin yerine getirilmesini önlemek suçlarından dolayı derinlemesine eleştirmek ve maddi ödül, parça işi ve belirli işler için parasal tahsisatlar uygulamasını yeniden canlandırmak zorunda oluşumuzun nedeni budur.

«Renmin Ribao»nun
Başmakalesinden alıntılar.
9 Nisan 1978

PEKİNG REVIEW, 16
21 Nisan 1978